

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

BRANKICA MIHAJLOVIC

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΠΡΑΝΙΣΛΑΒ ΝΟΥΣΙΤΣ

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: CIPRIAN SUCIU

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ- ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΜΕΡΟΣ Α΄ : ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
1. Ιστορικά στοιχεία	3
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	
1. Βιογραφία του Branislav Nusic	12
2. Κωμωδιογραφία του Branislav Nusic	25
ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ	
1. Gospodja ministarka	28
2. Ujka Vasa	31
3. Sima Popovic	32
4. Ceda Urosevic	33
5. Dara	34
6. Rista Todorovic	35
7. Pera Kalenic	36
8. Anka	36
9. Gospodin Ninkovic	37
10. Raka	38
ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΚΩΜΩΔΙΑ “ GOSPODJA MINISTARKA”	
1. Ανάλυση του κειμένου	39
ΜΕΡΟΣ Ε΄: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	91

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Κύριο θέμα της παρούσας εργασίας αποτελεί η ζωή και το λογοτεχνικό έργο ενός από τους πιο σημαντικούς κωμωδιογράφους της σερβικής λογοτεχνίας. Ο Branislav Nusic ήταν ένας εξαιρετικός και σπουδαίος συγγραφέας του οποίου τα έργα παίζονται ακόμα και μετά από ογδόντα χρόνια από το θάνατο του, σε πολλά θέατρα της Σερβίας.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών « Ιστορία, Ανθρωπολογία και Πολιτισμός στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη » του Τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών Πανεπιστημίου Μακεδονίας, μου δόθηκε η ευκαιρία να έρθω σε επαφή με εντυπωσιακά λογοτεχνικά επιτεύγματα πολλών συγγραφέων από διάφορες χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, τα οποία με γοήτευσαν και έτσι αποφάσισα να ασχοληθώ με λογοτεχνικό θέμα στη διπλωματική μου εργασία. Μετά από πολλές σκέψεις και συζητήσεις κατέληξα στο θέμα αυτό, πιο συγκεκριμένα στην προσπάθεια της παρουσίασης ενός μεγάλου σέρβου συγγραφέα και στο ελληνικό λογοτεχνικό κόσμο με την ελπίδα ότι κάπου στο μέλλον θα μεταφραστούν και κάποια από τα έργα του Nusic.

Οι δυσκολίες που αντιμετώπισα κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας ήταν η έλλειψη της βιβλιογραφίας σχετικά με την κριτική του λογοτεχνικού έργου και η ύπαρξη της βιβλιογραφίας στα σερβικά κάτι το οποίο με δυσκόλεψε στη μετάφραση στα ελληνικά.

Θα ήθελα σε σημείο αυτό να απευθυνθώ κάποιες ευχαριστίες. Ευχαριστώ πολύ όλους τους καθηγητές και τους συμφοιτητές μου του Προγράμματος « Ιστορία, Ανθρωπολογία και Πολιτισμός στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την κατανόηση και την βοήθεια που μου πρόσφεραν στην δική μου προσπάθεια. Θερμές ευχαριστίες οφείλω στους καθηγητές και επιβλέποντες μου την κυρία Σταυρούλα Μαυρογένη και τον κύριο Cîrșian Suciu για τη σημαντική τους βοήθεια. Τελευταίο στη σειρά αλλά όχι και στη σημασία θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους δικούς μου ανθρώπους για την υποστήριξη στην υλοποίησή του ονείρου μου, δίχως τους οποίους θα ήταν αδύνατη η πραγματοποίησή του.

Εισαγωγή

Ο πιο σπουδαίος Σέρβος κωμωδιογράφος, Branislav Nusic, η κριτική των πολιτικών και κοινωνικών εξελίξεων στα έργα του, πιο συγκεκριμένα στο μεγαλύτερο κωμικό του επίτευγμα, “Gospodja ministarka”, είναι το θέμα αυτής της εργασίας καθώς και η ανάλυση των χαρακτήρων. Ο Nusic, με χιουμοριστικό τρόπο στα λογοτεχνικά του επιτεύγματα απεικόνισε καλοπροαίρετα και ειλικρινά την πολιτική κατάσταση κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Ομπρένοβιτς, μέσω των χαρακτήρων που δεν ήταν πραγματικά οι φορείς των επιθυμητών θέσεων, αλλά οι επιθυμίες τους να κατακτήσουν μια τέτοια θέση ήταν πολύ έντονες. Ως εκ τούτου, αυτό το έργο, δεν έχει ως θέμα μια πραγματική κυρία υπουργού, αλλά την «καλή νοικοκυρά»¹ Zivka, η οποία «ξαφνικά και απροσδόκητα»² βρέθηκε στη θέση της κυρίας υπουργού προσπαθώντας με κάθε δυνατό τρόπο να πετύχει τους στόχους της. Σίγουρα το να αποδείξει ότι είναι κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που είναι στην πραγματικότητα είναι η τέλεια “izvor idealno apsurdne situacije.”³ Ο Nusic δημιουργώντας αυτήν την κωμωδία είχε ως σκοπό να μην είναι αγενής, αλλά να προκαλεί γέλιο στο κοινό με το να δείχνει τις αδυναμίες των «μικρών ανθρώπων»⁴. Οι “predstavnici vlasti”⁵ στα έργα του Nusic είναι κυρίως χαμηλού μορφωτικού επιπέδου αλλά έχουν έπαρση για τον εαυτό τους, δεν μπορούν να ελέγξουν τις πράξεις τους και θέλουν να γευτούν την εξουσία. Αυτό που θα κάνει ο Nusic σίγουρα με το ταλέντο του είναι να δείξει με χιουμοριστικό τρόπο τις αρνητικές πράξεις ως θετικές, δημιουργώντας κωμικές καταστάσεις. Ένα από τα καλύτερα έργα κωμωδίας του, η κωμωδία “Gospodja ministarka”, απεικονίζει τα χαρακτηριστικά μιας «πατριαρχικής γυναίκας»⁶ που «έχασε την ισορροπία»⁷, μετατρέποντας τις παράλογες της πράξεις σε πηγή κωμικών καταστάσεων, όπου τα κάνει όλα αυτά με σκοπό να μπορέσει να κερδίσει μια θέση στην υψηλότερη κοινωνική τάξη.

¹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd : Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.204-207.

² Ίδιο.

³ Ίδιο.

⁴ Ίδιο.

⁵ Ίδιο.

⁶ Ίδιο.

⁷ Ίδιο.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Ιστορικά στοιχεία

Μετά από πολύ αγώνα εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η οποία κυριαρχούσε από το τέλος του Μεσαίωνα στις βαλκανικές χώρες, η Σερβία κατάφερε να αποκτήσει πλήρη εθνική ανεξαρτησία το 1878 στο Συνέδριο του Βερολίνου.

Η Μεγάλη Ανατολική Κρίση (1875-1878) ήταν μια καλή ευκαιρία να πραγματοποιηθεί η επιθυμία της για ένα ανεξάρτητο κράτος, την οποία η Σερβία δεν ήθελε να χάσει.

Στο συνέδριο του Βερολίνου (1878) το οποίο ακολούθησε επειδή οι μεγάλες δυνάμεις, και πρώτα απ' όλα η Αυστροουγγαρία, δεν ήταν διατεθειμένη να αναγνωρίσει τις αποφάσεις της Ειρήνης Άγιου Στεφάνου, με την οποία η Ρωσία θα είχε ενισχυθεί τη θέση της στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Η Αυστροουγγαρία υποστήριξε την Σερβία, εκτός από την ανεξαρτησία έλαβε καθώς και τη νέα εδαφική επέκταση στην περιοχή της σημερινής νοτιοανατολικής Σερβίας, περιοχές: Νις, Τόπλιτσα, Βράνιε και Πίροτ. Η συμμετοχή της Σερβίας στην Μεγάλη Ανατολική Κρίση θεωρείται ως ανεπιτυχής, λόγω της αποτυχίας να λάβει την Βοσνία και Ερζεγοβίνη, το οποίο ήταν στην πραγματικότητα ένας από τους βασικούς πολεμικούς και διπλωματικούς στόχους της Σερβίας.

Η ανεξαρτησία άνοιξε το δρόμο για τη χειραφέτηση, στην οικονομική και πολιτιστική πρόοδο της, καθώς και την ενίσχυση της θέσης της στην Ευρώπη ως ανεξάρτητο κράτος. Ο πρίγκιπας Μίλαν, απογοητευμένος από την στάση της Ρωσίας στα τελικά στάδια της Μεγάλης Ανατολικής Κρίσης, πίστευε ότι για τον ίδιο και για τη Σερβία η καλύτερη λύση είναι να βρίσκεται πιο κοντά στην Αυστροουγγαρία και με τη βοήθειά της να ενισχύσει τη θέση του κράτους, του κυβερνήτη και της δυναστείας σε διεθνές επίπεδο. Γι' αυτό και ήταν πρόθυμος να προβεί σε περαιτέρω παραχωρήσεις προς την Αυστροουγγαρία, έτσι ώστε το 1881 υπέγραψε εμπορική συμφωνία που η Σερβία αναλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των εξαγωγών και των εισαγωγών της να δεσμεύεται για την Αυστροουγγαρία.

Με την Εμπορική συμφωνία ακολούθησαν και πολιτικοί δεσμοί με την Αυστροουγγαρία, ώστε το 1882 με την παρουσία λίγων υπουργών και του Μίλαν Ομπρένοβιτς, υπογράφηκε η Μυστική σύμβαση, με την οποία η Σερβία έχει σχεδόν χάσει την ανεξαρτησία της κατά την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, επειδή για κάθε σημαντική διεθνή συμφωνία η Σερβία ήταν υποχρεωμένη να λάβει την έγκριση της Αυστροουγγαρία. Αυτή η απώλεια της ανεξαρτησίας στην εξωτερική πολιτική εν μέρει αντισταθμίστηκε με την υποστήριξη της Αυστροουγγαρίας στον Μίλαν Ομπρένοβιτς για να στεφθεί βασιλιάς. Το 1882 η Σερβία γίνεται βασίλειο και ο Μίλαν ο πρώτος βασιλιάς της Σερβίας στη σύγχρονη ιστορία της.

Μετά την έγκριση του νέου Συντάγματος του 1888 ο Μιλάν Ομπρένοβιτς παραιτήθηκε υπέρ του γιου του, τον Αλέξανδρο, έφυγε από τη χώρα και μετακόμισε στην Αυστροουγγαρία. Η ασταθή προσωπικότητα του νεαρού βασιλιά Αλέξανδρου, ο οποίος ήθελε να επηρεάζει την εκτελεστική εξουσία στη χώρα και έτσι να επιβάλει τη θέλησή του σε όλα τα πολιτικά μέλη, επηρέασαν τη μείωση της φήμης της δυναστείας των Ομπρένοβιτς στην ίδια τη Σερβία, αλλά και στο εξωτερικό.

Η ομάδα των δυσαρεστημένων αξιωματούχων, με την υποστήριξη ενός μικρού αριθμού πολιτικών, πραγματοποίησε το πραξικόπημα τον Μάη 1903 με τη δολοφονία του βασιλιά Αλέξανδρου και της βασίλισσας Ντράγκα. Το γεγονός αυτό σηματοδότησε μια στροφή στην ιστορία της Σερβίας, και αυτό θα φανεί, έχει επηρεάσει και τις διεθνείς σχέσεις. Υπάρχει μια αλλαγή της δυναστείας, η Σερβία έχει προσκληθεί τον Πρίγκιπα Πέταρ Καρατζόρτζεβιτς, εγγονό του Καραντιόρντιε από την πρώτη σερβικής εξέγερσης και ο γιος του Αλεξάνταρ Καρατζόρτζεβιτς, σέρβο πρίγκιπα κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Συνταγματικού (1842 - 1858). Όταν ήρθε στην εξουσία ο βασιλιάς Πέταρ Καραντζόρτζεβιτς, δημιούργησε την κοινοβουλευτική δημοκρατία στη Σερβία, και υπήρξε μια σημαντική αλλαγή στην εξωτερική της πολιτική. Η Ριζική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Νικόλα Πάσιτς, έναν μεγάλο πολιτικό της Σερβίας, άρχισε να απομακρύνεται από την Αυστροουγγαρία (και έτσι να αποφύγει τον οικονομικό και πολιτικό έλεγχο) και να προσπαθήσει να αποκτήσει την οικονομική και διπλωματική ανεξαρτησία της Σερβίας.

Ο στόχος της κατά την πρώτη δεκαετία του εικοστού αιώνα ήταν οι απελευθερωτικοί πόλεμοι κατά των Τούρκων και η απελευθέρωση των σερβικών εδαφών που βρίσκονταν υπό

οθωμανική κυριαρχία. Γι'αυτό το σκοπό, προσπάθησε να πλησιάσει και να καθιερώσει ακόμη στενότερη συνεργασία με άλλες χώρες των Βαλκανίων.

Όταν, το 1905 η Σερβία υπέγραψε εμπορική συνθήκη με την Βουλγαρία, η Αυστροουγγαρία θεώρησε αυτήν την κίνηση καταστρατήγηση της Εμπορικής συνθήκης του 1881. Αυτό το γεγονός θα οδηγήσει σε επιδείνωση των σχέσεων με την Αυστροουγγαρία. Η Σερβία επιθυμούσε να εξασκήσει ανεξάρτητη οικονομική πολιτική, αν και δεν σκόπευε να σταματήσει την οικονομική συνεργασία με την Αυστροουγγαρία. Η Διπλή μοναρχία όμως παρενέβη με το να κλείσει τα σύνορα της για τα σέρβικα προϊόντα και την διακοπή του εμπορίου με την Σερβία, με το οποίο σκόπευε να αποδυναμώσει οικονομικά την Σερβία και να την αναγκάσει να σεβαστεί την Εμπορική συνθήκη. Έτσι ξέσπασε ο Τελωνειακός πόλεμος ανάμεσα στην Σερβία και στην Αυστροουγγαρία (1906-1911). Επειδή το μεγαλύτερο μέρος του σερβικού εμπορίου διερχόταν μέσω της Αυστροουγγαρίας, αναμένονταν ότι το οικονομικό εμπόργκο πράγματι θα είχε επιτυχία, διότι η σερβική οικονομία όντως μέχρι εκείνη την στιγμή εξαρτιόνταν από την Αυστροουγγαρία. Με την εύρεση νέων αγορών στην Ευρώπη και με την εξαγωγή προϊόντων μέσω του ρουμανικού λιμανιού της Μπραίλας και μέσω της Θεσσαλονίκης, η Σερβία κατόρθωσε να αντιπαρέλθει του αυστροουγγρικού αποκλεισμού και να βρει νέους εμπορικούς συνεργάτες στην Ευρώπη και στον κόσμο. Όταν κατανόησε ότι το οικονομικό εμπόργκο δεν δίνει τα επιθυμητά αποτελέσματα, η Αυστροουγγαρία παραιτήθηκε από τις επιπλέον κυρώσεις και το 1911 υπέγραψε νέα εμπορική συμφωνία με την Σερβία, αυτή την φορά βασιζόμενη στην ισότητα των δύο πλευρών. Έτσι η Σερβία εξήλθε ως νικήτρια από τον Τελωνειακό πόλεμο με την Αυστροουγγαρία.

Οι τεταμένες σχέσεις με την Αυστροουγγαρία την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα ειδικά, αναδύθηκαν στην λεγόμενη κρίση της Προσάρτησης τα έτη 1908-1909, μια από τις μεγαλύτερες διεθνείς κρίσεις πριν το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου. Όταν το 1908 ξέσπασε η επανάσταση των Νεότουρκων στην Οθωμανική αυτοκρατορία, η οποία από την πλευρά της υποσχόταν σοβαρές και θετικές εσωτερικές αλλαγές σε αυτό το κοσμικό κράτος, όπως συνήθως συμβαίνει, την εσωτερική κρίση ενός κράτους προσπαθούν να εκμεταλλευτούν όλοι εκείνοι που από αυτήν την κατάσταση μπορούν να επωφεληθούν. Όφελος είχε η Βουλγαρία, η οποία τώρα, σε στιγμές εμφύλιου σε αυτήν την χώρα, κήρυξε την ανεξαρτησία της. Όφελος είχε και η Αυστροουγγαρία, η οποία κήρυξε την προσάρτηση της Βοσνίας και

Ερζεγοβίνης, παραβιάζοντας με αυτόν τον τρόπο τους όρους του Συνεδρίου του Βερολίνου κατά τους οποίους η Βοσνία και Ερζεγοβίνη μόνο βρίσκεται υπό την κατοχή της Αυστροουγγαρίας.

Η Σερβία αντέδρασε βιαία, και με διπλωματικά μέσα, και με δημόσιες δράσεις, ακόμα και με προετοιμασία στρατιωτικών δράσεων για την προστασία της Βοσνίας. Η κρίση τελείωσε με την αναγνώριση της προσάρτησης από την Ρωσία και τους συμμάχους της Αντάντ. Έτσι η Σερβία και το Μαυροβούνιο, παρά την αντίθεση ενός μέρους της κοινής γνώμης, τελικά έπρεπε και αυτές να αναγνωρίσουν ότι η Βοσνία είχε γίνει συστατικό τμήμα της Αυστροουγγαρίας. Η Αυστροουγγρική διπλωματία λοιπόν εξήλθε ως νικήτρια από την κρίση προσάρτησης και με αυτόν τον τρόπο συνεχίστηκε πρακτικά η προέλαση της στα νοτιοανατολικά. Σε αυτήν την αυστρουγγρική επέκταση όμως και στην συνέχεια εναντιώθηκε η Σερβία, κάτι το οποίο θα οδηγήσει σε περαιτέρω επιδείνωση των σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες, αλλά και στην εκβάθυνση της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο, έχοντας κατά νου τον ρόλο και την ανάμιξη των υπολοίπων μεγάλων δυνάμεων στις βαλκανικές υποθέσεις.

Τον καιρό της επιδείνωσης των σχέσεων ανάμεσα στην Σερβία και την Αυστροουγγαρία, συμβαίνει αλλαγή κατεύθυνσης της σερβικής εξωτερικής πολιτικής προς τον νότο, με στόχο την έναρξη του αγώνα για οριστική απελευθέρωση των νοτίων σερβικών εδαφών από την οθωμανική εξουσία. Αν και οι Νεότουρκοι ανέλαβαν την εξουσία στην αυτοκρατορία, σοβαρές μεταρρυθμίσεις δεν συνέβησαν, έτσι ώστε η θέση των χριστιανικών λαών στα βαλκανικά τμήματα του οθωμανικού κράτους δεν βελτιώθηκαν σημαντικά. Για αυτό τα βαλκανικά κράτη, συναισθανόμενα την αδυναμία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ξεκίνησαν να εργάζονται με διπλωματικές και στρατιωτικές προετοιμασίες για αποφασιστική σύγκρουση εναντίον της Τουρκίας.

Στην διάρκεια του 1912 συνήφθησαν πολλές διμερείς σχέσεις ανάμεσα στην Σερβία, την Βουλγαρία, την Ελλάδα και το Μαυροβούνιο που αποτέλεσαν την βάση για την έναρξη της Βαλκανικής Συμμαχίας. Όταν η Τουρκία ηττήθηκε από την Ιταλία, το Μαυροβούνιο της κήρυξε τον πόλεμο και μαζί του και τα υπόλοιπα μέλη της Βαλκανικής Συμμαχίας. Τον Οκτώβριο του 1912 έτσι ξεκίνησε ο Πρώτος βαλκανικός πόλεμος. Οι Βαλκανικοί σύμμαχοι διεξήγαγαν επιτυχώς πόλεμο κατά του Οθωμανικού στρατού, έτσι ώστε ως το τέλος του φθινοπώρου του 1912 απελευθέρωσαν σχεδόν όλες τις βαλκανικές περιοχές, εκτός από την Αδριανούπολη, η οποία βρέθηκε υπό βουλγαρικού κλοιού, και από τα Σκόδρα, υπό την πολιορκία του

Μαυροβουνίου. Την άνοιξη του 1913 συνέχισαν τις μάχες που διεκπεραιώθηκαν με πλήρη ήττα του οθωμανικού στρατού και την απελευθέρωση της Αδριανούπολης και του Σκόδρου.

Ακολουθεί ο Δεύτερος βαλκανικός πόλεμος, στον οποίο η Βουλγαρία πολέμησε μόνη της εναντίον της συμμαχίας των βαλκανικών κρατών, την οποία συνέστησαν η Σερβία, η Ελλάδα, η Ρουμάνια και η Οθωμανική αυτοκρατορία.

Οι τούρκοι εν μια νύκτα από εχθροί μετατράπηκαν σε συμμάχους στον αγώνα εναντίον των ως εχθρές συμμάχων. Παρά την διπλωματική στήριξη της Αυστροουγγαρίας, η Βουλγαρία βίωσε την ήττα. Η ειρηνευτική συνθήκη υπογράφηκε στο Βουκουρέστι στις 10 Αυγούστου του 1913. , με την οποία τελειώνει ο Δεύτερος Βαλκανικός πόλεμος.

Η Σερβία εξήλθε νικήτρια από τους βαλκανικούς πολέμους και έγινε σημαντικός παράγοντας στην νοτιοανατολική Ευρώπη.

Σε νέα επιδείνωση των ήδη τεταμένων σχέσεων μεταξύ Σερβίας και Αυστροουγγαρίας έφτασε η κατάσταση μετά την απόπειρα της δολοφονίας στο Σαράγιεβο (28 Ιουνίου 1914) , όταν μέλη της οργάνωσης Νέα Βοσνία σκότωσαν στο Σαράγιεβο τον αυστρουύγγο διάδοχο Φραντς Φέρντιναντ. Η Αυστροουγγαρία κατηγόρησε την Σερβία ότι είναι άμεσα αναμειγμένη στην απόπειρα και ότι οι σερβικές αρχές υποστήριξαν και βοήθησαν τα μέλη της Νέας Βοσνίας. Μετά την απόπειρα της δολοφονίας η Αυστροουγγαρία δια της διπλωματικής οδού ήθελε να επιβάλλει στην Σερβία να αποδεχτεί κάποιες απαιτήσεις για τις οποίες ήταν σίγουρη ότι η σερβική πλευρά δεν θα τις δεχτεί. Η Αυστροουγγαρία απέστειλε στην Σερβία τελεσίγραφο δέκα σημείων, στο οποίο απαιτείται η Σερβία να υποκύψει στις αυστρουγγρικές απαιτήσεις, από τις οποίες εκείνη απέρριψε μόνο ένα σημείο, το έκτο. Αυτό το σημείο προέβλεπε οι αυστρουγγρικής ανακριτικές αρχές να συμπεριληφθούν στην αναζήτηση του υπεύθυνου της απόπειρας δολοφονίας στην περιοχή της Σερβίας.

Αφότου η Σερβία έστειλε απάντηση στο αυστρουγγρικό τελεσίγραφο, στην οποία έδειξε ότι αποδέχεται όλα τα σημεία εκτός του έκτου, η Αυστροουγγαρία θεώρησε ότι αυτός ήταν αρκετός λόγος για να της κηρύξει τον πόλεμο. Στις 28 Ιουλίου του 1914, ακριβώς ένα μήνα μετά την επιτυχημένη απόπειρα, η Αυστροουγγαρία, με απλό τηλεγράφημα ενημέρωσε την σερβική κυβέρνηση ότι από αυτήν την στιγμή βρίσκεται σε πόλεμο με την Σερβία. Είχε ξεκινήσει ο Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος.

Οι Αυστροουγγρικής δυνάμεις ήδη αρχές Αυγούστου εισήλθαν στην Σερβία, αλλά γρήγορα υπέστησαν βαριά ήττα στην μάχη του Τσέρ και κατόπιν τούτου υποχώρησαν στα

εδάφη τους. Το φθινόπωρο του ίδιου έτους διεξήχθη νέα μεγάλη επίθεση, στην οποία ο αυστροουγγρικός στρατός κατάφερε να κατακτήσει το Βελιγράδι, αλλά η προώθησή του αποσοβήθηκε εκ νέου στην μάχη του ποταμού Καλούμαρα, κατόπιν της οποίας το Βελιγράδι απελευθερώθηκε, ενώ μέχρι τα μέσα του Δεκεμβρίου και ο τελευταίος αυστροούγγρος στρατιώτης εγκατέλειψε το σέρβικο έδαφος. Η Σερβία κατά αυτόν τον τρόπο, με μεγάλες θυσίες, κατάφερε ως το τέλος του 1914 να υπεραμυνθεί τους εδάφους της από την αυστροουγγρική επίθεση. Την διεύθυνση στο βαλκανικό μέτωπο στο όνομα των Κεντρικών δυνάμεων ανέλαβε ο γερμανός στρατάρχης, Άουγκουστ φον Μάκενσεν, ο οποίος το φθινόπωρο του 1915 ξεκίνησε νέα επίθεση κατά της Σερβίας, στην οποία αυτήν την φορά κατά πλειοψηφία συμμετείχαν γερμανικές δυνάμεις. Ο σερβικός στρατός ξεκίνησε την υποχώρηση προς την Θεσσαλονίκη, αλλά με την ξαφνική είσοδο της Βουλγαρίας στον πόλεμο στην πλευρά των Κεντρικών Δυνάμεων διακόπηκε η υποχώρησή του προς αυτήν την κατεύθυνση. Έτσι ο σερβικός στρατός, μαζί με τα μέλη της κυβερνήσεως, βουλευτές, μέλη της βασιλικής δυναστείας και με μεγάλο αριθμό προσφύγων, έπρεπε να διέλθει δια μέσου της Αλβανίας ώστε να εξέλθει στην Αδριατική, όπου εν τέλει έγινε δεκτός από τους γάλλους συμμάχους και μεταφέρθηκε στο ελληνικό νησί της Κέρκυρας. Η Σερβία υπέπεσε στην κατοχή της Αυστροουγγαρίας, της Βουλγαρίας και της Γερμανίας. Οι Αυστροουγγρικές κατοχικές αρχές εφάρμοζαν τρομοκρατία και εκδικητικά μέτρα κατά των πολιτών, απαγόρευσαν την χρήση των κυριλλικών και με διάφορους τρόπους καταπίεζαν τον σέρβικο πληθυσμό. Ταυτόχρονα, φυλάκιζαν και έβαζαν σε στρατόπεδα αιχμαλώτων τους πιο επιφανείς πολίτες σερβικής εθνικότητας, οι οποίοι ήταν υπήκοοι Αυστροουγγαρίας – στην Βοϊβοδίνα, στην Κροατία, στην Βοσνία και Ερζεγοβίνη και σε άλλα εδάφη στα οποία ζούσε σερβικός πληθυσμός.

Μετά την διάρρηξη του Μετώπου της Θεσσαλονίκης, το φθινόπωρο του 1918, οι σερβικές μονάδες, με την βοήθεια γαλλικών δυνάμεων ξεκίνησαν την απελευθέρωση του Βασιλείου της Σερβίας. Η Αυστροουγγαρία υπέγραψε ανακωχή στις 3 Νοεμβρίου 1918, και σύντομα διαλύθηκε, έτσι ώστε στα συντρίμια της εμφανίστηκαν νέα κράτη, ανάμεσα στα οποία και το Βασίλειο των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων, η κατοπινή Γιουγκοσλαβία. Η Σερβία επομένως εξήλθε ως νικήτρια από τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο και κατάφερε να ενώσει τις νοτιοσλαβικές περιοχές υπό την ηγεσία της και υπό της σερβική βασιλική δυναστεία.

ΜΕΡΟΣ Β': ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Εικ. 1. Ο σέρβος συγγραφέας Branislav Nusic

Πηγή: διαδικτυακός τύπος Google

Εικ. 2. Πορτρέτο του Branislav Nusic

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικ. 3. Ο Branislav Nusic ως διπλωμάτης

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικ. 4. Η ζωή του συγγραφέα σε φωτογραφίες

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικ. 5. Το σημείο που κάποτε ήταν το σπίτι του συγγραφέα όπου και γεννήθηκε ο ίδιος, σήμερα η Εθνική τράπεζα της Σερβίας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

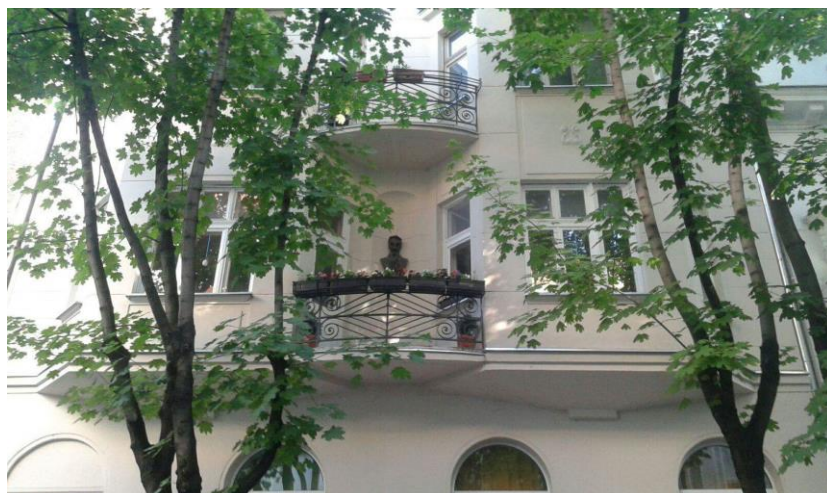

Εικ. 6. Είσοδος στο κτήριο της Τράπεζας η οποία βρίσκεται πολύ κοντα στο ιστορικό κτήριο του Σερβικού Πατριαρχείου.
Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικ. 7. « Ο Branislav Nusic δίνει ομιλία το έτος 1936 με την ευκαιρία των εγκαινίων της έκθεσης στο περίπτερο Cνίjeta Zuzoric.»

Πηγή:<https://www.facebook.com/IstorijskiZabavnik1/photos/a.789709421158817.1073741834.431831233613306/1446190968843989/?type=3&theate>

Εικ 8.9: Ίδρυμα Branislav Nusic στο Βελιγράδι

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

1. Η Βιογραφία του Branislav Nusic

Ο Branislav Nusic είναι ένας από τους πιο σπουδαίους συγγραφείς της Σερβίας μεταξύ του δέκατου ένατου και του είκοστου αιώνα. Ήταν ο εκπρόσωπος της κωμωδίας και θεατρικός συγγραφέας του οποίου τα θεατρικά κομμάτια παίζουν ακόμα και σήμερα στα θέατρα σε όλη τη Σερβία. Έγραφε κωμωδίες, δράματα, ιστορίες, μυθιστορήματα, διηγήματα, ποιήματα, σάτιρα, ήταν λαογράφος και ρήτορας, πεζογράφος, δημοσιογράφος, εκδότης διάφορων περιοδικών και εφημερίδων. Επίσης ασχολούνταν με τη φωτογραφία, εκδίδοντας τα έργα του σε αυτόν τον τομέα, συμπληρώνοντας τα λογοτεχνικά του επιτεύγματα, που προέρχονται από πολυάριθμα ταξιδιωτικά βιβλία, με φωτογραφίες που είχε βγάλει ο ίδιος, και συνέβαλε και συμμετείχε στην πρώτη έκθεση φωτογραφικών ερασιτεχνών στο Βελιγράδι. Το σπουδαίο του ενδιαφέρον και η δράση ήταν στον χώρο της υποκριτικής και της σκηνοθεσίας, επίσης ήταν και διπλωμάτης σε αρκετές χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Ακόμα ασχολούνταν με την αινιγματική και ήταν παθιασμένος συλλέκτης καρικατούρας, οι οποίες μετά το θάνατο του, η κόρη του Μαργαρίτα χάρισε στο Μουσείο της πόλης του Βελιγραδίου. Η πολυπραγμοσύνη της συγγραφής του, σημάδεψε το λογοτεχνικό του έργο και τον ανέβασε σε

αυτόν τον θρόνο της σερβικής λογοτεχνίας. Παρ' όλα αυτά, δεν ασχολήθηκε μόνο με την λογοτεχνική δημιουργία. Η πολυπραγμοσύνη του αντικατοπτρίζονταν και σε διάφορους άλλους τομείς με τους οποίους ασχολούνταν, με το να έχει παρουσία και σε πολλά άλλα πεδία της λογοτεχνικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής. Η λογοτεχνική δημιουργία του Nusic ήταν στενά συνδεδεμένη με κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που έχουν επηρεάσει τη συμπεριφορά όσο μιας ολόκληρης κοινωνίας τόσο και του ατόμου. Περιγράφει τη συμπεριφορά και τον προσανατολισμό του ατόμου και της κοινωνίας σε διάφορες καταστάσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των πολλών αλλαγών της κοινωνικής ανάπτυξης. Και ο ίδιος είχε συμμετάσχει σε αρκετούς πολέμους που άλλαξαν τις συνθήκες στον κόσμο. Μάρτυρας πολλών γεγονότων στην περιοχή της χώρας του, ζώντας σε διαφορετικές εποχές ιστορικού ενδιαφέροντος, με αφετηρία την εποχή του βασιλιά Μίλαν, μετά του Αλεξάντερ Ομπρένοβιτς και εν τέλει του Πέταρ Ι Καρατζιόρτζεβιτς. Κατόπιν της αρχής του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου και σχεδόν όλη την εποχή του Μεσοπολέμου. Την έμπνευση του την έβρισκε ακριβώς σε αυτές τις εποχές και το μετέφερε στα σπουδαία κομωδιογραφικά δημιουργήματά του. "Nusicevo delo nastalo kao odgovor na istorijska, politicka, kulturna I socijalna prelamanja vremena, bilo je slika nasih karaktera I naravi. Jos za njegova zivota, komadi su mu raznoliko ocenjivani od velikih pohvala do pokuda".⁸

Κατάφερε να διατηρήσει διαχρονικά τη φήμη του για πολλές γενιές, λέγοντας: «Αυτήν την ζωή όχι μόνο την πρόσεξα άλλα έζησα σύμφωνα με αυτήν και, σαν φοίνικας, με την κάθε νέα γενιά, με κάθε περίοδο, με κάθε εποχή της κοινωνικής μας ανάπτυξης πέθαινα και ξαναγεννιόμουν για να ζήσω με νέα ζωή, με την ζωή των νέων ανθρώπων και της νέας κοινωνίας.»⁹

Γεννήθηκε στο Βελιγράδι στις 20 Οκτωβρίου 1864 ως Αλκιβιάδης Νούσα και άλλαξε το όνομα του μετά την ηλικία των δεκαοκτώ σε Μπράνισλαβ Νούσιτς. Η οικογένειά του ήταν βλάχικης καταγωγής. Ο πατέρας του ο Γεώργιος Νούσιτς ήταν έμπορος σιτηρών και με τη σύζυγό του την Λιούμπιτσα είχαν άλλα τρία παιδιά.

Ο Νούσιτς πέρασε τα παιδικά του χρόνια στο Σμεντέρεβο, όπου μετακομίσανε μετά την απώλεια της περιουσίας του πατέρα του και εκεί ο πατέρας του συνέχισε να ασχολείται με το εμπόριο. Ο μικρός ξεκίνησε το σχολείο και απέτυχε να περάσει την τάξη και γι' αυτό το λόγο ο πατέρας του

⁸ Dragana Colic-Biljanovski, *Dela Branislava Nusica na beogradskim scenama*, Beograd : MPUS, 1998, str. 5.

⁹ Rasko V. Jovanovic, *Branislav Nusic : Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 7.

τον έστειλε να εργαστεί σε εμπορικά καταστήματα στο Πάντσεβο και μετά από τρεις μέρες εγκατέλειψε τη δουλειά και επέστρεψε πίσω στους γονείς του στο Σμεντέρεβο.

Μετά την επιστροφή του οι γονείς του αποφάσισαν να βρουν έναν δάσκαλο να τον βοηθήσει στα μαθήματα. Βρίσκουν τον Djuro Κοηιονιc, έναν δάσκαλο ο οποίος είχε καλλιτεχνικό ταλέντο και μεγάλη επιρροή στον Νούσιτς. Ο Νούσιτς συμμετείχε σε διάφορες συναυλίες, όπου ως ένα μικρό παιδί έδειξε το ταλέντο του στην απαγγελία. Το 1876 στο Σμεντέρεβο είχε έρθει μια θεατρική ομάδα το “Κοσσυφοπέδιο”, στην οποία ο πατέρας του Νούσιτς είχε δανειστεί κάποια αντικείμενα και έπιπλα για τις ανάγκες της παράστασης και τότε ο Νούσιτς με τον καλύτερο του φίλο, για πρώτη φορά έρχεται σε επαφή με το θέατρο και τους ηθοποιούς. Μετά το τέλος των θεατρικών παραστάσεων η ομάδα ηθοποιών φεύγοντας από το Σμεντέρεβο αφήνει ένα μέρος του εξοπλισμού της, λόγω απλήρωτων χρεών προς τον πατέρα του, το οποίο θα χρησιμοποιήσει ο μικρός μαζί με τους φίλους του παίζοντας θεατρικές παραστάσεις. Στη συνέχεια έγραψε το πρώτο του έργο, την κωμωδία “Ridja brada”. Ήταν μόνο δώδεκα χρονών.

Ο πατριωτισμός του ήταν έντονος από την παιδική του ηλικία. Πολύ συχνά συμμετείχε ως παιδί σε διάφορες εκδηλώσεις με πατριωτικά θέματα στις οποίες απήγγειλε πατριωτικά ποιήματα. Όταν στο Σμεντέρεβο έφτασε “η λεγεώνα των Μαθητών” ο μικρός Nusic άφησε ένα γράμμα στους γονείς του και πήγε στον πόλεμο. Δεδομένου ότι ήταν πολύ μικρός ο στρατιωτικός αστυνομικός τον επέστρεψε στους γονείς του και από τον πατέρα του τιμωρήθηκε με ξυλοδαρμούς. Στη συνέχεια γράφει τους πρώτους πατριωτικούς του στίχους που σχετίζονται με τον σερβικό-τουρκικό πόλεμο στους οποίους εξέφρασε τη δυσαρέσκειά του για την τουρκική τρομοκρατία.

Πέρασε την παιδική του ηλικία στο Σμεντέρεβο όπου αποφοίτησε από το γυμνάσιο και εκεί φοίτησε στις δύο πρώτες τάξεις του λυκείου. Έπειτα, μετακόμισε στο Βελιγράδι όπου τελείωσε το λύκειο το 1882 και κατόπιν εγγράφηκε στη Νομική σχολή, που ήταν η επιθυμία του πατέρα του. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του, πέρασε ένα έτος στο Γκρατς και το 1886 αποφοίτησε από τη Νομική σχολή στο Βελιγράδι.

Κατά τη διάρκεια του λυκείου, ο νεαρός Nusic, ως ανήλικος, γράφει ποιήματα και δημοσιεύει ποίηση, πεζογραφία και διηγήματα σε διάφορες εφημερίδες όπως η “Golub”, όπου το 1880 δημοσίευσε στίχους και το επόμενο έτος την πεζογραφία «Άγγελος μου» στην ίδια εφημερίδα.

Επίσης, συνεργάστηκε με άλλες εφημερίδες εκείνη την εποχή όπως η “Zmajev neven” όπου δημοσίευσε διηγήματα και ποιήματα, το 1882 στην εφημερίδα “Srce” δημοσίευσε τα έργα του και αινίγματα καθώς επίσης διηγήματα στην εφημερίδα “Nada” και στην χιουμοριστική εφημερίδα “Cosa” δημοσίευσε σατιρικούς στίχους πολιτικού περιεχομένου αφού ο ίδιος ήταν προσκολλημένος στο ριζοσπαστικό κόμμα της αντιπολίτευσης. Ως νεαρός άνδρας, ήταν μέλος του ριζοσπαστικού κόμματος και εξέφρασε ανοιχτά τη δυσαρέσκειά του στην πολιτική του Ομπρένοβιτς μέσω των έργων του.

Το 1882 συμμετείχε σε διαδηλώσεις με φοιτητές εναντίον του καθεστώτος του Ομπρένοβιτς, εξαιτίας της παράστασης στο Εθνικό θέατρο που γελοιοποιούσε τον λαό και την αντιπολίτευση. Την ίδια χρονιά άλλαξε το όνομά του σε Branislav Nusic. Ταξιδεύει με θεατρικούς θιάσους και έπαιζε στη σκηνή ως ηθοποιός. Ως φοιτητής έπαιζε σε θεατρικές παραστάσεις στο Εθνικό θέατρο στο Βελιγράδι. Το ταλέντο του στην σκηνοθεσία είναι επίσης σημαντικό, και εκτός από τα δικά του έργα, σκηνοθέτησε και τα έργα άλλων συγγραφέων. Έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κινηματογράφο. Πολλά από τα λογοτεχνικά του έργα αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τους σκηνοθέτες που τα χρησιμοποίησαν στον κινηματογράφο. Ασχολήθηκε με την λογοτεχνία και τη δημοσιογραφία. Δημιούργησε μια ενημερωτική εφημερίδα την “Smederevski glasnik”, η οποία εκδιδόταν δύο φορές την εβδομάδα. Ο Nusic είχε αναλάβει όλα τα καθήκοντα, όμως χωρίς επιτυχία.

Ένα χρόνο αργότερα έγραψε το έργο του, “Narodni poslanik” (1883), μια κωμωδία τριών πράξεων που γελοιοποιούσε την υπάρχουσα εξουσία. Το έργο του αποστέλλεται στο Εθνικό θέατρο, όπου ο διευθυντής το προωθεί στην αρμόδια επιτροπή και λαμβάνει θετικές κριτικές. Παρόλα αυτά ο διευθυντής το επιστρέφει στον Nusic με σκοπό να αλλάξει το περιεχόμενο του κειμένου όσον αφορά την υπάρχουσα πολιτική κατάσταση κατά τη διάρκεια των εκλογών. Αυτό το εντυπωσιακό θεατρικό έργο, ένα από τα μεγαλύτερα έργα του Nusic, παρά τις αλλαγές του κειμένου, έμεινε στα συρτάρια για δεκατρία χρόνια. Μετά από τόσα χρόνια ανέβηκε η πρώτη θεατρική παράσταση του έργου στη Σερβία, το οποίο συνέβη σε μια εποχή που η αντιπολίτευση ενισχύθηκε και η πολιτική κατάσταση στη χώρα άλλαξε.

Το έργο για πρώτη φορά παρουσιάστηκε στο κοινό το 1896 στο Εθνικό θέατρο και παίζεται μέχρι σήμερα με την ίδια επιτυχία στις θεατρικές σκηνές σε όλη τη Σερβία.

Το 1883 ο Nusic ήταν μέλος της «Εταιρείας τέχνης», της οποίας ο ιδρυτής ήταν ο ποιητής Jovan Ilie, και από εκείνη την περίοδο ξεκίνησε για τον ίδιο η δραστηριότητά του στην κοινωνία.

Μετά από ένα χρόνο στο Γκρατς, επιστρέφει στο Βελιγράδι το 1885, όταν μαζί με τους φίλους του δημιούργησαν έναν φοιτητικό θεατρικό θίασο, όπου ανεβάζουν την παράσταση “Don Carlos”, του Friedrich Syler, στο Εθνικό θέατρο με τον πρωταγωνιστή τον Nusic. Οι αρνητικές κριτικές που δέχεται για την συγκεκριμένη παράσταση τον ακολουθούν σε όλη την λογοτεχνική του πορεία.

Την ίδια χρονιά συμμετείχε στον βουλγαρικό-σερβικό πόλεμο, ως δεκανέας στην πρώτη γραμμή του πολέμου και ως μάρτυρας των πολεμικών γεγονότων οδηγείται στη συγγραφή του πρώτου του βιβλίου “Prirouvetke jednog karlara” (1886), το οποίο είναι εμπνευσμένο από τον πόλεμο. Η δεύτερη έκδοση το 1895 περιλαμβάνει έντεκα νέα διηγήματα. Αυτά αποτελούν μια συλλογή ιστοριών για τα πολεμικά γεγονότα, στα οποία εκφράζει την αντιπολεμική στάση του και την αντίστασή του στην πολιτική του βασιλιά Ομπρένοβιτς.

Η πιο κρίσιμη χρονιά της ζωής του Nusic, ήταν το 1887, όταν δημοσίευσε ένα πολιτικό σατιρικό ποίημα με τίτλο “Dva raba”, εμπνευσμένο από δύο κηδείες, την πρώτη μιας ηλικιωμένης γυναίκας, η οποία ήταν η μητέρα του συνταγματάρχη Franasovic. Στην κηδεία παρευρέθηκε ο βασιλιάς Ομπρένοβιτς εξαιτίας της συμπάθειας που είχε για τον συνταγματάρχη Franasovic. Η δεύτερη μεγάλη κηδεία ήταν αυτή του ταγματάρχη Mihajlo Katanica, στην οποία δεν εμφανίστηκε κανένας από την κρατική εξουσία και τους στρατιωτικούς αξιωματούχους. Λόγω αυτού του ποιήματος καταδικάστηκε πρώτα σε δύο μήνες φυλάκιση και στη συνέχεια δύο χρόνια στη φυλακή στο Ποζάρεβατς..

Ο πατέρας του, Γιώργος, μετά από μια σειρά αιτημάτων, στέλνει επιστολή στον συνταγματάρχη Franasovic και αργότερα στον βασιλιά Ομπρένοβιτς για να συγχωρήσουν τον γιό του. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος η ποινή του Nusic μειώνεται σε κάτι παραπάνω από τρεις μήνες. Οι συνθήκες στη φυλακή ήταν δύσκολες, όμως κατόρθωσε να δημιουργήσει λογοτεχνικά έργα όπως η κωμωδία “Protekcija” και το βιβλίο “Listici”, μια συλλογή δέκα ιστοριών που δημοσιεύτηκε το 1889. Αυτή τη φορά, ο Nusic γράφει με μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα και λεπτότητα προσπαθώντας να διατηρήσει μια πιο ήπια στάση απέναντι στην κρατική εξουσία.

Η κωμωδία “Protekcija” ήταν το πρώτο του θεατρικό έργο που έκανε πρεμιέρα στις 30 Μαρτίου 1889. στο Εθνικό θέατρο. Από τότε, ξεκινάει η συνεργασία του με το Εθνικό θέατρο, η οποία χαροποίησε ηθοποιούς και θεατές.

Μετά την αποφυλάκισή του, ο Nusic βρέθηκε σε οικονομικό αδιέξοδο και η ανεργία του χτύπησε την πόρτα. Γι'αυτό τον λόγο επισκέφτηκε τον Πρωθυπουργό, ο οποίος τον συμβούλεψε να επισκεφτεί τον βασιλιά Μίλαν για να τον ευχαριστήσει για την μείωση της ποινής και ταυτόχρονα να παρακαλέσει για μια θέση εργασίας στο δημόσιο τομέα, αρκεί να απαρνηθεί εντελώς τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Στην αρχή ο βασιλιάς ήταν ολοσδιόλου αντίθετος στα αιτήματα του Nusic. Εξαιτίας όμως κάποιων κωμικών γεγονότων που συνέβησαν, δημιούργησαν στον βασιλιά εντελώς διαφορετική γνώμη και ο ίδιος έδειξε οίκτο στον Nusic λέγοντας του : «Πείτε στον κύριο Mijatovic, να σας προσφέρει θέση εργασίας, όχι στη Σερβία αλλά στο εξωτερικό, να περάσετε κάποια χρόνια εκεί και να απαγκιστρωθείτε εντελώς από τις πολιτικές σας πεποιθήσεις.»¹⁰

Στα τέλη του 1888, ο Nusic απευθύνθηκε εγγράφως στον υπουργό Εξωτερικών Cedo Mijatovic, ο οποίος του έδωσε θέση υπαλλήλου στο υπουργείο Εξωτερικών αφού ελέγχθηκε πρώτα η πίστη του ως δημόσιος υπάλληλος και έπειτα τον προσέλαβε στην διπλωματική υπηρεσία. Το επόμενο έτος διορίστηκε γραμματέας και πήρε μόνιμη θέση στο υπουργείο Εξωτερικών.

Καθώς η οικονομική κατάσταση άλλαξε σημαντικά, ο Nusic συνέχισε το λογοτεχνικό του έργο και τη συνεργασία του με περιοδικά και εφημερίδες.

Στα τέλη του 1889, η διπλωματική του αποστολή ξεκίνησε με την θέση του γραμματέα του σερβικού προξενείου στα Σκόπια και αμέσως μετά με την θέση του αναπληρωτή πρόξενου στην Πρίστινα, όπου εκεί συνέχισε να γράφει λογοτεχνικά έργα. Ασχολήθηκε, επίσης, με την εθνογραφική έρευνα και τη μετάφραση σύγχρονων Τούρκων συγγραφέων.

Το 1891 διορίστηκε ως γραμματέας του σερβικού προξενείου στη Μπίτολα. Συνεχίζει και εκεί την εθνογραφική έρευνα αυτής της περιοχής όπου συλλέγει διάφορα στοιχεία και τα παρουσιάζει στο βιβλίο “Kraj obala Ohridskog jezera”, που δημοσιεύτηκε το 1894, περιγράφοντας τις λίμνες, τα μοναστήρια και τα μνημεία γύρω από τη λίμνη της Οχρίδας.

¹⁰ Rasko V.Jovanovic, *Branislav Dj Nusic : Zivot i delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 16

Δύο χρόνια αργότερα παντρεύτηκε στη Μπίτολα την Darinka, κόρη ενός εμπόρου, και την ίδια χρονιά διορίστηκε ως αναπληρωτής πρόξενος στην Πρίστινα, όπου παρέμεινε μέχρι τα τέλη του 1896. Παρά το γεγονός ότι στο τέλος του λογοτεχνικού έργου του “Autobiografija” γράφει: «Μετά το γάμο ενός ανθρώπου, δεν υπάρχει αυτοβιογραφία»¹¹, η αυτοβιογραφία του είναι εξαιρετικά πλούσια και ποικίλη.

Δυσανεστημένος από τη θέση των σέρβων στο Κοσσυφοπέδιο και απογοητευμένος από τις ανεπιτυχείς προσπάθειές του να αλλάξει τη στάση των τουρκικών αρχών έναντι του σερβικού πληθυσμού και να βελτιώσει τη θέση τους, αγωνίστηκε για τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα των Σέρβων. Η αποτυχία του τον οδήγησε να επιστρέψει στο Βελιγράδι στα τέλη του 1896.

Στη Θεσσαλονίκη διορίστηκε ως πρόξενος στο Σερβικό προξενείο στις αρχές του 1897, όπου άσκησε διοικητικά καθήκοντα, ήταν υπεύθυνος για το σερβικό λύκειο και τα σερβικά μοναστήρια στο Άγιο Όρος. Ανακαίνισε επίσης την σερβική εκκλησία και έφτιαξε τα κελιά των μοναχών που ερχόντουσαν από τη μονή Χιλανδαρίου. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Θεσσαλονίκη, το λογοτεχνικό του έργο δεν ήταν στις προτεραιότητες του. Την επόμενη χρονιά από τη Θεσσαλονίκη μεταφέρθηκε στις Σέρρες όπου θα έπρεπε να ανοίξει Σερβικό προξενείο και με αυτό τον τρόπο να ενισχύσει την επιρροή του Βελιγραδίου και να υποστηρίξει τον σερβικό πληθυσμό της περιοχής. Στον ελεύθερο χρόνο του ολοκληρώνει τα έργα του “Kosovo”, “S Kosova sinje more” καθώς την συγγραφή των χιουμοριστικών διηγημάτων “Deset prica” τα οποία εκδόθηκαν πρώτη φορά το 1901. Η συλλογή των ιστοριών “Ramazanske veceri” αφιερωμένη στον ποιητή Jovi Ilic, εκδόθηκε πρώτη φορά το 1898. και επανεκδόθηκε διευρημένη το 1922.

Η οικογενειακή τραγωδία και η νοσταλγία για το Βελιγράδι ανάγκασαν τον Nusic να εγκαταλείψει τη διπλωματία και να επιστρέψει στο Βελιγράδι όπου ξεκίνησε την θεατρική του πορεία ως δραματουργός και αναπληρωτής διευθυντής του Εθνικού θεάτρου στο Βελιγράδι.

Η αρχή του εικοστού αιώνα ήταν επίσης η αρχή της επιτυχίας των έργων του Nusic που παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στο Εθνικό θέατρο. Το έτος 1900 παρουσιάζεται το ιστορικό

¹¹ Borka Golubovic Trebjesanin, “ Posle zenidbe covek I nema autobiografiju”, *Politika*, 37412, (Januar 2018), 14-15.

έργο “Knez Ivo od Semberije”, η κωμωδία “Obican čovek”, το δράμα “Tako je moralo biti”, τα παραμύθια “Ljiljan I Omorika”, και το χιουμοριστικό έργο “Sopenhauer”. Έτσι ώστε το επόμενο έτος 1901 παρουσιάζονται δύο ακόμα έργα του, ένα παιδικό έργο “Rastko Nemanic” και ένα δράμα “Pucina”.

Με μεγάλη ευχαρίστηση ο Nusic εργάστηκε ως σκηνοθέτης και δραματουργός του Εθνικού θεάτρου, εισάγοντας καινοτομίες για να βελτιώσει το θέατρο. Ταξίδεψε σε θεατρικά κέντρα στην Ευρώπη, ξεκινώντας τη συνεργασία μαζί τους. Ο ίδιος δημιούργησε το περιοδικό “Rožorisni list”, το οποίο δημοσιεύθηκε το 1901 και το 1902, για δύο μόνο έτη, με περιεχόμενο σχετικό με θεατρικά νέα. Ανακαίνισε το κτίριο του θεάτρου και βοήθησε στην βελτίωση της θεατρικής ζωής στη Σερβία. Ήθελε να δημιουργήσει έναν θεατρικό θίασο που θα ταξίδευε στις πόλεις και θα έπαιζε σε διάφορες παραστάσεις και με αυτόν τον τρόπο θα παρουσίαζε στον κόσμο έναν διαφορετικό κόσμο, τον θεατρικό, αλλά δεν κατάφερε να υλοποιήσει αυτή την ιδέα. Η συμβολή του στο θέατρο ήταν σημαντική, αλλά λόγω του φθόνου και της εχθρότητας ορισμένων συγγραφέων, ο Τύπος του επιτέθηκε, γεγονός που επηρέασε την απόφαση του νέου υπουργού Παιδείας να απολύσει τον Nusic από τη θέση του διευθυντή και να τον αντικαταστήσει ένας καθηγητής φυσικών επιστημών ο Jovan Dokic.

Η απόφαση του τότε υπουργού προκάλεσε αντίδραση στον Nusic, ο οποίος ζήτησε να απολυθεί από τη θέση του δραματουργού και να συνταξιοδοτηθεί στις αρχές του 1902. Την ίδια χρονιά διορίστηκε ως επίτροπος ταχυδρομείου και τηλεγραφημάτων αλλά παρέμεινε σε αυτή τη θέση για μικρό χρονικό διάστημα, όπου στο τέλος του χρόνου ανέλαβε μια θέση στη δημόσια υπηρεσία του υπουργείου Εξωτερικών ως γραμματέας του τμήματος εκπαιδευτικής προπαγάνδας και αργότερα ως επικεφαλής του εκπαιδευτικού και πολιτικού τμήματος στο ίδιο υπουργείο.

Στο ρεπερτόριο του Εθνικού θεάτρου, υπήρχαν τα ακόλουθα έργα του Nusic: “Nasa deca”, “Pod starost”, “U srpskoj kuci”, “Pod oblacima” i “Greh za grehom”, αργότερα το 1906 το έργο “Svet”, το 1907 το έργο “Danak u krvi” και το 1909 “Jesenja kisa”.

Έπειτα του έγινε πρόταση από το παλαιότερο σερβικό Εθνικό θέατρο, στο Νόβι Σαντ, για τη θέση του διευθυντή, την οποία δέχτηκε το 1904. Έμεινε στη θέση αυτή για περίπου ενάμισι χρόνο. Το θέατρο γνώρισε μεγάλη επιτυχία εξαιτίας του επιλεγμένου ρεπερτορίου και της

παρουσίασης ιστορικών έργων εγχώριων συγγραφέων και ξένων δραματικών έργων. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, τον τίμησαν με μια εκδήλωση προς τιμήν του για τα είκοσι πέντε χρόνια της λογοτεχνικής του πορείας, με το ανέβασμα των θεατρικών του έργων στα διάφορα θέατρα του Νόβι Σαντ και σε άλλες πόλεις της Σερβίας. Το 1905 επέστρεψε στο Βελιγράδι όπου ίδρυσε παιδικό θέατρο, το Μικρό θέατρο στο οποίο έπαιζαν τα παιδιά του Nusic, η Μαργαρίτα και ο Στράχνα. Η προσπάθεια του Nusic για τη δημιουργία λογοτεχνικών έργων και θεατρικών παραστάσεων για παιδιά στα οποία τα παιδιά ήταν οι πρωταγωνιστές, δείχνει την αγάπη του και την ανάγκη να τα εκπαιδεύσει σωστά. Αυτό το θέατρο σταμάτησε να λειτουργεί το 1907. Την ίδια χρονιά, κατόπιν αιτήματος του πρίγκιπα Νικολά, έγραψε ένα μνημόνιο για την ίδρυση του Πριγκιπικού θεάτρου στο Τσέτινιε.

Κατά τη διάρκεια της αφοσίωσης του στο παιδικό θέατρο ασχολήθηκε με το δημοσιογραφικό έργο, τη σύνταξη και την επιμέλεια κειμένων με το ψευδώνυμο Ben Akiba για την εφημερίδα “Politika”, στη στήλη “Iz beogradskog zivota”, για όλα τα γεγονότα της πρωτεύουσας με χιουμοριστικό τρόπο. Αμέσως μετά την ίδρυση της εφημερίδας “Politika” ξεκίνησε να εργάζεται σ'αυτήν ως δημοσιογράφος και συντάκτης, γράφοντας και δημοσιεύοντας πολυάριθμα κείμενα και με τον τρόπο αυτό συνέβαλε σημαντικά στη δημιουργία και την ανάπτυξη της εφημερίδας. Ο Nusic θεωρείται ένας από τους ιδρυτές της “Politika”. και εργαζόταν και ως ανταποκριτής της σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, και στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη, τα Σκόπια και τη Μπίτολα. Υπήρξε πρόεδρος του Σερβικού δημοσιογραφικού συνδέσμου, το 1907 και 1911, όπου ήταν μέλος της ήδη από το 1903. Το 1909 διοργάνωσε το Πρώτο συνέδριο σλάβων δημοσιογράφων.

Όταν αναγγέλθηκε η προσάρτηση της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης το 1908, ο Nusic διοργάνωσε και διεξήγαγε διαδηλώσεις στο Βελιγράδι. Προσπάθησε να εισέλθει με το άλογό του στο υπουργείο Εξωτερικών, όπου τον σταμάτησε ένας νεαρός άντρας με το όνομα Jono. Ο Nusic γύρισε και του είπε: «Αφήσέ το Jono, αυτό δεν είναι ούτε το πρώτο ούτε το τελευταίο άλογο που εισέρχεται στο υπουργείο Εξωτερικών».¹²

Μετά από αυτές τις διαδηλώσεις, με την επιμονή των φίλων του, ο Nusic σε μια νύχτα έγραψε την τραγωδία του “Hadzi Loja” υπέρ του λαού της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, κατά των

¹² Rasko V.Jovanovic, *Branislav Dj Nusic : Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 30

αυστριακών αρχών. Το έργο ολοκληρώθηκε σε λίγες μέρες και έγινε πρεμιέρα στο τέλος του 1908 στο Εθνικό θέατρο και στη συνέχεια στη Σερβία.

Η δημοσιογραφική του πορεία μετά από την εφημερίδα “Politika” συνεχίστηκε στην καθημερινή εφημερίδα “Tribina” την οποία ο ίδιος ξεκίνησε, δημοσιεύοντας διάφορα απομνημονεύματα και σημειώσεις. Μεταξύ άλλων, δημοσίευσε το άρθρο “Narod I dinastija” το 1910, επικρίνοντας τις πολιτικές του βασιλιά Πέτρου I , για τις οποίες καταδικάστηκε σε τρεις μήνες φυλάκισης χωρίς όμως να εκτίσει την ποινή του, έπειτα από την παρέμβαση του βασιλιά Πέταρ Καρατζιόρτζεβιτς

Συνεργάστηκε και με άλλες εφημερίδες, όπως: “Samoupravna”, “Dnevnik”, “Straza”, “Beogradske novine”, “Telefon”, “Satira”, “Brka”, “Cosa”.

Η δημοσιογραφική του πορεία συνοδεύεται από θεατρικά έργα, όπως: το δράμα “Iza Bozijihi ledja”, το οποίο έκανε πρεμιέρα το 1909 και η κωμωδία σε δέκα κομμάτια “Put oko sveta” που εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1911.

Το 1912 πήρε μέρος στους Βαλκανικούς πολέμους εναντίον των τουρκικών αρχών και διορίστηκε στο στρατιωτικό ταχυδρομείο, έπειτα έγινε αρχηγός στρατιωτικής αστυνομίας στα Σκόπια και τέλος Περιφερειάρχης της Μπίτολα. Μετά την υπογραφή της ειρήνης στο Λονδίνο, ίδρυσε το Εθνικό θέατρο στα Σκόπια, όπου εργαζόταν ως διευθυντής μέχρι την εκκένωση των Σκοπίων το 1915. Το 1915, ήταν για τον Nusic μια χρονιά γεμάτη χαρές και λύπες. Το χαρούμενο γεγονός που συνέβη στη ζωή του ήταν ο γάμος της κόρης του Μαργαρίτας αλλά δυστυχώς το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς ο μονάκριβος γιος του σκοτώθηκε στον πόλεμο, προκαλώντας πόνο στον Nusic τον οποίο κουβαλούσε για όλη του τη ζωή.

Έλαβε ένα γράμμα μετά τον θάνατό του γιού του:

«Αγαπητέ Πατέρα,

Μη λυπάσαι για μένα. Έδωσα τη ζωή μου για την πατρίδα υπερασπιζόμενος τα μεγάλα ιδανικά μας, για τα οποία όλοι μαζί συζητούσαμε από το 1908.

Δεν λέω ότι δεν λυπάμαι που σκοτώθηκα, αλλά πίστευα ότι θα μπορούσα να φανώ χρήσιμος στη Σερβία στο μέλλον , αλλά ...αυτή είναι η μοίρα.

Παππού, μαμά, και εσύ συγχωρέστε με, Γκιτά και Μίμα, χαιρετισμούς.

Ο γιος σου Μπάνε

Παρακαλώ αυτόν που θα με βρεί νεκρό, να στείλει αυτό το γράμμα σ'αυτή τη διεύθυνση.»

“ Dragi Ago,

Ne zali za mene. Ja sam pao na braniku Otadzbine za ostvarenje onih nasih velikih ideala koje smo svi mi tako slozno propovedali 1908. godine.

Ne kazem da mi nije zao sto sam poginuo, osecao sam sta vise, da bih mogao buducoj Srbiji korisno poslužiti, ali... takva je sudbina.

Deda, mama I ti oprostite mi, GITU I MIMU pozdravi.

Tvoj sin Bane

Molim onoga koji me nadje mrtvog, da ovo pismo neizostavno preda adresantu.”¹³

Μετά το θάνατο του μοναδικού του γιου, ο Nusic και η οικογένειά του έφυγαν από το Μαυροβούνιο ως πρόσφυγες στη Γαλλία, την Ελβετία και την Ιταλία. Βαθιά κλονισμένος από τον προσωπικό του πόνο, τον πόνο του λαού και τα πολεμικά γεγονότα, δημιουργεί το λογοτεχνικό του έργο “Devetstopetnaesta”, στο οποίο περιγράφει την ταλαιπωρία και την τραγωδία του σερβικού πληθυσμού και του στρατού χωρίς να κρύβει και τα δικά του συναισθήματα.

Ως πρόσφυγας βρέθηκε σε δύσκολη οικονομική κατάσταση και αγωνίζοταν για τα προς το ζην, αλλάζοντας τόπους διαμονής και ψάχνοντας τρόπους για να επιβιώσει. Η απόφασή του μετά τον θάνατο του γιού του ήταν να μην ασχοληθεί ξανά με την συγγραφή κάτι το οποίο δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Όσο ζούσε στην Γαλλία δημοσίευε στην εφημερίδα “La partie serbe”

¹³ Rasko V.Jovanovic, *Branislav Dj Nusic : Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 32

κάποια αποσπάσματα από το βιβλίο του “Devetstopetnaesta” και άρχισε να δημιουργεί και άλλα λογοτεχνικά έργα όπως: “Kneginja od Tribala”, “Velika nedelja”, “Sumnjivo lice”, “Svetski rat”, “Ne ocajavajte nikad” και πολλά άλλα.

Μετά τον πόλεμο επιστρέφει στο Βελιγράδι και ορίστηκε ως διευθυντής του τμήματος τεχνών του υπουργείου Παιδείας. Φιλόδοξος και δημιουργικός στην δουλειά του συνέβαλε στην αφύπνιση και ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής της χώρας, στην ίδρυση του Εθνικού θεάτρου στο Σαράγεβο, στην ανανέωση του υπάρχοντος θεάτρου των Σκοπίων. Ταυτόχρονα, παρακολούθησε τη λειτουργία και άλλων θεάτρων σε άλλες πόλεις της Γιουγκοσλαβίας.

Το 1920 διορίστηκε πρόεδρος της Ένωσης σέρβων λογοτεχνών και δύο χρόνια αργότερα δημιούργησε τον σύλλογο φίλων καλών τεχνών “Cvijeta Zuzoric”. Ήταν επικεφαλής της ομάδας τραγουδιστών “Stankovic” από το 1922 έως το 1925. Λίγα χρόνια αργότερα ήταν ο ιδρυτής του συλλόγου γιουγκοσλαβικών δραματικών συγγραφέων, το οποίο παλαιότερα υπήρξε ο σύλλογος δραματικών συγγραφέων της Σερβίας. Διοργάνωσε επίσης μια γιορτή της 50ής επετείου του Εθνικού θεάτρου στο Βελιγράδι, όπου παρουσιάστηκαν δύο θεατρικά έργα: “Pred rozoristem” και “Nahod”. Όλη αυτή την περίοδο ασχολήθηκε με τη δημιουργία λογοτεχνικών έργων, έτσι το 1921 έγραψε το έργο του “Autobiografija”, που δημοσιεύθηκε τρία χρόνια αργότερα. Συνεργάστηκε με κάποιες ημερήσιες εφημερίδες, και στο ρεπερτόριο του Εθνικού θεάτρου περιλαμβάνονταν τα έργα του : “Dva lopova”, “Pred rozoristem”, “Nahod”, “Sumnjivo lice” i “Svetski rat”.

Το 1924 πραγματοποιήθηκε δεξίωση με την ευκαιρία των 60ων γενεθλίων του συγγραφέα και την 40ή επέτειο της λογοτεχνικής του πορείας. Την ίδια χρονιά υπήρξε και η πρόταση του Εθνικού θεάτρου στο Σαράγεβο, για τη θέση του διευθυντή του θεάτρου, την οποία δέχθηκε με μεγάλη ευχαρίστηση. Έμεινε σε αυτή τη θέση μέχρι το 1928 και όταν επέστρεψε στο Βελιγράδι έγινε καθηγητής ρητορικής στη Στρατιωτική ακαδημία. Το περιεχόμενο των διαλέξεών του δημοσιεύεται στο βιβλίο “Retorika”, το οποίο δημοσιεύει το 1934. Η περιέργεια του, η ικανότητά του και η πολυπραγμοσύνη του στην αντιμετώπιση διαφόρων επαγγελματικών δραστηριοτήτων τον οδήγησαν να ασχοληθεί με τον κινηματογραφο, το θέατρο και την ίδια στιγμή με τη δημοσιογραφία, επειδή ανανέωσε τη συνεργασία του με την εφημερίδα “Politika”.

Το μεγαλύτερο θεατρικό του έργο ήταν η κωμωδία “Gospodja ministarka”, η οποία παρουσιάστηκε στο Εθνικό θέατρο στις 25 Μαΐου 1929. Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η επιτυχία αυτής της παράστασης συνέβαλε στο να συνεχίσει ο Nusic το λογοτεχνικό του έργο προς την κατεύθυνση της δημιουργίας κωμωδιών, με το χιούμορ να αποτελεί το βασικό και αναγνωρίσιμο χαρακτηριστικό της δημιουργίας του. Την επόμενη χρονιά, στο ρεπερτόριο του Εθνικού θεάτρου, εμφανίστηκε επίσης ένα άλλο κωμικό έργο, “Predgovor”, και μια άλλη κωμωδία “Minister Dolar”, με την οποία ο Nusic σημείωσε σημαντική επιτυχία. Αυτή η περίοδος μέχρι το τέλος της λογοτεχνικής ζωής του, ήταν το αποκορύφωμα της δημιουργίας του. Την ίδια χρονιά το 1932, ο Nusic διορίστηκε βιβλιοθηκάριος του Εθνικού κοινοβουλίου, για να γίνει τακτικό μέλος της σερβικής βασιλικής ακαδημίας επιστημών (1933) το επόμενο έτος.

Στο ρεπερτόριο του Εθνικού θεάτρου της ίδιας χρονιάς το 1933, υπήρξε και ένα άλλο έργο του το “Beograd nekad I sad”, που ήταν αφιερωμένο προς τιμήν του μεγάλου σέρβου κωμοδιογράφου Jovan Sterija Popovic, στον οποίο ο Nusic αφιέρωσε την ομιλία του στην ακαδημία επιστημών. Στη συνέχεια γράφει χιουμοριστικά διηγήματα για παιδιά όπως το “Hajduci” το 1934 και έπειτα μια άλλη μεγάλη επιτυχία έρχεται με την κωμωδία “Ozaloscena porodica” που παρουσιάστηκε το ίδιο έτος στο Εθνικό θέατρο. Ο Nusic ήταν πρόεδρος και ιδρυτής του συλλόγου δραματικών συγγραφέων Γιουγκοσλαβίας (UJDA). Ωστόσο η υγεία του κλονίστηκε και, σύμφωνα με τις συμβουλές του γιατρού, στα τέλη του 1934 και τις αρχές του 1935, έμεινε στο νησί του Χβαρ δημιουργώντας τις κωμωδίες: “Ujez”(“Udruzenje jugoslovenskih emancipovanih zena”), “Svinja” i “Analfabeta”.

Το επόμενο έτος, το 1936, στο ρεπερτόριο του θεάτρου του Σεράγεβο και στη συνέχεια στο Βελιγράδι, συγκαταλέχθηκε και η κωμωδία “Dr”, η οποία ήταν η συνέχεια της κωμωδίας “Mister Dolar”. Στην πρεμιέρα στο Βελιγράδι δεν ήταν παρών λόγω της κατάστασης της υγείας του, η οποία ήταν συχνά μεταβλητή.

Το 1937 έγραψε την τελευταία του κωμωδία, “Pokojnik”, μια ακόμη επιτυχία του, η οποία σατύριζε τις κοινωνικές συνθήκες και τους ανθρώπους.

Πριν από το θάνατο του, έγραψε μια ημιτελής κωμωδία “Vlast”. Πέθανε στις 19 Ιανουαρίου 1938 την ημέρα των Θεοφανίων. Τα έργα του, ογδόντα χρόνια μετά το θάνατό του, παραμένουν στην επικαιρότητα.

2. Κωμωδιογραφία του Branislav Nusic

Χαρακτηριστικό στοιχείο της κωμωδιογραφίας του Nusic ήταν το χιούμορ και το γέλιο, τονίζοντας την κοινωνική, ηθική, πολιτική και αισθητική σημασία του γέλιου ως ανθρώπινου φαινομένου.

“ Onaj koji izaziva smeh na usnama, ublazava surovost zivota!”

“ Smejmo se, to je jedino zadovoljstvo. Smejmo se, ta I onako je malo zadovoljnih! Pitate li : kome? –Ta prvo sebi, onda onom do sebe, onome sto je pred nama I onome sto ide za nama!”¹⁴ έλεγε ο Nusic.

Η κωμωδιογραφία του Nusic χαρακτηρίστηκε από τα στοιχεία της λογοτεχνίας στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, την εποχή του ρομαντισμού και του ρεαλισμού στη σερβική λογοτεχνία. Ο πιο διάσημος σέρβος κωμικός, μετά τον Sterija, ασχοληθήκε με διάφορα είδη λογοτεχνίας αλλά ως επι το πλείστον με την κωμωδία, καταφέροντας στη θεατρική σκηνή να φτάσει στην τελειότητα. Με το εξαιρετικό του ταλέντο για τη δημιουργία λογοτεχνικών έργων συνέβαλε και αγωνίστηκε για την πρόοδο και το έργο του θεάτρου σε όλη τη Σερβία, αφήνοντας πίσω του πολύτιμα έργα κωμωδίας, επικεντρωμένα κυρίως στην χιουμοριστική παρουσίαση των κοινωνικών συνθηκών από το τέλος του δέκατου ένατου και τις αρχές του εικοστού αιώνα στη Σερβία. Μέχρι σήμερα, έχουν παρουσιαστεί τα εξής έργα του στο ρεπερτόριο του θεάτρου: “Protekcija”, “Svet”, “Sumnjivo lice”, “Mister Dolar”, “Pokojnik”, “Gospodja ministarka”, “Narodni poslanik” κ.α. Οι πρώτες κωμωδίες του, όπως “Protekcija”, “Narodni poslanik” και “Sumnjivo lice” επηρεάστηκαν από τον ρώσο λογοτέχνη Γκογκόλ, ειδικά το έργο “Sumnjivo lice” επηρεάστηκε από το έργο του Γκογκόλ «Επιθεωρητής». Στην εισαγωγή του βιβλίου ο Nusic γράφει ότι το έργο αυτό δημιουργήθηκε “pod neposrednim uticajem Gogoljevim”¹⁵ και με

¹⁴ Radoslav Lazic, *Nusicev teatar komike*, Beograd : Konras, 2002, str.19.

¹⁵ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str. 10.

αυτό ήθελε να “ismeje nasu tadasnju birokratiju”¹⁶ και αντι “komedija u dva cina”¹⁷ έδωσε τον τίτλο “gogolijada u dva cina”.¹⁸ Ο Nusic με αυτή τη δήλωση του δεν άφησε περιθώριο στους κριτικούς να δημοσιεύσουν πρώτοι ότι επηρεάστηκε από τον Γκογκόλ δίνοντας τους τη χαρά ότι το ανακάλυψαν πρώτοι. Παρά το γεγονός ότι ο Nusic εμπνεύστηκε από τα λογοτεχνικά έργα του Γκογκόλ, κατάφερε να γίνει αυθεντικός συγγραφέας. Με τον ίδιο τρόπο που και άλλοι μεγάλοι συγγραφείς κωμικών έργων όπως ο Γκογκόλ, υιοθετούσαν λογοτεχνικά μοτίβα από άλλους συγγραφείς, το ίδιο και ο Nusic καταφέρνοντας όμως να διατηρήσει την μοναδικότητά του.

Ο Nusic αφιέρωσε χρόνο διαβάζοντας λεπτομερώς τα έργα του Γκογκόλ και έτσι κατάφερε να μάθει «την τεχνική του δράματος»¹⁹, υιοθετώντας την στον δικό του τρόπο συγγραφής και μέσα από αυτή την τεχνική «έδωσε πρωτοτυπία στις κωμικές καταστάσεις»²⁰. Το 1883, έγραψε την πρώτη του κωμωδία “Narodni Poslanik”, την οποία την διάβασε για πρώτη φορά στον Jovan Pic στο σπίτι του γνωστού ποιητή και ιδρυτή της Εταιρείας τεχνών. Την εποχή εκείνη, ο Nusic ως ρηξικέλευθος και ενθουσιώδης νέος επηρεαζόταν εύκολα από τις συναναστροφές του με διάφορους καλλιτέχνες, προσπαθώντας να δημιουργήσει το δικό του λογοτεχνικό προφίλ.

Η νεολαία εκείνης της εποχής διάβαζε τον Γκογκόλ και συγκεκριμένα το έργο του «Επιθεωρητής» ως το «αγαπημένο βιβλίο της νεολαίας»²¹. Έτσι και ο Nusic δε θα μπορούσε να μην διαβάσει το αριστούργημα της εποχής χωρίς όμως να μείνει στην επιφάνεια αλλά να το κατανοήσει σε βάθος. Πολλά χρόνια αργότερα, όταν ο Nusic βρέθηκε στα θέατρα του Βελιγραδίου και του Νοβι Σαντ, συνέχισε να προωθεί το έργο του Γκογκόλ.

Την εποχή που ήταν δραματουργός και ηθοποιός στο Εθνικό θέατρο στο Βελιγράδι, το 1902, το έργο του Γκογκόλ «Επιθεωρητής» ανέβηκε τρεις φορές στο θέατρο, ακριβώς πενήντα χρόνια μετά τον θάνατο του συγγραφέα. Δύο χρόνια αργότερα, ο Nusic βρέθηκε στην κορυφαία θέση του σερβικού Εθνικού θεάτρου στο Νόβι Σαντ, το οποίο την εποχή εκείνη έκανε παραστάσεις στο Σόμπορ όπου ο Nusic πήγε εκεί και ενέταξε στο ρεπερτόριο το έργο «Επιθεωρητής», το οποίο ήταν επίσης μεταξύ των πρώτων έργων που παρουσιάστηκαν στο θέατρο υπό την

¹⁶ Ίδιο.

¹⁷ Ίδιο.

¹⁸ Ίδιο.

¹⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str.21.

²⁰ Ίδιο.

²¹ Ίδιο σ. 20.

διεύθυνση του Nusic. Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι η παράσταση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ανιδιοτελή βοήθεια της συζύγου του ποιητή Laza Kostic, Julijana Kostic. Μετά από την παρουσίαση του έργου στο Σόμπορ, ο Nusic συνέχισε να εντάσσει τον «Επιθεωρητή» σε ρεπερτόρια άλλων θεάτρων όπως Σουμπότιτσα, Kikinda, Σέντα, Stari Becej και τέλος στο Νόβι Σαντ. Παίζόταν και σε άλλες πόλεις όπως το Ζέμουν, Πάντσεβο, Βρσατς, Βούκοβαρ, Όσιεκ, Perlez και Κάρλοβατς για τρεις σεζόν μέχρι το 1907. Την ίδια χρονιά ο Γκόγκολ ανέβηκε στο Εθνικό θέατρο στο Βελιγράδι, επειδή εκείνη τη στιγμή ο Nusic ήταν στη σκηνή του θεατρικού συγγραφέα και έτσι συνέβαλε στην παράσταση του. Είχαν περάσει πολλά χρόνια από τότε που ο Nusic ήρθε σε επαφή με τον Γκογκόλ. Ενώ ο «Επιθεωρητής» ήταν αρχικά το λογοτεχνικό έργο της νεολαίας κατέληξε να παίζεται στα μεγαλύτερα θέατρα της Σερβίας.

Το εξαιρετικό του ταλέντο για την τέχνη του θεάτρου χρονολογείται από την πολύ μικρή ηλικία του Nusic όταν ήταν μόλις δεκαπέντε χρονών. Ο θεατρικός θίασος “Kosovo” επηρέασε τον Νούσιτς στο να δημιουργήσει με τους φίλους του το πρώτο του θέατρο στην παιδική του ηλικία. Το γεγονός αυτό ήταν καθοριστικό για την μετέπειτα πορεία του. Στο δικό τους θέατρο έπαιζαν τα έργα τα οποία έγραφε ο ίδιος ο Nusic. Όπως και οι άλλοι κωμωδιογράφοι έτσι και ο Nusic ήταν παιδί της πόλης ζώντας σε έντονους ρυθμούς της καθημερινότητας η οποία αποτέλεσε πηγή έμπνευσης. Η πιο γόνιμη περίοδος για τη συγγραφή κωμωδιών ήταν σίγουρα η μεταπολεμική περίοδος, στην οποία αφιερώθηκε ως επί το πλείστον στη δημιουργία κωμωδιών. Οι μεγαλύτερες κωμωδίες του γράφτηκαν αμέσως μετά τον πόλεμο, όταν δημιουργήθηκε το έργο του “Gospodja ministarka”, στο οποίο ο Nusic γελοιοποιεί τις κοινωνικές συνθήκες στη Σερβία από το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα. Στις κωμωδίες του, με αυθεντικό και χιουμοριστικό τρόπο περιέγραψε τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες του αστικού περιβάλλοντος, ασχολήθηκε με διάφορα θέματα κωμωδίας, γελοιοποιώντας τη γραφειοκρατία, τους πολιτικούς, τη διοίκηση και ακόμη και ολόκληρη την κοινωνία. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το θέμα της κωμωδίας του ήταν σπάνια ένα άτομο, αλλά ακολουθούνταν πάντα από άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνέθεταν ένα σύνολο. Η ικανότητά του να απεικονίζει τις επιφανειακές αδυναμίες της κοινωνίας διεισδύει στην ουσία και την ψυχολογία του, δείχνει την πρόθεσή του και την ανάγκη αλλαγής της ίδιας κοινωνίας. Οι κωμικές δημιουργίες του συνοδεύονται από αλλαγές στις σταθερές και καθημερινές καταστάσεις, μετατρέποντάς τες σε ασταθείς και ξαφνικές, εστιάζοντας στα επιφανειακά χαρακτηριστικά των χαρακτήρων και δείχνοντας τα αληθινά χαρακτηριστικά τους. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι,

φυσικά, και η Ζίβκα από την κωμωδία “Gospodja ministarka”, που παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των γυναικών της ανώτερης κοινωνίας με βάση τις πράξεις της, αλλά όχι με τα πραγματικά της χαρακτηριστικά

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ

1. GOSPODJA MINISTARKA

Η πρωταγωνίστρια του βιβλίου “Gospodja ministarka” είναι η Ζίβκα Πορονιέ, μια νοικοκυρά η οποία έγινε σύζυγος υπουργού και χρησιμοποιεί τη θέση του συζύγου της για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της προκειμένου να εξασφαλίσει τη θέση της στην υψηλή κοινωνία, χωρίς να επιλέξει τα μέσα και τους τρόπους, σε ένα πατριαρχικό και επαρχιακό περιβάλλον. Ο Nusic στον πρόλογο της κωμωδίας επισημαίνει: “ I eto, iz te I takve sredine ja sam uzeo za ruku jednu dobru zenu I dobru domacicu – gospodju Zivku Popovic I izneo je naglo, neocekivano I iznenadno, iznad njene normalne linije zivota. Takav jedan poremećaj na terazijama zivota kadar je uciniti, kod ljudi iz male sredine, da izgube ravnotežu te da ne umeju da se drže na nogama. I eto, u tome je sadržina Gospodje ministarke, u tome sva jednostavnost problema koji taj komad sadrži.”²² Ο ρόλος των συζύγων των υπουργών στη Σερβία ήταν σημαντικός και αντικατοπτρίζονταν στη δύναμή τους να θέσουν την επιθυμία τους μέσω της θέσης τους και να επηρεάσουν με τον τρόπο τους τις σημαντικές αποφάσεις στην πολιτική και την κοινωνία. Μέσα από την εικόνα της πρωταγωνίστριας που παρουσιάζει ο Nusic στο έργο, σατίριζε τις γυναίκες των υπουργών εκείνης της περιόδου και τις κοινωνικές τους δραστηριότητες καθώς όλα γίνονταν με στόχο την εξασφάλιση και την διατήρηση των θέσεων τους σε μια υψηλή κοινωνία. Ωστόσο, η ετοιμότητά τους και η προσπάθειά τους να ενταχθούν στην υψηλή κοινωνία τις οδηγούν σε μια άλλη ακραία και τρελή δράση. Η θέση τους στην υψηλή κοινωνία επισημοποιήθηκε από την έκφραση “gospa ta I ta”²³ η οποία τις έδωσε όλα τα προνόμια να ασκούν μεγάλη επιρροή τόσο στην

²² Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd : Zavod za izdavanje udzenika Socialisticke Republike Srbije, 1965, str.249.

²³ Ίδιο.

οικογένειά τους όσο και στην κοινωνία. Όλα τα χαρακτηριστικά της μικροαστικής γυναίκας ο Nusic τα παρουσιάζει μέσα από την εικόνα της “Gospodja ministarka” η οποία «χάνει την ισορροπία»²⁴ όταν ο άντρας της εκλέγεται στη θέση του υπουργού και μέσα σε μια νύχτα από νοικοκυρά γίνεται σύζυγος υπουργού και παρασύρεται από τον νέο της ρόλο σε τόσο μεγάλο βαθμό με αποτέλεσμα αυτό να οδηγήσει στη συντριβή τόσο της οικογένειας όσο και της θέσης του συζύγου της. Από τη στιγμή που ο σύζυγος της γίνεται υπουργός, η επιθυμία της για να πετύχει είναι εντονότερη. Η ανάγκη της να αποδείξει ποια είναι στον κόσμο είναι έντονη και η μικροαστική συμπεριφορά της και ο τρόπος με τον οποίο φέρεται έρχεται σε αντίθεση με τον ρόλο της ως συζύγου του υπουργού. Όλες οι προσπάθειές της να δημιουργήσει έναν αριστοκρατικό εαυτό δημιουργούν μια αστεία εικόνα της. Η πρωταγωνίστρια του βιβλίου, διαθέτει τα χαρακτηριστικά και τις πεποιθήσεις των ατόμων που ζουν σε μικρές κοινότητες, έχοντας ως παράδειγμα την πεποίθηση ότι στη ζωή μόνο η βούληση είναι αρκετή για να επιτύχεις ό, τι είναι επιθυμητό και σε αυτό οι γυναίκες είναι πιο επίμονες από τους άντρες και οι άνδρες είναι ανεπαρκώς ικανοί να αντιταχθούν σε όλα τα προβλήματα της ζωής. Γι'αυτό θέτει τον σύζυγο της και τις πράξεις του σ'ένα κατώτερο επίπεδο, πιστεύοντας πως όλα αυτά αποτελούν εμπόδιο στην επιτυχία της και γι'αυτο το λόγο τοποθετεί τον εαυτό της και τις πράξεις της σε μια ανώτερη θέση στον καθημερινό αγώνα της ζωής. Όλα τα παραπάνω οδηγούν τη Zinka και την οικογένειά της στην καταστροφή την οποία προκάλεσε η ίδια μέσα από οικογενειακά και κοινωνικά σκάνδαλα, τα οποία αμφισβήτησαν τη θέση του υπουργού και τον ανάγκασαν να παραιτηθεί από το αξίωμα του. Χάνοντας τη θέση του υπουργού, ο σύζυγος της Sava Popovic και η Zinka σταματούν να απολαμβάνουν τις ανέσεις και τα όνειρα της ίδιας σταματούν ξαφνικά και βιαστικά. Μέχρι τότε ήταν ενθουσιασμένη και πίστευε ότι τα όνειρά της θα επιτευχθούν και θα καταφέρει να επιβιώσει μέσα στην υψηλή κοινωνία, περνώντας από διάφορα στάδια που επιθυμούσε η ίδια να πραγματοποιηθούν, κάνοντας όλες τις προσπάθειες για να φτάσει στο ίδιο επίπεδο με τις γυναίκες της υψηλής κοινωνίας. Όταν έγινε ο σύζυγός υπουργού, η Zinka δήλωσε την επιθυμία της να κάνει μια βόλτα με άμαξα, όχι μόνο μια φορά αλλά “*tri puta da se provoja od Slavije do Kalemegdana*”²⁵, για να δούνε όλοι την νέα της θέση και να μάθουν ότι έγινε σύζυγος υπουργού. Πίσω από την πρόθεσή της να βολτάρει με άμαξα κρύβεται η επιθυμία

²⁴ Ίδιο σ. 250.

²⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd : Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.280.

της να επιδειχθεί στον κόσμο, δείχνοντας την επιφάνεια σαν σκοπό, δηλαδή τη βόλτα με την άμαξα αλλά αποκαλύπτοντας τον πραγματικό σκοπό που είναι η επιθυμία της να την δει ο κόσμος. Η ανάγκη της να αλλάξει την κοινωνική της θέση και να βελτιώσει τη φήμη της είχε ως στόχο να εντάξει και την οικογένειά της σε νέους κοινωνικούς κύκλους. Επομένως, απαγορεύει στον γιο της Ράκα να έχει σχέσεις με τα παιδιά της γειτονίας αλλά τονίζει ότι πρέπει να έρχεται σε επαφή με τα παιδιά των διπλωματών. Το γεγονός ότι άλλαξε την συμπεριφορά της απέναντι στα μέλη της οικογένειάς της, φαίνεται και από την αλλαγή της στάσης της απέναντι στον γαμπρό της Ceda καθώς η ίδια πίστευε ότι αυτός δεν ταιριάζει με την οικογένειά της και πόσο μάλλον να είναι παντρεμένος με κόρη υπουργού. Θέλει να εκπληρώσει τις δικές της φιλοδοξίες για την κόρη της πιστεύοντας ότι πρέπει να γίνει γυναίκα διπλωμάτη και συγκεκριμένα του πρόξενου της Δημοκρατίας της Νικαράγουα, Rista Todozon, αγνοώντας το γεγονός ότι η Dara είναι ήδη παντρεμένη η οποία δεν συμφωνεί να διαζευχθεί μόνο και μόνο για να εκπληρώσει τις επιθυμίες της μητέρας της. Αυτός ο διαπληκτισμός ανάμεσα στην Zinka και στον γαμπρό της Ceda δημιουργεί μια σειρά από κωμικά γεγονότα με τα οποία ο συγγραφέας περιγράφει την κόντρα που υπάρχει ανάμεσα στις πεθερές και στους γαμπρούς, σ'ενα γενικότερο πλαίσιο. Την τάση της Zinka να γίνει μέλος της υψηλής κοινωνίας και από μια συνηθισμένη νοικοκυρά να γίνει μια κυρία με ισχυρή φήμη, οδήγησε τον Nusic να περιγράψει μια σειρά από αστείες καταστάσεις. Όλα αυτά που κάνει η Zinka προκειμένου να έχει μια αριστοκρατική συμπεριφορά έρχονται σε αντίθεση με την πατριαρχική ανατροφή της, τα οποία αποτελούν την πηγή των κωμικών καταστάσεων, στην προσπάθεια της Zinka να γίνει κάτι το οποίο δεν είναι.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της έπαρσής της ήταν η τοποθέτηση χρυσού δοντιού στα δόντια της, στοιχείο το οποίο κατά τη γνώμη της επιδείκνυε την υψηλή της θέση στην κοινωνία. Επίσης, η Zinka ήταν ανταγωνιστική με τις άλλες συζύγους των υπουργών και προσπαθούσε να μην διαφέρει από αυτές ενισχύοντας έτσι τις φιλοδοξίες της.

Η επιθυμία της Zinka για να γίνει αριστοκράτισσα παίρνει ευρύτερες διαστάσεις και ως εκ τούτου η Zinka ενθουσιάζεται με τον νέο της ρόλο και ξεκινάει διάφορα καινούργια πράγματα, όπως η φωτογράφιση για ξένα περιοδικά, η παραγωγή έξι εκατοντάδων επαγγελματικών καρτών, όπου αλλάζουν το όνομα Zinka σε Zivana, στη συνέχεια μαθαίνει καλούς τρόπους με τη συμβολή δασκάλου, καταναλώνει τσιγάρα, παίζει χαρτιά και δέχεται

να έχει εραστή, τον διπλωματικό υπάλληλο κ. Ninkovic. Η άφιξη του κ. Ninkovic με στόχο την εκμάθηση στη Ζίνκα καλών τρόπων κρύβει στην πραγματικότητα τον πραγματικό στόχο του, να τον κάνει εραστή της και να τον βοηθήσει με αυτό τον τρόπο να αποκτήσει υψηλότερη θέση. Η πρόσληψη μιας καθηγήτριας της αγγλικής γλώσσας για τον γιο της Raka για να μπορεί να κάνει παρέα με τα παιδιά του διπλωμάτη δείχνει ότι οι φιλοδοξίες της Ζίνκα επεκτείνονται σε όλα τα μέλη της οικογένειας, όπως συμβαίνει με την κόρη της, την οποία θέλει να χωρίσει από τον σύζυγό της για να παντρευτεί τον πρόξενο της Νικαράγουα. Ακόμα, αλλάζει την διακόσμηση του σπιτιού, τοποθετώντας νέα έπιπλα διασκορπισμένα στον χώρο. Η στιγμή που οι συγγενείς της Ζίβκα επισκέπτονται το σπίτι του υπουργού, για να κερδίσουν και αυτοί κάποια προσωπικά οφέλη, αποτυπώνεται από τον Nusic με σατυρικό τρόπο προκαλώντας γέλιο σε όποιον το διαβάσει. Η σχέση της Ζίνκα με όλους τους συγγενείς ως μια ισχυρή γυναίκα είναι να τους βοηθήσει και να ακούσει τα προβλήματά τους όπως και η σχέση των συγγενών με τη Ζίνκα οι οποίοι είναι ενθουσιασμένοι με την νέα θέση της και πιστεύουν ότι θα τους βοηθήσει να κερδίσουν κάποια προνόμια. Όλο αυτό περιγράφεται με σατυρικό τρόπο “*drustevne I politicke prilike kako Srbije pre prvog svetskog rata, tako I Srbije posle toga rata*”.²⁶ Ο σημαντικότερος χαρακτήρας της κωμωδίας είναι αυτός της Ζίνκα, ενώ όλοι οι άλλοι δευτερεύοντες χαρακτήρες βρίσκονται σε κατώτερη θέση από αυτήν.

2. UJKA VASA

Ένας σημαντικός χαρακτήρας στην κωμωδία είναι ο χαρακτήρας του θείου Vasa, ένας συγγενής της Ζίνκα που ξαφνικά εμφανίζεται τη στιγμή που ο σύζυγος της Ζίνκα έγινε υπουργός, χωρίς να κρύβει τις επιθυμίες του με την ελπίδα ότι η Ζίνκα θα τον βοηθήσει στην υλοποίησή τους. Το κοινό χαρακτηριστικό για τον θείο Vasa και τη Ζίνκα είναι η επιθυμία για εξουσία και δύναμη και ο ενθουσιασμός για τη δική της νέα θέση. Προκειμένου να επιτύχει τις προθέσεις του, ο θείος Vasa εκφράζει ανοιχτά και άμεσα αυτά τα οποία θέλει να κερδίσει. Χωρίς να κρύβει τον ενθουσιασμό του που η Ζίνκα έγινε σύζυγος υπουργού, έδειξε ότι είχε μερίδιο στην άνοδο της

²⁶ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika Socialisticke Republike Srbije, 1965, str.252.

για τη νέα θέση, υπογραμμίζοντας την πεποίθηση ότι “da neko iz nase familije mora da ode visoko”²⁷. Η ικανότητά του Vasa γίνεται αντιληπτή μέσα από τις προσπάθειές του να πείσει την Zinka να κερδίσει κάποια προνόμια λέγοντας της ότι η προτεραιότητά της θα έπρεπε να είναι “zbrine najpre svoju familiju, pa tek onda drzavu”²⁸ και τονίζει την σημαντικότητα των συγγενών στη διατήρηση της εικόνας της μέσα στην κοινωνία. Αυτός της παρουσιάζει τον κατάλογο με όλα τα μέλη των συγγενών που συμπεριέλαβε ανιδιοτελώς, προκειμένου η Zinka να τους βοηθήσει στη ζωή τους με την εκπλήρωση των επιθυμιών τους, πιέζοντας την να συναντηθεί μαζί τους. Με τον ρόλο του ως “aktivnog pomagaca”²⁹ ο Vasa συμβάλλει στην ανάπτυξη της σύγκρουσης καταστρέφοντας την ισορροπία στην κωμωδία και συμμετέχοντας στο τελικό “ishodu celokupne situacije”³⁰. Καθώς τα κύρια κίνητρα τους, η εξουσία και τα χρήματα, συνδεδεμένα με τα κοινά συμφέροντα της Zinka και του θείου Vasa, τους οδηγούν να πείσουν τον γαμπρό Ceda να χωρίσει με την γυναίκα του, Dara, για να μπορέσει να παντρευτεί τον διπλωμάτη. Η βοήθεια του θείου Vasa στη Zinka ήταν μεγίστης σημασίας και αυτός σαν βοηθός της πρότεινε στον Ceda να χωρίσει τη γυναίκα του μεταφέροντας την ιδέα της Zinka ότι ως αντάλλαγμα θα του προσφέρει κάποια ανώτερη θέση. Σαν ζωηρός χαρακτήρας με στοιχεία πονηριάς και με πρακτικό μυαλό, ο θείος Vasa “onakvog od koga se kuju drveni advokati I lazni svedoci”³¹ αντιπροσωπεύει το κωμικό στοιχείο στην κωμωδία.

3. SIMA POPOVIC

Με την πρώτη ματιά, ο ασήμαντος, ουσιαστικά χαρακτήρας που προκάλεσε την εξέλιξη σε όλη την ιστορία, ο Sima Popovic, ο σύζυγος της Zinka, διορίστηκε σκόπιμα ως υπουργός της νέας κυβέρνησης, αν και η Zinka αφήνει την εντύπωση ότι ήταν απρογραμματίστη αυτή η εκλογή του και ξαφνικά έγινε υπουργός. Ο χαρακτήρας του Sima Popovic δεν καταλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος γιατί δεν εμφανίζεται στην κωμωδία, αλλά παρουσιάζεται μέσα από

²⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1883, str. 296.

²⁸ Branislav Nusic, *Gospodja ministarka*, Beograd: Akia M. Princ, 2015, str.43.

²⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str.105.

³⁰ Ίδιο σ. 104.

³¹ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzenika Socijalisticke Republike Srbije, 1965, str. 252.

πράγματα που σχετίζονται με αλλαγές και συμβολικά εκφράζουν τη σημασία τους. Ειδικότερα, ο χαρακτήρας του παρουσιάζεται μέσω ενός καπέλου, το οποίο συμβολίζει την θέση στην κοινωνική κλίμακα, την κυρίαρχη τάξη και μια σειρά από γεγονότα τα οποία θα συμβούν και ταυτόχρονα απεικονίζει τον χαρακτήρα του Poronic που ήταν απών από την κωμωδία. Με το διακριτικό χαρακτήρα και την επιθυμία του να παραμείνει ασυμβίβαστος ως υπουργός χωρίς ο ίδιος να έχει πολλές φιλοδοξίες στην “rokretackim vrednostima”³², αντιπροσωπεύει μια προσωπικότητα “pozitivnih principa”³³ σε αντίθεση με τη Zivka και αυτό διατηρεί μια ισορροπία ανάμεσα “dobra I zla”³⁴ στην κωμωδία. Ο ρόλος του δεν ήταν ρόλος ενός “aktivnog muskarca”³⁵ αλλά “pasivnog saucesnika”³⁶ ο οποίος είναι “sticajem okolnosti I bez svoje volje unucen u igru”³⁷, από την πλευρά της Zivka ως “zrtva”³⁸ των προσωπικών της προσδοκιών για να επιτύχει τις επιθυμίες της, λόγω της ανοησίας της, χάνει τη θέση του υπουργού στη νεοσυσταθείσα κυβέρνηση και με ήρεμο και ήπιο τρόπο εμφανίζεται στο τέλος του έργου, δηλώνοντας με τον ίδιο τρόπο στη Zivka την απόφαση που πάρθηκε από την κυβέρνηση για την απόλυσή του, δίνοντας ένα άδοξο τέλος στα όνειρα της Zivka και στον επίλογο της κωμωδίας

4. CEDA UROSEVIC

Ο γαμπρός της Zivka, Ceda Urosevic, εμφανίζεται ως ο “pozitivnog”³⁹ δηλαδή ο θετικός χαρακτήρας του έργου, αλλά όχι εντελώς διότι με τις πράξεις του μέχρι το τέλος της κωμωδίας αφήνει την αντίθετη εντύπωση του “cestite, iskrene, prirodne I razborite osobe”⁴⁰. Η διαμάχη με τη Zivka ξεκινάει από τη στιγμή που η Zivka γίνεται σύζυγος ενός υπουργού απομακρύνεται

³² Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 111.

³³ Ίδιο σ. 112.

³⁴ Ίδιο σ. 111.

³⁵ Ίδιο σ. 111.

³⁶ Ίδιο σ. 111.

³⁷ Ίδιο σ. 111.

³⁸ Ίδιο σ. 113.

³⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str.130.

⁴⁰ Ίδιο.

από αυτόν και προσπαθεί να τον μετατρέψει σε «αντικείμενο»⁴¹ της, ζητώντας του να διαζευχθεί την κόρη της προσπαθώντας να του στήσει μια «παγίδα»⁴² στην οποία όμως πέφτει μέσα η ίδια. Πιο συγκεκριμένα, με τη βοήθεια του θείου Vasa και του γιού της, προσπαθούν να παρασύρουν τον Ceda στο δωμάτιο της Anka, αλλά ο Ceda διέφυγε την παγίδα και στη θέση του βρέθηκε ο Rista Todorovic, ο δυνητικός σύζυγος της κόρης της. Οι εντάσεις μεταξύ του Ceda και της Zivka παίρνουν μια ευρύτερη διάσταση, διαβάζοντας μια επιστολή που ο Ninkovic, ένας πιθανός εραστής, έστειλε στην Zivka την οποία ο Ceda διάβασε καθώς και τη δημοσίευση της "uzasne sramote"⁴³ στις εφημερίδες σχετικά με τις εξελίξεις στην κατοικία του υπουργού Porovic, την οποία έγραψε ο Ceda .

5. DARA

Η κόρη της Zivka, Dara, ανήκει στην κατηγορία των "pozitivnih junaka"⁴⁴ δείχνοντας πίστη και αγάπη για τον σύζυγό της και τα χαρακτηριστικά της "ciste, iskrene, prirodne I razborite osobe"⁴⁵ ανήκε στην κατηγορία "maski patrijarhalne odanosti"⁴⁶. Λόγω της πίστης και της αφοσίωσης στον σύζυγό της, υπό πατριαρχικές αρχές, τον υποστηρίζει σε δύσκολες στιγμές καθώς και τις πράξεις του. Αντιτίθεται στην πρόθεση της Zivka να χωρίσει από τον σύζυγό της, τον οποίο πραγματικά αγαπά και να παντρευτεί τον επίτιμο πρόξενο της Νικαράγουα, Todorovic, καθώς επίσης και στις προσπάθειες της Zivka να την κάνει το «αντικείμενο»⁴⁷ της για να επιτύχει το στόχο της. Η Dara είναι ερωτευμένη με τον σύζυγό της, είναι αφοσιωμένη σε αυτόν, πιστή, και έτοιμη να παραιτηθεί από τα υλικά αγαθά και να ζήσει μαζί του στην Ιβάνιτσα.

⁴¹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 279.

⁴² Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 140

⁴³ Ίδιο σ. 217.

⁴⁴ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 129.

⁴⁵ Ίδιο σ. 132.

⁴⁶ Ίδιο σ. 108.

⁴⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 279.

Διακριτικός χαρακτήρας, ελκύεται από τη ρομαντική εικόνα της ζωής, φαίνεται όμως λίγο αφελής και ιδεαλίστρια.

6. RISTA TODOROVIC

Ο Rista Todorovic είναι ο επίτιμος πρόξενος της Νικαράγουας και έμπορος δέρματος, τον οποίο η Zinka προκειμένου να επιτύχει τις φιλοδοξίες και τις προσδοκίες της τον βλέπει ως ευκαιρία για την κόρη της Dara, που είναι ήδη παντρεμένη, για να ζητήσει διαζύγιο από τον σύζυγό της Ceda, με σκοπό να πανρευτεί τον Todorovic. Με τη βοήθεια του θείου Vasa, η Zinka βάζει μια παγίδα στον γαμπρό της Ceda για να τον βρει η Dara στο δωμάτιο της υπηρέτριας Anka. Ωστόσο, ο σοφός Ceda, έχοντας υπόψη ότι είναι στις “zenidbenim kombinacijama”⁴⁸, αντικατέστησε το όνομα του λέγοντας πως είναι ο θείος Vasa, και έτσι μαθαίνει από τον Todorovic ότι αυτό είναι παγίδα για να τον παρασύρει η υπηρέτρια στο δωμάτιό της. Ο Ceda απέφυγε την παγίδα της Zinka μετά την αποκάλυψη του Todorovic για τις προθέσεις της Zinka και αντί για τον Ceda, βρίσκουν στο δωμάτιο της Anka τον Todorovic και έτσι η Zinka εγκαταλείπει τις προθέσεις της να δώσει στην κόρη της έναν «αξιοσέβαστο και αξιοπρεπή άνθρωπο»⁴⁹, τον Todorovic. Μετά το «σκάνδαλο στις εφημερίδες»⁵⁰ και τις «άβολες καταστάσεις»⁵¹, ο Todorovic αναφέρεται στην Zinka με μια επιστολή στην οποία παραιτείται από την πρόθεσή του να παντρευτεί την Dara και ενημερώνει τη Zinka ότι ο Ceda έγραψε και δημοσίευσε στην εφημερίδα άρθρο με τίτλο «δημόσιο σκάνδαλο»⁵² για τα γεγονότα που συνέβησαν στην οικογένεια του υπουργού Porovic.

⁴⁸ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str.200.

⁴⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 201.

⁵⁰ Ίδιο σ.217

⁵¹ Ίδιο.

⁵² Ίδιο.

7. PERA KALENIC

Ο Pera Kalenic είναι ένας «άγνωστος συγγενής»⁵³ που εμφανίστηκε όταν η Zinka έγινε σύζυγος υπουργού και παρουσίασε τον εαυτό του σε αυτήν και σε όλη την οικογένεια σαν μακρινός συγγενής από την πλευρά της μητέρας του, όλα με σκοπό την απόκτηση προνομίων ως μέλος της οικογένειας. Χρησιμοποιώντας τα «φανταστικά»⁵⁴ στοιχεία του παρελθόντος για να αποδείξει την πραγματική του σχέση με τους συγγενείς του, η προσφώνηση του προς την Zinka ως «θεία»⁵⁵, μέσα από μια γλυκόχρωμη συνομιλία, όπως με την “*nametljinim i drskim*”⁵⁶ συμπεριφορά του, επιδεικνύει την ευστροφία του για την επίτευξη του στόχου του, ο οποίος ήταν να εξασφαλίσει όσα περισσότερα προνόμια μπορούσε μέσα στην κοινωνία. Δεν δείχνει την αγάπη του μόνο στη Zinka, αλλά και στους συγγενείς της, προσθέτοντας «επιχειρήματα από το παρελθόν»⁵⁷ και την προθυμία του να πεθάνει γι 'αυτούς. Η σχέση του με την οικογένεια της Zinka τερματίζεται όταν απολύεται ο Popovic από υπουργός από τη νέα κυβέρνηση.

8. ANKA

Η Anka είναι μια «νεαρή, υγιής και όμορφη κοπέλα»⁵⁸ που υπηρετεί στην οικογένεια του Popovic. Ο Nusic, μέσα από τη κατηγορία “*maskom sluskinje*”⁵⁹, της έδωσε ένα σημαντικό κομμάτι για το “*zaplet I ljubavnu igru*”⁶⁰ της κωμωδίας. Έτσι, στο έργο η Anka, η υπηρέτρια εκτίθεται σε διάφορα “*cudima I rokorima*”⁶¹ και λαμβάνει μια πρόταση από τη Zinka για να προσελκύσει τον Ceda στο δωμάτιό της, ώστε η Dara να τον πιάσει για μοιχεία, να τον χωρίσει

⁵³ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika Socialisticke Republike Srbije, 1965, str. 252

⁵⁴ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.302.

⁵⁵ Ίδιο σ.303

⁵⁶ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika Socialisticke Republike Srbije, 1965, str. 252

⁵⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 303

⁵⁸ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 118.

⁵⁹ Ίδιο σ.117.

⁶⁰ Ίδιο σ.117.

⁶¹ Ίδιο σ.118.

και να παντρευτεί τον διπλωμάτη Todorovic. Πραγματοποιώντας την επιθυμία της Zinka, η Anka αναγκάζεται να συναινέσει και να γίνει το θύμα στην πραγματοποίηση των φιλοδοξιών της Zinka, κινούμενη μέσα από τα “dramaturskim okvirima”⁶² της κωμωδίας.

9. GOSPODIN NINKOVIC

Όπως ο θείος Vasa και ο κ. Ninkovic ανήκει στην κατηγορία “masku aktivnog pomagaca”⁶³ της Zinka και την διδάσκει την καλή συμπεριφορά και προσφέρει τις «αγαπητικές του υπηρεσίες»⁶⁴, προσπαθώντας να επιτύχει τις προσωπικές του φιλοδοξίες και στόχους. Επισκέπτεται τη Zinka για να της διδάξει καλούς τρόπους, αλλά στην πραγματικότητα έχει και άλλες σκόπιμες προθέσεις για να εξασφαλίσει στον εαυτό του με τη βοήθεια της Zinka μια θέση στην ανώτερη τάξη. Στο κωμικό έργο του Nusic, η ποικίλη μορφή της «κοινωνικής πραγματικότητας»⁶⁵ περιέχει «κρυφές σχέσεις»⁶⁶ μεταξύ του αληθοφανούς και του πραγματικού στόχου. Ο κ. Ninkovic είναι «πονηρός»⁶⁷ και προσπαθεί να επιτύχει τις φιλοδοξίες του μέσω μιας σειράς «κωμικών»⁶⁸ σκηνών όπου αναδύεται ως ηττημένος. Μετά από την δημοσίευση ενός άρθρου στις εφημερίδες σχετικά με τις εξελίξεις στο σπίτι του υπουργού Porovic, ο κ. Ninkovic απέστειλε επιστολή στην κυρία Zinka στην οποία την ενημέρωσε για την «παραίτησή»⁶⁹ του, επισημαίνοντας μια σειρά από δυσάρεστα γεγονότα που θα ακολουθούσαν.

⁶² Ίδιο σ.117.

⁶³ Ίδιο σ.105.

⁶⁴ Ίδιο σ.107.

⁶⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 281.

⁶⁶ Ίδιο σ. 281.

⁶⁷ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 105

⁶⁸ Ίδιο σ. 105.

⁶⁹ Ίδιο σ. 217.

10. RAKA

Ο γιος του υπουργού, Raka Popović, είναι μαθητής του λυκείου που αντιστέκεται στη συμπεριφορά της μητέρας του και αντιτάσσεται στον νέο τρόπο ζωής που η Zinka προσπαθεί να επιβάλει καθώς και τον “formalizmu”⁷⁰ της σε μια νεοσυσταθείσα κατάσταση. Ζαλισμένη από προσωπικές φιλοδοξίες για τα μέλη της οικογένειάς της, η Zinka, αφού έγινε σύζυγος υπουργού, απαγόρευσε στον γιο της Raka να έχει σχέσεις με άλλα παιδιά, αλλά τον διατάζει να γίνει φίλος με τα παιδιά του άγγλου πρόξενου. Μάλιστα, προσλαμβάνει καθηγήτρια αγγλικών με την οποία ο Raka βρίσκεται σε σύγκρουση για ανυπακοή, αρνείται τις μεθόδους διδασκαλίας της και στην πραγματικότητα δείχνει δυσαρέσκεια για την επιθυμία της Zinka να αλλάξει ο τρόπος ζωής τους μετά την ανακήρυξη του Popović σε υπουργό. Ο Raka είναι ένα “ostroumno i bistro dete”⁷¹, ο οποίος δεν αποδέχεται τους επιβαλλόμενους και «επίσημους»⁷² τρόπους με τους οποίους τον αντιμετωπίζει η μητέρα του, αλλά αντιτάσσεται «αυθόρμητα»⁷³, γεγονός που τον οδηγεί σε σύγκρουση με το παιδί του άγγλου πρόξενου. Μέσω του Raka, ο Nusic απεικονίζει ένα μεγάλο μέρος των ελαττωμάτων της Zinka, αν και η συμπεριφορά του Raka είναι πράγματι πολύ πιο ειλικρινής και πιο πραγματική από αυτή της Zinka.

⁷⁰ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.315.

⁷¹ Ίδιο σ. 315.

⁷² Ίδιο σ. 315.

⁷³ Ίδιο σ. 313.

ΜΕΡΟΣ Δ': ΚΩΜΩΔΙΑ “ GOSPODJA MINISTARKA”

1. Ανάλυση του κειμένου

Μετά από μια σειρά επιτευγμάτων σε διάφορα λογοτεχνικά είδη, όπως το «ιστορικό δράμα και το κοινωνικό»⁷⁴, ο Nusic κατευθύνει το λογοτεχνικό του έργο προς την κωμωδία η οποία καταλαμβάνει σημαντικό μέρος.

Στο ρεπερτόριο Εθνικού θεάτρου στο Βελιγράδι βρίσκεται η κωμωδία “Gospođa ministarka”, “sala u cetiri cina”⁷⁵, η οποία έκανε πρεμιέρα στις 25 Μαΐου 1929. Στην κωμωδιογραφία του ο Nusic έγραφε πολύ συχνά για το “fenomen vlasti”⁷⁶, γελοιοποιώντας τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της εποχής στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα στη Σερβία. Εστίαζε το ενδιαφέρον του προς την επιρροή της εξουσίας στον πολίτη, στον όποιον δόθηκε η ευκαιρία να απολαύσει όλα τα οφέλη που η εξουσία φέρνει μαζί της. Η θεματική του “fenomena vlasti”⁷⁷ είναι χαρακτηριστικό στοιχείο και των άλλων κωμωδιών όπως: “Sumnjivo lice”, “Narodni poslanik” και “Gospođa ministarka”.

Στο “Narodni poslanik” ο Nusic περιγράφει τις δυσμενείς επιπτώσεις της «πολιτικής δράσης»⁷⁸ στον πρωταγωνιστή. Επίσης, στην “Gospođa ministarka”, ο Nusic ως “graditelja igre”⁷⁹ μας περιγράφει την κυρία Zinka, της οποίας ο άντρας ξαφνικά διορίζεται ως υπουργός. Εκείνη εκμεταλλεύεται την θέση του συζύγου της για να πραγματοποιήσει όλες τις επιθυμίες της.

Ο Nusic δεν περιγράφει το “fenomen vlasti”⁸⁰, στο έργο “Gospođa ministarka”, μόνο σε μια προσωπικότητα αλλά σε όλα τα μέλη της οικογένειας. Το έργο “Gospođa ministarka”, μαζί με

⁷⁴ Rasko V.Jovanovic, *Branislav Dj. Nusic, Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 113.

⁷⁵ Sava V. Cvetkovic, *Repertoar Narodnog pozorista u Beogradu 1868 – 1965*, Beograd : Muzej pozorisne umetnosti SR Srbije, 1968, str.23.

⁷⁶ Rasko V.Jovanovic, *Branislav Nusic, Izabrane komedije I drame*, Beograd: Nolit, 1987, str. 42.

⁷⁷ Ίδιο σ. 42.

⁷⁸ Ίδιο σ. 42.

⁷⁹ Ίδιο σ. 43.

⁸⁰ Ίδιο σ. 42.

τις κωμωδίες “Sumnjivo lice” και “Narodni poslanik”, παραμένουν τα πιο γνωστά του έργα στη λογοτεχνική του πορεία.

Στο σύνολο όλων των ειδών της κωμωδίας από “komedije intrige, komedije karaktera I komedije naravi ali u grotesknom tonu”⁸¹, στο έργο “Gospodja ministarka” εμφανίζονται εκτός από τα στοιχεία του βόντβιλ και της φάρσας και τα στοιχεία της σάτιρας κυρίως ως χαρακτηριστικά των ατόμων που ήδη σχετίζονται με την εξουσία ή αυτών που έχουν την φιλοδοξία να έρθουν σε επαφή με αυτήν.

Ο Nusic ήταν ευγενής με τους πρωταγωνιστές του και έδειχνε συμπάθεια στα μειονεκτήματά τους αλλά με αναπόφευκτες συνέπειες, έχοντας στο νου του και τις κοινωνικές τους θέσεις και ανάγκες να αποδείξουν ότι είναι καλύτεροι, δημιουργώντας μια λανθάνουσα εικόνα για τον εαυτό τους με σκοπό να κατασκευάσουν ένα αριστοκρατικό προφίλ το οποίο τους επέβαλε η κοινωνία. Κατανόησε επίσης και την αδυναμία αποφυγής των κοινωνικών κανόνων οι οποίοι ήταν αντίθετοι με τις πεποιθήσεις τους, επειδή το σημαντικότερο ήταν “predstaviti se”⁸² στην κοινωνία “invertovanog moralnog sistema”⁸³ εκεί που όλοι δημιουργούσαν μια ψευδοεικόνα.

Βέβαια, ο Nusic ήταν γνώστης όσων συνέβαιναν στην κοινωνία και με βάση αυτά τα γεγονότα δημιούργησε μια “komediografsku sliku drustva”⁸⁴, ειδικά στο έργο “Gospodja ministarka”. Ο χαρακτήρας της Zivka επικρατεί σε όλο το έργο. Δηλαδή, η Zivka είναι “komicno dvolicna”⁸⁵ προς τους συγγενείς που την επισκέπτονται και ζητάνε προνόμια από αυτήν και ταυτόχρονα είναι “komicno dvolicna”⁸⁶ προς τον εαυτό της. Η κατάσταση στην οποία μαθαίνει να συμπεριφέρεται η Zivka προκειμένου να γίνει μέρος μιας υψηλής κοινωνίας είναι το φανταστικό παράδειγμα της “scenske komicne gradnje”⁸⁷ του Nusic, γνωστό ως “predstave u predstavi”⁸⁸, στο οποίο περιγράφει πρωτίστως τον χαρακτήρα της αλλά και τις λεπτομέρειες της κοινωνίας των πολιτών στην οποία ανήκει.

⁸¹ Rasko V. Jovanovic, *Branislav Dj. Nusic, Zivot I delo*, Beograd: Sluzbeni glasnik, 2014, str. 114.

⁸² Rasko V. Jovanovic, *Branislav Nusic, Izabrane komedije I drame*, Beograd: Nolit, 1987, str. 44.

⁸³ Ίδιο σ. 44.

⁸⁴ Ίδιο σ. 44.

⁸⁵ Ίδιο σ. 43.

⁸⁶ Ίδιο σ. 43.

⁸⁷ Ίδιο σ. 43.

⁸⁸ Ίδιο σ. 43.

O Nusic έβρισκε την έμπνευσή του σε «μικρές κοινωνίες»⁸⁹ και στην αρχή του έργου “Gospođa ministarka” στο πρόλογο επισημαίνει : “Mnogo je teze, medjutim, traziti I naci materijal u maloj sredini, u onom drustvu, medju onim ljudima, koji nemaju ni snage ni hrabrost da se odvoje od ravne linije zivotne, pa bilo navise ili nanize, medju onim ljudima koji nemaju snage da budu dobri, ali I tako isto nemaju ni hrabrosti da budu medju onim ljudima koji su vezani I sputani sitnim obzirima, koji robuju zastarelim tradicijama I cije je sve bice sazdano od malodusnosti. Zivot te sredine tece jednolicno I odmereno, kao setalica na zidnome satu: pokreti te sredine su mali, tihi, bez uzbudjenja, bez velikih brazda, bez jacih tragova, kao oni blagi talasici koji kruze po ustajaloj vodi kad na povrstinu njenu padne pticje perce ”.⁹⁰

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον δίχως “emotivnih potresa”⁹¹ που όλα είναι μονότονα και συγκεκριμένα, ζουν οι άνθρωποι στην καθημερινότητά τους, σεμνοί και χωρίς προσδοκίες, με διακριτικές κινήσεις. “U toj maloj sredini nema bura, nema nepogoda, nema zemljotresa, ni pozara; ta sredina je ogradjena debelim zidom od oluja I vihora koji vitlaju kroz drustvo. Ona zivi u svojim sobama; ulica je za nju strani svet, inostranstvo; za nju su dogadjaji koji uzbudjuju kontinente samo novinska lektira.”⁹²

O Nusic αναγκάζει τους χαρακτήρες του, έστω και προσωρινά, να βγούν από την ρουτίνα και από την “normalne linije zivota”⁹³, ανεβάζοντας τους “naglo, neocekivano I iznenadno”⁹⁴ και τους τοποθετεί σε εντελώς διαφορετικές καταστάσεις στις οποίες δεν είχαν συνηθίσει να ζουν. “Takav jedan poremećaj na terazijama zivota kadar je uciniti, kod ljudi iz male sredine, da izgube ravnotežu te da ne umeju da se drže na nogama.”⁹⁵ Η ανισορροπία των χαρακτήρων των πρωταγωνιστών του Nusic και η διαφορά μεταξύ της υποκειμενικής πραγματικότητας και της νέας αντικειμενικής κατάστασης και των επιθυμιών τους είναι παρόντα σχεδόν σε όλα τα έργα του Nusic, που είναι και το κυρίως θέμα του έργου “Gospodja ministarka”. Η έξοδος από την “normalne linije zivota”⁹⁶ και η μετακίνηση κάτω από αυτήν είναι προσωρινή αλλά ποτέ τελική

⁸⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 24

⁹⁰ Ίδιο σ. 24.

⁹¹ Ίδιο σ. 24.

⁹² Ίδιο σ. 24.

⁹³ Ίδιο σ. 24.

⁹⁴ Ίδιο σ. 25.

⁹⁵ Ίδιο σ. 25.

⁹⁶ Ίδιο σ. 24.

και χωρίς διάρκεια γιατί ο Nusic δεν αφήνει τους χαρακτήρες να φτάσουν στο κατώτατο επίπεδο, αλλά ένα βήμα πριν την καταστροφή τους ανεβάζει στην κανονική τους ζωή. Το ταξίδι τους είναι "posrtanje I teturanje ali ne I rad"⁹⁷, επειδή ο συγγραφέας δεν τους αφήνει να πέσουν τόσο χαμηλά αλλά μόνο να σκοντάψουν. Στα περισσότερα έργα του Nusic, εκτός από το "Pokojnič", δεν εμφανίζεται "najgori moguci obrt"⁹⁸, επειδή ο συγγραφέας προλαβαίνει να αποτρέψει το κακό. Στην αρχή της κωμωδίας παρουσιάζεται μια "normalna linja zivota"⁹⁹ με τα στοιχεία μιας πιθανής κατάστασης "poremećaja"¹⁰⁰, η οποία συνοδεύεται με την εμφάνιση καινούριων γεγονότων, δηλαδή την εκλογή του συζύγου της ως υπουργού, με το οποίο τελειώνει η πρώτη πράξη. Στη συνέχεια ακολουθεί το επόμενο στάδιο στο οποίο η πορεία της δράσης οδηγεί στο αποκορύφωμά της, ακολουθούμενη από την πτώση "ispod ravne linije"¹⁰¹ στην απόσταση μεταξύ της πραγματικότητας και των επιβαλλόμενων περιστάσεων στην οποία βρέθηκε η πρωταγωνίστρια.

Στο τελικό στάδιο της κωμωδίας, βρίσκεται το αποκορύφωμα με το αποτέλεσμα "naglo vracanje na normalnu liniju zivota"¹⁰², ολοκληρώνοντας έτσι την τελευταία πράξη και την κωμωδία.

Στην αρχή της πρώτης πράξης της κωμωδίας περιγράφεται το "obicna gradjanska soba"¹⁰³ όπου η πρωταγωνίστρια είναι η κυρία Zinka Popović η οποία κάθεται με τη θεία Savka και μεταποιεί παντελόνια, προσπαθώντας να πάρει δανεικά χρήματα από τη θεία, διαμαρτύρεται για την κακή οικονομική κατάσταση και την αδυναμία κάλυψης όλων των υποχρεώσεων. Αυτή η εικόνα του δωματίου δείχνει την ατμόσφαιρα ενός περιβάλλοντος στο οποίο ζουν ταπεινοί άνθρωποι. Η πράξη της Zinka για την επιδιόρθωση του παλιού παντελονιού του συζύγου της για το γιό της Raka, δείχνει όχι μόνο "skromnost"¹⁰⁴ αλλά και μια αναπόφευκτη ανάγκη για εξοικονόμηση πόρων, γεγονός που υποδηλώνει την άσχημη οικονομική της κατάσταση. Ο στόχος της Zinka είναι να παρουσιάσει με καλύτερο τρόπο την φτώχεια και την κακή οικονομική κατάσταση

⁹⁷ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 25

⁹⁸ Ίδιο σ. 25.

⁹⁹ Ίδιο σ.27.

¹⁰⁰ Ίδιο σ.27.

¹⁰¹ Ίδιο σ.27.

¹⁰² Ίδιο σ. 27.

¹⁰³ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.267.

¹⁰⁴ Ίδιο σ..267

μπροστά στη θεία Savka, προκειμένου να της δανείσει “dvesta dinara na zajam”¹⁰⁵. Ως εκ τούτου, εκτός από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, η Zivka παραπονιέται στη θεία Savka για τον σύζυγό της, ο οποίος ασχολείται με την πολιτική, αλλά κατά τη γνώμη της, δεν είναι σε θέση να κάνει τίποτα για την οικογένειά του, προκειμένου να της προσφέρει μια άνετη ζωή. Την αδυναμία του να συμβάλει στη βελτίωση ολόκληρης της οικονομικής κατάστασης, η Zivka την θεωρεί ως την αιτία της μίζερης ζωής της. Σύμφωνα με τη γνώμη της, ο σύζυγός της είναι αξιότιμος, αφελής, έντιμος και “zanesen u politiku”¹⁰⁶, επομένως δεν αναγνωρίζει την πραγματικότητα που τον περιβάλλει. Εφόσον η Zivka είχε την ίδια άποψη για την πραγματικότητα με τον σύζυγό της, ο ενθουσιασμός της, ειδικά όταν έγινε σύζυγος του υπουργού, την κάνει μαζί με αυτόν “idealnim izvorom buduće komedije”¹⁰⁷. Η σχέση τους διαταράσσεται από το διορισμό του ως υπουργός, υπάρχει μια αποξένωση μεταξύ τους, αλλά η στάση της Zivka μπροστά στη νέα κατάσταση είναι αυτή που οδηγεί στην μεταξύ τους αποξένωση. Συνολικά παρουσιάζεται σκόπιμα ολόκληρη η κατάσταση από τη Zivka, η οποία είναι επίσης μια αντανάκλαση της “ekstravertiranog karaktera”¹⁰⁸, αλλά με τον τρόπο της προσπαθεί να δείξει την αξιοζήλευτη κατάσταση στην οποία βρέθηκε η ίδια. Οι εντελώς πανομοιότυπες επιθυμίες της Zivka δημιουργούνται από τη στιγμή που έγινε σύζυγος υπουργού μόνο που αυτή τη φορά σε μια διαφορετική μορφή, στην οποία εμφανίζεται η επιθυμία της να παρουσιάσει τον εαυτό της ως κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που είναι στην πραγματικότητα. Η Zivka δεν διστάζει να εκφράσει τη δυσαρέσκειά της για την φτώχεια ούτε να το κρατήσει μυστικό, αλλά μάλλον το εκφράζει υπερβολικά μπροστά στη θεία Savka. Η Zivka παρουσιάζει τη φτώχεια, χωρίς να αφήσει τίποτα κρυφό και αντιτίθεται στις συνθήκες στις οποίες βρέθηκε επειδή οι επιθυμίες της είναι να “ima I poseduje kao sto I drugi imaju I poseduju”¹⁰⁹. Ωστόσο, το νέο φόρεμα που έφερε η modίστρα δείχνει την ανακρίβεια των ισχυρισμών της Zivka σχετικά με την φτώχεια, τους οποίους ισχυρισμούς παραθέτει μόνο και μόνο για να δανειστεί χρήματα από τη θεία Savka.

¹⁰⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.268.

¹⁰⁶ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str.52.

¹⁰⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.268.

¹⁰⁸ Ίδιο σ. 268.

¹⁰⁹ Ίδιο.

Η κατάσταση συνεχίζεται με την άφιξη του γιου της Raka ο οποίος φορούσε σκισμένα ρούχα και τους ανακοινώνει ότι η κυβέρνηση έπεσε και ότι οργανώθηκαν διαδηλώσεις στην πόλη σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Ακολουθεί η άφιξη της κόρης της Dara με τον γαμπρό της Ceda μετά από τις ανεπιτυχείς προσπάθειες να βρουν δουλειά για τον Ceda όπου τους έστειλε η Ζίβκα σε κάποιες νεοεκλεγμένες υπουργούς, επεκτείνοντας έτσι την εικόνα της οικογενειακής δυσαρέσκειας όσον αφορά την οικονομική τους κατάσταση και τη θέση τους στην υψηλή κοινωνία. Την συνέχεια αυτών των γεγονότων διακόπτει ο γραμματέας Pera από τη διοικητική υπηρεσία, ο οποίος με την άφιξή του αλλάζει αρκετά τις υπάρχουσες καταστάσεις και αναγγέλλει τα νέα γεγονότα αντιστρέφοντας τα δυσάρεστα. Συγκεκριμένα, παρέχει πληροφορίες σχετικά με την πτώση της μέχρι τότε κυβέρνησης και τις δυνατότητες του κόμματος που ανήκει ο σύζυγος της Zivka, Sima Popovic, να σχηματίσει μια νέα κυβέρνηση, η οποία είναι επίσης η αιτία των μυστικών προσπαθειών της Zivka για την επίτευξη των δικών της επιθυμιών. Ο Nusic βήμα-βήμα εισάγει την εξέλιξη της κατάστασης, έτσι οι επιθυμίες της Zivka για τη θέση του άντρα της στην αρχή είναι ρεαλιστικές αλλά αλλάζουν με την εισροή νέων πληροφοριών, που φτάνουν αμέσως από τον έξω κόσμο. Η πλοκή ξετυλίσσεται με την άφιξη ενός νέου άντρα από το υπουργείο που ζητάει από την κυρία Zivka «καπέλο»¹¹⁰ για τον κ. Popovic, φέρνοντας εντάσεις και προσδοκίες ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας τους οποίους διατάζει η Ζίβκα να ψάξουν το «χαμένο καπέλο»¹¹¹. Το σπάνιο ταλέντο του Nusic για “ritmizovanje rojedinih scena”¹¹² παρουσιάστηκε ακριβώς μέσα από την μεγάλη χρονική διάρκεια αναζήτησης ενός «χαμένου καπέλου»¹¹³ στην οποία συμμετείχαν όλα τα μέλη της οικογένειας με τη Zivka ως επικεφαλής αυτής της δράσης. Το σύμβολο του «καπέλου»¹¹⁴ για τη Ζίβκα αποκάλυψε τη σημασία του γεγονότος αυτού. Η αναζήτηση για το «καπέλο»¹¹⁵ είναι η διαδικασία κατά την οποία ο Nusic μεταμορφώνεται “verbalnu komiku u situacionu komiku”¹¹⁶. Η δεύτερη άφιξη του γραμματέα Pera με νέες πληροφορίες σχετικά με την είσοδο του Sima Popovic στο παλάτι, ο οποίος ήταν μάρτυρας, οδηγεί τη Zivka σε απόλυτη απώλεια της κοινής λογικής. Η φρενίτιδα, ο ενθουσιασμός και η ανεξέλεγκτη έκρηξη συναισθημάτων συνοδεύονται παράλληλα από το

¹¹⁰ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 52.

¹¹¹ Ίδιο σ. 53.

¹¹² Ίδιο σ. 53.

¹¹³ Ίδιο σ. 53.

¹¹⁴ Ίδιο σ. 52.

¹¹⁵ Ίδιο σ. 53.

¹¹⁶ Ίδιο σ. 53.

όραμα για τον εαυτό της ως “gospodji ministarki”¹¹⁷. ZIVKA: ...”Uh, da mi je da se pretvorim u munu...mucati”¹¹⁸. Χάνει τον πλήρη έλεγχο, είναι τρελαμένη και παραπλανιέται από το δικό της όραμα, περιμένοντας την άφιξη νέων πληροφοριών από τον έξω κόσμο. Η αβεβαιότητα των γεγονότων που θα συμβούν και η πιθανότητα να γίνει σύζυγος υπουργού, οδηγούν την Zivka να διαβλέψει και τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν αλλά και τη μοίρα της συμβουλευόμενη μια τράπουλα. Ο Nusic αναγγέλλει σταδιακά τις πιο σημαντικές πληροφορίες πρώτα με την άφιξη του Ceda, μετά με τον Raka και τον Simo Popović και τέλος με την τρίτη άφιξη του Pera από το διοικητικό τμήμα που ήρθε να την ενημερώσει ότι “gospodin postao ministar”¹¹⁹. Στο τέλος της πρώτης πράξης, μια κάθοδος από ”linije normale”¹²⁰ και “poremecaj na terazijama zivota”¹²¹ ακολούθησαν “gubljenje ravnoteze i posrtanje”¹²² της Zivka σε μια νέα κατάσταση και έναν ενθουσιώδη νέο ρόλο. Συγκεκριμένα, το πρώτο βήμα της Zivka, ως σύζυγος νεοδιορισθέντος υπουργού, ήταν να διατάξει τον γραμματέα Pera να στείλει μια άμαξα για να κάνει βόλτα ούτως ώστε να την δει ο κόσμος “triput od Slavije do Kalemegdana”¹²³. ZIVKA: “Hocete Vi ...naredite gospodine Pero!”¹²⁴, έτσι τελειώνει η πρώτη πράξη της κωμωδίας. Πίσω από την επιθυμία της να κάνει βόλτα εκείνη τη συγκεκριμένη ώρα με μια άμαξα ως “posebnom sluzbenom objektu”¹²⁵ σε μια συγκεκριμένη διαδρομή “od Slavije do Kalemegdana”¹²⁶ κρύβει τον βασικό σκοπό της βόλτας, την παρουσίαση του εαυτού της ως σύζυγος υπουργού και την ανάγκη της να την δει ο κόσμος. Με αυτή την πρώτη πράξη, η Zivka, αφού ξαφνικά έγινε σύζυγος υπουργού με τον ίδιο τρόπο, μεταλλάχθηκε από το «υποκείμενο»¹²⁷ στο «αντικείμενο»¹²⁸. Έτσι, η πρόθεση της Zivka να την δει ο κόσμος είναι στην πραγματικότητα ένας κρυμμένος στόχος που θέλει να επιτύχει με το να πάει βόλτα με την άμαξα. Ο σημαντικότερος ρόλος στην απόφαση της να μετακινηθεί τρεις φορές με την άμαξα έχει ως στόχο να παρατηρήσει ο κόσμος ότι έχει γίνει σύζυγος υπουργού, δημιουργώντας έτσι μια νέα

¹¹⁷ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 53.

¹¹⁸ Ίδιο σ. 53.

¹¹⁹ Ίδιο σ. 53.

¹²⁰ Ίδιο σ. 54.

¹²¹ Ίδιο σ. 54.

¹²² Ίδιο σ. 54.

¹²³ Ίδιο σ. 54.

¹²⁴ Ίδιο σ. 54.

¹²⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 281.

¹²⁶ Ίδιο σ. 281.

¹²⁷ Ίδιο σ. 280.

¹²⁸ Ίδιο σ. 280.

σχέση μεταξύ αυτής και του κόσμου και αντίστροφα. Η ανάγκη της να συναγωνιστεί τον κόσμο και ειδικά άτομα από την υψηλή κοινωνία, όπως η κ. Nata, η κ. Roksa και η κ. Draga, δίνουν στη Zinka το συνεχές συναίσθημα της αναζήτησης ομοιοτήτων και διαφορών με άλλους ανθρώπους για να παρουσιάσει τον εαυτό της στους άλλους με τον τρόπο που θα ήθελε ο κόσμος να την δει. Ως εκ τούτου, η εμμονή της να βλέπει από τη γωνία του "otmenog sveta"¹²⁹ τον εαυτό της είναι ένα κίνητρο για να συγκρίνεται συνεχώς με εκείνους που βρίσκονται σε υψηλότερη θέση σε σχέση με αυτήν. Σε σύγκριση με άλλες κυρίες μιας ανώτερης κοινωνίας, που θέλει να τις ξεπεράσει στη συμπεριφορά και στις πράξεις τους, η Zinka προσδιορίζει τις ενέργειές της σύμφωνα με τις πράξεις των κυρίων που ήταν στην ίδια θέση πριν από αυτήν.

Επίσης, η ανάγκη της να αλλάξει και να την δει ο κόσμος με διαφορετικό τρόπο και να μην διαφέρει από αυτόν, αλλά να είναι πάνω από αυτόν τον κόσμο, παρουσιάστηκε στην αρχή της κωμωδίας ακόμα και όταν η Zinka δεν ήταν σύζυγος υπουργού, αλλά και όταν βρισκόταν σε κακή οικονομική κατάσταση, ήθελε να ανατρέψει αυτόν τον κόσμο κατηγορώντας τον σύζυγό της για αποτυχία και παραμέληση και συγκρίνοντάς τον με άλλους υπουργούς. Όταν η κατάσταση ξαφνικά άλλαξε και η Zinka από νοικοκυρά που ζούσε στη φτώχεια ξαφνικά έγινε σύζυγος υπουργού, με τον ενθουσιασμό της απότομης απόκτησης στη θέση που αγωνιζόταν τόσο καιρό να κατακτήσει, αγνοούσε τον εαυτό της και προσπάθουσε να ξεπεράσει άλλες γυναίκες που ήταν σε ανώτερη θέση και σε αυτό η Zinka "vidi I smisao svog ministarskog polozaja, a I cilj svoje aktivnosti uopste"¹³⁰.

Πίσω από την πρώτη της επιθυμία να κάνει βόλτα με την άμαξα κρύβεται και η πρώτη της κίνηση, αφού έγινε σύζυγος υπουργού. ZINKA : " Uh kceri...za dvadeset cetiri sata " , " Hocu da se provozam.. naredite gospodine Pero"¹³¹.

Η δεύτερη πράξη της κωμωδίας αρχίζει με την περιγραφή "iste sobe, samo sad bogatijim namestajem koji je bez ukusa razmesten."¹³² Ο ενθουσιασμός και το "pokondirenost"¹³³ της, που σταδιακά παίρνουν άλλες πιο μεγάλες μορφές για Zinka, αλλάζοντας και το εσωτερικού του σπιτιού της, την οικογένειά της και τον τρόπο ζωής της εισάγοντας καινοτομίες σε όλες τις

¹²⁹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 269.

¹³⁰ Ίδιο σ. 269.

¹³¹ Ίδιο σ. 269.

¹³² Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 55.

¹³³ Ίδιο σ. 55.

μορφές. Φτιάχνει «εξακόσιες επαγγελματικές κάρτες στις οποίες»¹³⁴ αλλάζει το όνομά της από Zinka σε Zivana Popovic, σύζυγος υπουργού, και φωτογραφίζεται σε περίπτωση που της ζητηθεί από «ξένα περιοδικά»¹³⁵. Η εξαγωγή των υγιεινών δοντιών και η τοποθέτηση χρυσού μόνο και μόνο επειδή οι άλλες σύζυγοι των υπουργών έχουν χρυσά δόντια. DARA: “Zaboga mama...potruno zdrav.”¹³⁶ Η κατοχή των χρυσών δοντιών στην κοινωνία που ήθελε να ανήκει η Zinka σήμαινε φήμη και θαυμασμό. Ως λόγος για την απόφασή της να βγάλει ένα υγιές δόντι και να τοποθετήσει ένα χρυσό, χωρίς να σκεφτεί την υγεία της, αλλά εξαιτίας του καθεστώτος σε μια κοινωνία στην οποία δεν ήθελε να είναι διαφορετική από τις άλλες, δηλώνει ότι οι ”gospa Draga, gospa Nata I gospa Roksa”¹³⁷ έχουν χρυσά δόντια γι’αυτό πρέπει να έχει και αυτή. Βέβαια, με την πρώτη ματιά, φαίνεται ότι πρόκειται για μεμονωμένα άτομα, δηλαδή πίσω από τον «εξατομικευμένο κόσμο»¹³⁸, που ενθαρρύνει τη Zinka να απομακρυνθεί από την απλή της ζωή και να γίνει μέρος αυτού του εξέχοντος «κόσμου»¹³⁹ ως ισχυρή και μοναδική σύζυγος υπουργού. Ως εκ τούτου, σε αυτόν τον αγώνα, ένα χρυσό δόντι ήταν εξαιρετικής σημασίας ως αναπόφευκτο χαρακτηριστικό μιας υψηλής θέσης, επειδή το χαμόγελο με ένα χρυσό δόντι ήταν πολύ σημαντικότερο από ένα χαμόγελο χωρίς χρυσά δόντια.

Η ανταγωνιστική στάση που κατέχει η Zinka για τον «κόσμο»¹⁴⁰, στον οποίο προσφεύγει και με τον οποίο συγκρίνεται συνεχώς, γίνεται φανερό και πριν γίνει σύζυγος υπουργού όταν η οικονομική κατάσταση τους ήταν πολύ άσχημη. Η αλλαγή της κατάστασης και της θέσης στην κοινωνική κλίμακα άλλαξε και τη στάση της, όπου δεν είναι πλέον αναγκασμένη να τα δέχεται όλα με προθυμία αλλά να παρουσιάσει σε αυτόν τον «κόσμο»¹⁴¹ όλες τις δυνατότητές της και να παρουσιαστεί με διαφορετικό τρόπο, αντιμετωπίζοντας το ως κύριο κίνητρο των πράξεών της.

¹³⁴ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 55.

¹³⁵ Ίδιο σ. 55.

¹³⁶ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str.270.

¹³⁷ Ίδιο σ. 270.

¹³⁸ Ίδιο σ. 270.

¹³⁹ Ίδιο σ. 270.

¹⁴⁰ Ίδιο σ. 270.

¹⁴¹ Ίδιο σ. 270.

Η παρουσία του «κόσμου»¹⁴² είναι χαρακτηριστική σχεδόν όλων των κωμωδιών του Nusic, όπως “Narodnog poslanika”, “Protekcije”, “Gospodje ministarke”, με τον ρόλο της “kolektivne sile”¹⁴³ που απεικονίζεται σε κάποιες κωμωδίες άμεσα και φανερά και σε κάποιες άλλες έμμεσα και κρυφα.

Σαν το “polivalentni I viseznacni fenomen”¹⁴⁴, στις κωμωδίες του Nusic ο κόσμος είναι η βάση των κωμικών γεγονότων και κωμικών πρωταγωνιστών και στη συνέχεια η “oblik procenjivanja svega”¹⁴⁵ το τι συμβαίνει μέσα και έξω από αυτόν. Στις κωμωδίες του Nusic “svet”¹⁴⁶ εμφανίζεται ή σαν “anonimna sila”¹⁴⁷, η οποία ενεργεί είτε απαρατήρητη είτε ως πραγματικό “zbirno bice”¹⁴⁸.

Οι φιλοδοξίες της αυξάνονται σταδιακά, πάντοτε σε σύγκριση με άλλες συζύγους υπουργών, καταστρέφοντας τη σχέση με τον γαμπρό της τον οποίο θεωρεί ανεπαρκώς καλό για την κόρη της, η οποία είναι τώρα κόρη του υπουργού. Παράλληλα με τον γαμπρό της Ceda, που είναι παντρεμένος με την κόρη της Dara, στη Zinka έρχεται η ιδέα να βρει έναν άλλο σύζυγό για την κόρη της τον Todorovic υπάλληλο του υπουργείου Εξωτερικών και επίτιμο πρόξενο της Νικαράγουα που είναι διπλωμάτης και σύμφωνα με τη γνώμη της είναι ο ιδανικός γαμπρός για “jednoj ministarskoj kcerci”¹⁴⁹. Έχοντας γίνει σύζυγος υπουργού και έχοντας μεγάλη εμμονή και ανησυχία, άρχισε να κάνει τις ιδέες της πράξη, όχι για χάρη του εαυτού της και της οικογένειάς της αλλά για να επιτύχει το δικό της στόχο. Η επιβολή της εναντίον των μελών της οικογένειάς της συνεχίζεται με την κόρη της Dara όπου επιμένει να διαζευχθεί τον σύζυγό της Ceda και να δεχθεί την προσφορά της την οποία βρήκε κατάλληλη γι 'αυτήν. Ωστόσο, η Zinka είναι επίσης πεισμένη από την υψηλή κοινωνία, χωρίς όμως η κοινωνία να επιβάλλεται σε αυτήν, επειδή θέλει να την προσελκύσει και να καθιερώσει οικογενειακές σχέσεις με την κόρη της και τον διπλωμάτη, τον πρόξενο της Νικαράγουα, Todorovic.

¹⁴² Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 439

¹⁴³ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁴ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁵ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁶ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁷ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁸ Ίδιο σ. 439.

¹⁴⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 56.

Το πρώτο εμπόδιο της Ζίνκα στον πραγματικό κόσμο, από τότε που έγινε σύζυγος υπουργού και έχει καταστεί δυσβάσταχτο γι' αυτήν, είναι ο σύζυγος της κόρης της Dara, ο Ceda. Η στάση της έναντι του γαμπρού της Ceda αλλάζει από τη στιγμή που έμαθε ότι έγινε σύζυγος υπουργού, όπου απομακρύνεται από κοντά του. ΖΙΝΚΑ: “ Pa zovni me... nekako I ne licis.”¹⁵⁰

Όπως μετατράπηκε η ίδια από ένα «υποκείμενο»¹⁵¹ σε ένα «αντικείμενο»¹⁵² λόγω ορισμένων κοινωνικών κανόνων, η Ζίνκα, με τη δύναμή της, προσπαθεί να μετατρέψει σε «αντικείμενα»¹⁵³ τους οικείους ανθρώπους του περιβάλλοντός της με τον δικό της τρόπο.

Πρώτα απ' όλα, πρόκειται για την κόρη της Dara, την οποία, ως «υποκείμενο»¹⁵⁴, θέλει να την μετατρέψει σε «αντικείμενο»¹⁵⁵ της με το να συνάψει σχέση με τον έμπορο δέρματος και επίτιμο πρόξενο της Νικαράγουα, Todorovic, αλλά και με τη συμπεριφορά της προς τη σύζυγο της Dara τον Ceda, όχι σαν «υποκείμενο»¹⁵⁶ αλλά σαν το δικό της «αντικείμενο.»¹⁵⁷

Δεδομένου ότι η Ζίνκα έγινε σύζυγος υπουργού με την εμμονή της “hijerarhija novih vrednosti”¹⁵⁸ στην οποία δημιουργεί “kombinatorika”¹⁵⁹ στο βαθμό που δεν συνειδητοποιεί ότι η κόρη της Dara αγαπά τον σύζυγό της Ceda και δεν θέλει να τον αφήσει για κάποιον άλλον. Ο τρόπος αντιμετώπισης προς τα μέλη της οικογένειάς της είχε αλλάξει από τη στιγμή που ήταν νοικοκυρά μέχρι τη στιγμή που έγινε κυρία υπουργού και έχασε τον αυτοέλεγχό της, αλλά άφησε τα συναισθήματα της να την κυριέψουν σε τέτοιο βαθμό που θόλωσε το μυαλό της από την νέα θέση της στην κοινωνία.

Η πεποίθησή της ότι όλα στη ζωή απαιτούν μόνο καλή θέληση για να καταφέρεις τα πάντα “tipicno za zenu malogradjanku”¹⁶⁰ είναι μια αντανάκλαση της υστεροφημίας της. Δημιουργεί σύγκρουση στην οικογένεια της και παραβιάζει την οικογενειακή ειρήνη με την απόφασή της να διώξει τον γαμπρό της Ceda και να φέρει στη θέση του τον επίτιμο πρόξενο της Νικαράγουας

¹⁵⁰ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, str. 279.

¹⁵¹ Ίδιο σ. 279.

¹⁵² Ίδιο σ. 279.

¹⁵³ Ίδιο σ. 279.

¹⁵⁴ Ίδιο σ. 279.

¹⁵⁵ Ίδιο σ. 279.

¹⁵⁶ Ίδιο σ. 279.

¹⁵⁷ Ίδιο σ. 279.

¹⁵⁸ Ίδιο σ. 289.

¹⁵⁹ Ίδιο σ. 289.

¹⁶⁰ Vojislav Djuric, *Branislav Nusica*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.250.

Todorovic. Αυτές οι σύνθετες οικογενειακές σκηνές, ειδικά μεταξύ της Zivka και του Ceda, τις χρησιμοποίησε ο Nusic για “vodviljske situacije.”¹⁶¹

Την σύγκρουση μεταξύ της Zivka και του γαμπρού της Ceda, ο Nusic την συνεχίζει με την “komedijom situacije”¹⁶² και συνοψίζεται με ένα απόσπασμα από τη λαϊκή παροιμία: “ko drugome jamu kopa, sam u nju pada.”¹⁶³

Πίσω από την ίντριγκα στη μεταξύ σχέση της Zivka και του γαμπρού της, Ceda ο Nusic με ένα χιουμοριστικό τρόπο, περιέγραψε την “odnos izmedju taste I zeta u malogradjanskim patrijarhalnim porodicama”¹⁶⁴.

Κυρίως η “spoljna okolnost”¹⁶⁵ η οποία προκάλεσε αρκετές άλλες “spoljnih”¹⁶⁶ έτσι και “unustrasnjih okolnosti”¹⁶⁷ είναι η κατάκτηση του τίτλου της κυρίας υπουργού. Αλλά αυτές “spoljne I unustrasne okolnosti”¹⁶⁸ ως σύνολο ρυθμιζόμενων επιρροών, επηρέασαν τη Zivka, η οποία δημιουργεί μια σειρά άλλων “okolnosti”¹⁶⁹ αναπτύσσοντας με τέτοιο τρόπο ένα νέο σύνολο επιρροών με τον ρόλο ως “komediografsku I dramatursku”.¹⁷⁰ Με τη φράση “spoljnim okolnostima”¹⁷¹ περιλαμβάνονται όλες οι ενέργειες που εκτελεί η Zivka και οι οποίες την κάνουν ανώτερη και σημαντική γι' αυτήν όπως και οτιδήποτε άλλο μπορεί να το χρησιμοποιήσει ως κυρία υπουργού στον έξω κόσμο, ενώ “unustrasne okolnosti”¹⁷² αντιπροσωπεύουν το αποτέλεσμα της άφιξης της στη θέση και την άνοδο της στα “ministarske visine”¹⁷³ όπως “gubljenja ravnoteze”¹⁷⁴ από την φρενίτιδα, τον ενθουσιασμό της εξουσίας και την έλλειψη αυτοελέγχου. Αυτό αντικατοπτρίζει την απόκλιση της από την αληθινή πραγματικότητα και τον ενθουσιασμό της δημιουργίας απόλυτα προσωπικών πεποιθήσεων βασισμένων κυρίως σε διάφορες ανοησίες για τις οποίες η Zivka πέφτει στην παγίδα της δικής της πλάνης και των

¹⁶¹ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.250.

¹⁶² Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 56.

¹⁶³ Ίδιο σ. 56.

¹⁶⁴ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str. 251.

¹⁶⁵ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 460.

¹⁶⁶ Ίδιο σ. 460.

¹⁶⁷ Ίδιο σ, 460.

¹⁶⁸ Ίδιο σ. 462.

¹⁶⁹ Ίδιο σ. 462.

¹⁷⁰ Ίδιο σ, 462.

¹⁷¹ Ίδιο σ. 460.

¹⁷² Ίδιο σ. 460.

¹⁷³ Ίδιο σ. 460.

¹⁷⁴ Ίδιο σ. 460.

αυταπάτων που ταυτίζονται με την πραγματικότητα. ZIVKA: “Zato sam... najurimo.”¹⁷⁵ Από το παράδειγμα αυτό μπορεί κανείς να δει ότι πρόκειται για ένα εντελώς αναμενόμενο γεγονός για τη Zivka μετά την ανακήρυξη του συζύγου της στη θέση του υπουργού και γι 'αυτό υπάρχει σύγκρουση μεταξύ της κατάστασης που χτίζει η Zivka και της κατάστασης στην οποία βρίσκεται ο σύζυγος της κόρης της. Ταυτόχρονα, η σύγκρουση της ανοησίας της και της πραγματικότητας δημιουργεί τη σύγκρουση της αυταπάτης. Η Zivka στο νέο ρόλο στον οποίο βρέθηκε ως κυρία υπουργού είναι μια εξαιρετική ενσάρκωση της μη ισορροπημένης σχέσης ενός ήρωα και της “unutrasnjih sila”¹⁷⁶ σε αυτόν. Αυτή η σχέση είναι συνέπεια της αποτυχίας του ήρωα να νικήσει τη δική του “unutrasnje sile”¹⁷⁷ όπου οι επιθυμίες, οι φιλοδοξίες και τα οφέλη της έχουν επικρατήσει τόσο πολύ όσο κάθε προσπάθεια για να ξεπεραστούν οι “unutrasnjih sila”¹⁷⁸ σχεδόν χωρίς επιτυχία. Η συνεχής ροή των γεγονότων που ακολουθούν την επόμενη στιγμή σε σχέση με την προηγούμενη, αφορά την αδυναμία επέκτασης ή διάλυσης της δράσης, την οποία μπορούν να αρνηθούν ή να επιβεβαιώσουν, και “kompozicionom”¹⁷⁹ που αντιπροσωπεύει “visi razvojni”¹⁸⁰ στάδιο. CEDA: “A sme li... ministarskoj kcerki.”¹⁸¹ Ταυτόχρονα, αυτό είναι το παράδειγμα της “viseg razvoja”¹⁸² της προηγούμενης στιγμής, ενώ στη συνέχεια ο γαμπρός της Ceda δημιουργεί ευκαιρίες στις οποίες θα αρνηθεί “naglo, neočekivano I iznenadno”¹⁸³ την άνοδο κατεβάζοντας την “na zemlju”¹⁸⁴. CEDA: “On mora... smrdi.”¹⁸⁵ Η Zivka έφτασε στα όρια της από τα πειράγματα του Ceda και αφού πέτυχε το σκοπό του έφυγε από το δωμάτιο.

Είναι απολύτως βέβαιο ότι ο ενθουσιασμός της Zivka για την καινούργια κατάσταση έχει μεγαλύτερες διαστάσεις, έτσι σε μια σειρά άλλων ανόητων ενεργειών της υπάρχει η επιθυμία της Zivka να έρθει σε επαφή ο γιος της Raka με τα παιδιά του άγγλου πρόξενου και για το λόγο αυτό η Zivka προσλαμβάνει μια καθηγήτρια αγγλικών για το γιό της. Σίγουρα οι φιλοδοξίες της

¹⁷⁵ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 461.

¹⁷⁶ Ίδιο σ. 461.

¹⁷⁷ Ίδιο σ. 461.

¹⁷⁸ Ίδιο σ. 461.

¹⁷⁹ Ίδιο σ. 462.

¹⁸⁰ Ίδιο σ. 462.

¹⁸¹ Ίδιο σ. 462.

¹⁸² Ίδιο σ. 462.

¹⁸³ Ίδιο σ. 462.

¹⁸⁴ Ίδιο σ. 462.

¹⁸⁵ Ίδιο σ. 462.

Ζίνκα για το γιο της ήταν να τον αναθρέψει μέσα σε "υψηλούς κύκλους"¹⁸⁶, πιο συγκεκριμένα να κοινωνικοποιηθεί με τα παιδιά των διπλωματών. Συγκεκριμένα η σχέση μεταξύ της καθηγήτριας αγγλικών, του Raka και της Ζίνκα στην κωμωδία είναι παράδειγμα "latentne satire"¹⁸⁷ του Nusic, εκ πρώτης όψεως φαίνεται ανεπαίσθητα, αλλά μελετώντας και εξετάζοντας τα κωμικά επιτεύγματα μπορεί κάποιος να την ανακαλύψει. Η δήλωση του Hugo Klajn αναφέρει ότι : "Nusic bez komike nije Nusic, ali komika bez satire nije nusicevska"¹⁸⁸ καθώς είναι και οι δύο λογοτεχνικές μορφές "dva odvojena I posebna umetnicka stvaranja koja mogu postojati svako za sebe, isto kao sto se ravnoopravno, mogu I isprepletati ili prelaziti jedan u drugi"¹⁸⁹. Ολόκληρες οι κωμικές δημιουργίες του Nusic χαρακτηρίζονται από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών των δύο λογοτεχνικών τύπων.

Η σύγκρουση ανάμεσα στην καθηγήτρια αγγλικών και τον γιο της Ζίνκα δημιουργήθηκε μέσω συγκεκριμένων γεγονότων όπου ο Raka χρησιμοποίησε υβριστικούς χαρακτηρισμούς προς το πρόσωπό της και αμφισβητώντας τα λόγια της με μια συνεχόμενη άρνηση η οποία έδωσε μεγαλύτερες διαστάσεις στο συμβάν. Η στάση του απέναντι στην δασκάλα οδήγησε σε αυξανόμενη οργή και αυτή απηύθυνε έκκληση προς τη Ζίβκα για να εκφράσει τη δυσαρέσκειά της, λόγω της σταδιακής αύξησης της σύγκρουσης μεταξύ του Raka και της δασκάλας, ενώ στην αρχή της υπόθεσης κατηγορεί τον Raka και στη συνέχεια κατηγορεί τη σύζυγο του υπουργού για τη συμπεριφορά του γιού της. ZIVKA: "Govori...opsosao mi mater."¹⁹⁰

Η δασκάλα ζήτησε από τον Raka να επαναλάβει τη φράση "resons lajzejsn"¹⁹¹, όπου ο Raka αντιδράει, αρνούμενος τις μεθόδους μάθησης της, όχι επειδή δεν μπορεί να το πει αυτό, διότι κατά τη συνέχεια του διαλόγου ο Raka μπορεί να πει κάτι πιο περίπλοκο και απαιτητικό όπως "Ture bure valja, bula Ture gura"¹⁹². Ο Raka είναι ένα ζωντανό αγόρι που αντιτάσσεται στην επιβαλλόμενη μέθοδο διδασκαλίας και στο σύστημα της «επανάληψης»¹⁹³ ως τρόπο εκμάθησης, η οποία είναι μονότονη και μη ενδιαφέρουσα για ένα αγόρι της ηλικίας του, ειδικά όταν

¹⁸⁶ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 487.

¹⁸⁷ Ίδιο σ. 490.

¹⁸⁸ Hugo Klajn, *O Nusicevoj ozbiljnoj komici (u : Zbornik Branislav Nusic 1864-1964)* Beograd: Muzej pozorisne umetnosti, 1965, str.15.

¹⁸⁹ Bora Glisic, *Nusic – njim samim*, Beograd: Vuk Karadzic, 1966, str.23.

¹⁹⁰ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 487.

¹⁹¹ Ίδιο σ. 487.

¹⁹² Ίδιο σ. 487.

¹⁹³ Ίδιο σ. 487.

αναφέρεται στο σύστημα μάθησης με τη μέθοδο της «μηχανικής επανάληψης»¹⁹⁴. Για ένα αγόρι σε αυτή την ηλικία, καθώς και για τους υπόλοιπους συνομηλίκους του, είναι απολύτως διασκεδαστικό και ευχάριστο κάτι που με την ένταση και τη σύνθεση του είναι δελεαστικό και κατανοητό και εντελώς αντίθετο στη μέθοδο μάθησης “mehanickog ponavljanja”¹⁹⁵, και η οποία είναι επίσης διασκεδαστική, παρά το εμπόδιο στην προφορά όπως “Ture bure valja, bure Ture gura...”¹⁹⁶. Την τεχνική της γρήγορης επανάληψης λέξεων και των εθνικών γλωσσοδέτων με πολύπλοκη σύνταξη, ο Raka την έμαθε μέσα από το παιχνίδι του ανταγωνισμού για το ποιος θα το πει πιο γρήγορα με άλλους συνομηλίκους του, ενώ κάτι το οποίο έπρεπε να το μάθει με τη μηχανική επανάληψη το θεωρούσε ανούσιο και ασήμαντο. Και σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να παρατηρηθεί ότι ο Raka αντιτάσσεται όχι μόνο στη μέθοδο διδασκαλίας της δασκάλας, αλλά και στις επιθυμίες της μητέρας του για να έρθει σε επαφή με παιδιά από τους κύκλους του διπλωματικού σώματος. ZIVKA: “Zar ona tebe...zar je za tebe vaspitanje!”¹⁹⁷

Στην πραγματικότητα, ο Nusic παρουσιάζοντας τις αδυναμίες του μικρού Raka μέσα από τα παιδιάρια και τις σκόπιμες άσεμνες ενέργειες του, που απευθύνονται στην περίπτωση αυτή στην δασκάλα της αγγλικής γλώσσας, παρουσιάζει τις αδυναμίες άλλων χαρακτήρων που θα έπρεπε να αποτρέψουν αυτές τις ίδιες αδυναμίες. Συναρπαστικός είναι ο τρόπος με τον οποίο η κυρία υπουργός Zivka απευθύνεται στον γιο της Raka μπροστά στην δάσκαλα την οποία προσέλαβε “mars stoko jedna!”¹⁹⁸, και η δασκαλά σχολιάζει: “To je tako nevaspitano I bezobrazno deriste, da ja prosto ne mogu vise da podnesem.”¹⁹⁹ Και οι δύο χαρακτήρες αντιμετωπίζουν τον εαυτό τους ως εξαιρετικά αξιοπρεπείς και ευγενικές γυναίκες, αν και οι καλοί τρόποι τους δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Η διαφορά στη συμπεριφορά ανάμεσα στον μαθητή Raka, τη Zivka και την δασκάλα της αγγλικής γλώσσας είναι ότι ο Raka συμπεριφέρεται φυσιολογικά και ανεπίσημα ενώ αυτές με εντελώς αντίθετη συμπεριφορά, δηλαδή υποκριτικά και επίσημα. Πίσω από αυτό το είδος συμπεριφοράς υπάρχουν κρυφές επιθυμίες για να γίνουν αυτές αυτό που επιθυμούν να είναι, έτσι η Zivka προσπαθεί να παρουσιάσει τον εαυτό της ως υπουργό, αν και δεν το καταφέρνει, και η δασκάλα της

¹⁹⁴ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 487.

¹⁹⁵ Ίδιο σ. 487.

¹⁹⁶ Ίδιο σ. 487.

¹⁹⁷ Ίδιο σ. 487.

¹⁹⁸ Ίδιο σ. 489.

¹⁹⁹ Ίδιο σ. 489.

συμπεριφέρεται σαν να είναι σπουδαία με την εκπαιδευτική έννοια, μόνο που το κάνει ανεπιτυχώς. Αυτή η λανθάνουσα συμπεριφορά και η αντίφαση μεταξύ του πραγματικού και του ψευδούς, γίνεται αντιληπτή από τον Raka λόγω της ευφυΐας και της εξυπνάδας του, ο οποίος παρατηρεί τι συμβαίνει και με άμεσο τρόπο αντιτίθεται στα γεγονότα και τις περιστάσεις καθώς και σε όλους τους ισχύοντες κανονισμούς που επιβάλλει η μητέρα του στο σπίτι λόγω της νέας κατάστασης. Μεταξύ άλλων, σε ολόκληρο το σύνολο των καινοτομιών και των πρόσφατα ρυθμιζόμενων κανόνων στη συμπεριφορά, είναι σίγουρα η διαταγή της Ζίνκα σύμφωνα με την οποία ο γιος της δεν πρέπει να έχει σχέσεις περισσότερο με τους φίλους του παρά με τα παιδιά του άγγλου πρόξενου. Κάτι που δεν δέχεται ο Raka, και για να κάνει παρέα μαζί τους τον αναγκάζει να μάθει αγγλικά με την συγκεκριμένη μέθοδο και του το επιβάλλεται με σκοπό να επιτύχει τις φιλοδοξίες της. Αυτό που ο Nusic δεν θέτει στο προσκήνιο και είναι βασικό στοιχείο και η αιτία όλων των γεγονότων είναι το περιβάλλον στο οποίο ανήκει η Ζίνκα με τον νέο ρόλο της και ο ρόλος της δασκάλας της αγγλικής γλώσσας στην εκτέλεση των επιθυμιών της Ζίνκα. Σε ολόκληρη κωμωδιογραφία του Nusic, ο Raka είναι ο μοναδικός χαρακτήρας που μπορεί πραγματικά να κατηγορεί το περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται και στο οποίο μεγαλώνει, αν και ως παιδί δεν έχει την ευκαιρία να δει και να κρίνει τις κοινωνικές τάξεις, αλλά απαντά σε αυτές με την αντίδρασή του. Ως εκ τούτου ο Raka είναι “nesvesni diagnosticar jednog vaspitnog sistema koji se svodi na formalizam, a I drustvenog sistema koji se svodi na dvolicnost”²⁰⁰. Ο Raka, με τη συμπεριφορά του, δείχνει ότι δεν είναι λάθος μεγαλωμένος, αλλά η εκπαιδευτική στάση του αξιολογείται από ένα σύστημα εκπαιδευτικών μέτρων. Και ως τέτοια, στην κωμωδιογραφία του Nusic, είναι ο φορέας της σάτιρας. Αυτό που είναι χαρακτηριστικό του λογοτεχνικού έργου του Nusic είναι η σύνδεση ενός κωμικού στοιχείου με τη σάτιρας και το αντίστροφο, διεισδύοντας το ένα λογοτεχνικό είδος στο άλλο. Περιγράφοντας με χιουμοριστικό τρόπο τις ηθικές αποτυχίες ορισμένων πρωταγωνιστών, ο Nusic απεικονίζει στην πραγματικότητα τα αρνητικά στοιχεία ολόκληρης της κοινωνίας, δίνοντας έμφαση στο άτομο, ενώ ταυτόχρονα καταδεικνύει τα καθολικά συναφή χαρακτηριστικά ολόκληρης της κοινωνίας. Ασφαλώς, τονίζοντας τα μειονεκτήματα εκείνων που κυριαρχούν σε μια τέτοια κοινωνία, ο Nusic καταφέρνει να κάνει τα μειονεκτήματα των πιο αδύναμων κατανοητά και σαφή. Αναφορικά με ότι αναφέρθηκε παραπάνω, προέρχεται η συμπάθεια του συγγραφέα στους "male

²⁰⁰ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 490.

Ijude"²⁰¹ με όλα τα μειονεκτήματα και τις αδυναμίες τους, παρόλο που αυτοί λόγω του ότι είναι τόσο μικροί να θεωρούνται σαν να είναι σημαντικοί και υπεράνω και μπορεί να παίρνουν κιόλας τέτοια στάση. Σε αυτούς τους "malih ljudi"²⁰² η ανωτερότητά τους είναι σχεδόν αόρατη και δε τη διαθέτουν πραγματικά τόσο πολύ όσο τους την έδωσε ο Nusic. Στη λογοτεχνική δημιουργία του Nusic, οι φορείς της δύναμης και της σημασίας εμφανίζονται σε πολλούς χαρακτήρες και ένας από αυτούς είναι αναμφίβολα ο χαρακτήρας της κυρίας υπουργού στην ομώνυμη κωμωδία.

Αυτό που καταφέρνει πραγματικά ο Nusic είναι η ικανότητα του να παρατηρήσουμε τις αδυναμίες κάποιων στον εαυτό μας, καθώς και να αναγνωρίσουμε και τα μειονεκτήματα κάποιων πάλι στον ίδιο μας τον εαυτό.

Οι χαρακτήρες που είναι οι φορείς των κωμικών καταστάσεων στα έργα του Nusic, όπως η Zinka, δεν επιδιώκουν να είναι κωμικοί, αλλά εκτελούν τα έργα τους πολύ σοβαρά με την πεποίθηση ότι αυτό που κάνουν είναι το σίγουρο και το σωστό. Κατά κύριο λόγο, η επιθυμία τους να δείξουν αυτό που δεν είναι αποτελεί χαρακτηριστικό της κωμωδίας και στη συνέχεια μια ολόκληρη σειρά από κωμικές ενέργειες με τις οποίες φθάνουν στην υλοποίηση των επιθυμιών και των σχεδίων τους.

Ο σημαντικότερος ρόλος είναι ο ρόλος της Zinka ως σύζυγος υπουργού και ο κωμικός τρόπος και η επιθυμία της να ξεπεράσει τον εαυτό της και να τον μεγαλοποιήσει, αποδέχοντας χωρίς λόγο τους κανόνες της υψηλής κοινωνίας. Όλες οι ενέργειές της είναι κωμικές όπως ο τρόπος συμπεριφοράς της, η εκμάθηση καλών τρόπων, και της τοποθέτησης των χρυσών δοντιών, η δημιουργία εξακοσίων επαγγελματικών καρτών και όλες της οι πεποιθήσεις για το νέο ρόλο της ως κυρία υπουργού. Η Zinka αλλάζει τη συμπεριφορά της από τη στιγμή που έγινε σύζυγος υπουργού και αυτό την αναγκάζει να προσαρμοστεί σε άλλες μορφές συμπεριφοράς και χρησιμοποιεί μια νέα και επαρκή μέθοδο για να επιτύχει τις προθέσεις της. Έτσι, η Zinka, όπως και οι άλλοι χαρακτήρες από τα έργα του Nusic, θολώνουν από την φανταστική αίσθηση υπεροχής, καθώς και από τα προνόμια και τις προτεραιότητες, στο βαθμό που είναι ασυνείδητοι και απρόσεκτοι στη συμπεριφορά τους ως αποτέλεσμα υποκειμενικών αισθημάτων αξίας. Η απουσία της πραγματικής εικόνας του εαυτού τους και η αθέλητη αγνόηση των ακατάλληλων δράσεών τους, τους κάνει να είναι πιο κωμικοί χαρακτήρες. Σε όλη την ακολουθία των νέων

²⁰¹ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 489.

²⁰² Ίδιο σ. 489.

δραστηριοτήτων, στο νέο της ρόλο ως σύζυγος υπουργού, αναδιοργανώνει το σπίτι της και την οικογένειά της και στη συνέχεια οι προσπάθειές της κατευθύνονται προς αλλαγές στις κρατικές υπηρεσίες, στους κανονισμούς, στους κοινωνικούς κανόνες και στο Κοινοβούλιο, γεγονός που δείχνει ότι η Zinka περιόρισε την αυτογνωσία της στις φιλοδοξίες της και όχι "sebe kao ogranice nog I drustvenog – zavisnog subjekta"²⁰³. Όλες οι ενέργειές της συνοδεύονται από την αυτοπεποίθηση και την έντονη επιθυμία της. Επικεντρώνεται τόσο πολύ στις ιδέες της και εστιάζει στη γρήγορη εκτέλεσή τους, χωρίς να κατανοήσει ότι όλα αυτά προέρχονται από την επιπολαιότητά της. Η ανοησία της συμπεριφοράς της εξαιτίας της "nesvesne svesti"²⁰⁴, όλες τις ανόητες πράξεις της και τις λαθεμένες ενέργειές της τις μετατρέπει σε ανιδιοτέλεια και άλλες ηθικές αρχές. Για παράδειγμα, απευθυνόμενη προς τον γαμπρό της εκφράζει τις ανοησίες της μέσω μια εικονικής ανησυχίας γι'αυτόν. Ως εκ τούτου, απευθύνεται σε αυτόν με τα εξής λόγια : " Za tebe je bolje..."²⁰⁵ Είναι σίγουρη ότι οι τρέχουσες ενέργειές της είναι εξίσου έγκυρες όπως και όλα αυτά που έχει προγραμματίσει να κάνει και είναι πεπεισμένη ότι οι επιθυμίες της είναι λογικές και θεωρεί ότι οι προθέσεις της δεν είναι υπερβολικές, κάτι το οποίο της δίνει μια αίσθηση προσωπικής ικανοποίησης. Οι πρωταγωνιστές των κωμικών έργων ικανοποιούνται κυρίως με την αίσθηση της προσωπικής ικανοποίησης ή από τον ενθουσιασμό και την εμμονή τους στον εαυτό τους. Εκτός από το γεγονός ότι η Zinka, με τις ξαφνικές και σαρωτικές αλλαγές της από μια «άξια και καλή νοικοκυρά»²⁰⁶, έγινε κυρία υπουργού, και σε αυτόν τον αγώνα έπαψε να διαχειρίζεται τον εαυτό της, το οποίο έκανε όταν ήταν νοικοκυρά, αλλά δημιουργεί μια εντελώς διαφορετική εικόνα του εαυτού της, και όχι μόνο για αυτήν την ίδια, αλλά και για τους δικούς της ανθρώπους και άλλους χαρακτήρες από το περιβάλλον της. Στην δημιουργία της ιδιαιτερότητάς της και των καινούριων συνθηκών σίγουρα το σπουδαιότερο ρόλο διαδραμάτισε και η πεποίθησή της για την εξουσία και την θέση της, η οποία της προσέφερε διάφορα προνόμια και επιλογές. Οι προσδοκίες της Zinka από απλές έγιναν απίθανες και από αυτή την προοπτική άρχισε να βλέπει διαφορετικά τον εαυτό της και τους γύρω της. Η απομάκρυνσή της από τον ίδιο της τον εαυτό, την πραγματικότητα και τις δυνατότητές της είναι όλο και πιο εμφανείς, ωστόσο το να αναγκάζει κάποιος τον εαυτό του να γίνει πιο σημαντικός από αυτό που είναι δεν σημαίνει ότι αυτό είναι και πραγματικό.

²⁰³ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komedijografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 533.

²⁰⁴ Ίδιο σ. 533.

²⁰⁵ Ίδιο σ. 533.

²⁰⁶ Ίδιο σ. 534.

Εκτός από τη Zinka που επιδιώκει να υπερβεί τον εαυτό της, την ίδια πίστη έχει και ο Pera ο “*pisar iz administrativnog odeljenja*”²⁰⁷, ο οποίος ελπίζει ότι όπως και η Zinka έτσι και αυτός με τη βοήθειά της, θα πετύχει τους στόχους του, παρόλο που η προσδοκία του μπορεί να μην υλοποιηθεί. Και η φαντασία της παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιθυμία της για κυριαρχία. Προτού γίνει σύζυγος υπουργού, η Zinka ήταν περιορισμένη κυρίως στο πλαίσιο της οικογένειας αλλά μετά την κατάκτηση του τίτλου, η φαντασία της για κυριαρχία και η επιθυμία της για εξουσία μεγαλώνει, όπου κατά τη διάρκεια αυτού του αγώνα απομακρύνει όλα τα εμπόδια και τους αποκλεισμούς και με αυτόν τον τρόπο στην φαντασία της υλοποιεί όλα αυτά που είχε φανταστεί ότι θα πετύχει. Έτσι οι πράξεις της είναι ο καρπός της φαντασίας της και το πόσο μακριά πηγαίνουν φαίνεται από το γεγονός ότι η κυρία υπουργού Zinka φαντάστηκε ότι θα χωρίσει η κόρη της με τον γαμπρό της όταν θα το πιάσει να διαπράττει το αμάρτημα της μοιχείας. Είχε ήδη καταλήξει σε αυτό και με τις φαντασιώσεις της εκπλήρωσε την καθημερινή ζωή της σε τέτοιο βαθμό που το ενδιαφέρον της για τον γαμπρό της Ceda στον μπερδεμένο Pera “*pisara iz administrativnog odeljenja*”²⁰⁸ ήταν απλώς πλασματικό. Δηλαδή, η Zinka δημιουργεί την επιθυμητή ροή των γεγονότων σύμφωνα με τα μελλοντικά της σχέδια, προτού φτάσει σε αυτά, αγνοώντας την πραγματικότητα και την πραγματική ροή όσων θα συμβούν. Και στον διάλογο με τον γραμματέα Pera, ήθελε να επιβεβαιώσει το γεγονός ότι ο γαμπρός της δεν ήταν πιστός στην κόρη της και ήθελε να το ακούσει από το στόμα του Pera επειδή η Zinka είχε ήδη δημιουργήσει στη φαντασία της την κατάλληλη εικόνα για τον γαμπρό της θέλοντας μόνο την επιβεβαίωση ότι αυτό ίσχυε στην πραγματικότητα. Η Zinka όχι μόνο επηρεάζει τον Pera αλλά τον πιέζει και τον αναγκάζει να πάρει την επιθυμητή απάντηση, ότι η γνώμη της ότι ο γαμπρός της διαπράττει μοιχεία, είναι σωστή. Δεν ελέγχει τον γραμματέα Pera για την εγκυρότητα της ιδέας της ότι ο γαμπρός της Ceda δεν είναι πιστός στην σύζυγό του, αλλά του ζητά να την εγκρίνει το συντομότερο δυνατόν. Αυτό που είναι πιο σημαντικό γι 'αυτήν από την πραγματική εικόνα είναι η πίστη και η επιβεβαίωση. Επομένως, στο διάλογο με τον γραμματέα Pera, η αναζήτηση ακριβών γεγονότων δεν έχει μεγάλη σημασία αλλά μεγάλη σημασία έχει το συμπέρασμα στο οποίο θέλει να καταλήξει. Προσπαθώντας να το κάνει αυτό, η Zinka μαθαίνει από τον Pera, ο οποίος της αναγγέλλει με αγωνία, τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να κάνει τον γαμπρό της έναν άπιστο σύζυγό, και αυτή η δική του πρόταση μετατρέπεται σε ένα

²⁰⁷ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komedijografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 534.

²⁰⁸ Ίδιο σ. 534.

ολοκληρωμένο έργο. Κατά τον ίδιο τρόπο, φέρεται και στην υπηρέτρια Anka, ζητώντας της να την βοηθήσει για να πετύχει τον στόχο της, βάζοντας τον Ceda να βρεθεί μαζί της και αποκαλύπτοντας έτσι την απιστία του. Με την πρώτη ματιά, η Zivka φαίνεται ότι μπορούσε να ελέγξει τις προθέσεις την Anka αν αυτή αποδεχόταν την πρότασή της, αλλά αυτό που περίμενε από αυτήν ήταν να δεχτεί την πρόταση της, επειδή ήταν αδύνατο για την Zivka να απορρίψει η Anka τα αιτήματα και τις εντολές που της έδινε. Η αποδοχή της Anka ήταν δεδομένη επειδή η Zivka είχε προγραμματίσει ήδη ότι η Anka θα δεχθεί την πρόταση της πριν καν την συναντήσει. Οι πλασματικές ιδέες της Zivka είναι αποτέλεσμα της δημιουργίας μιας φανταστικής «εικόνας του εαυτού της»²⁰⁹ και της κυριαρχίας που αποδίδει στον εαυτό της όπου στην ουσία δεν είναι τόσο σημαντική, όπως και στον εξωτερικό κόσμο δίνει στον εαυτό της πιο μεγάλες ευκαιρίες από αυτές που υπάρχουν στην πραγματικότητα. Το κύριο χαρακτηριστικό του οράματός της σχετίζεται με την «αυτο-εικόνα της»²¹⁰ που στερείται από την ικανότητά της να διαχειριστεί τον εαυτό της. Από μια τέτοια προοπτική, τα πρόωρα και αδικαιολόγητα συμπεράσματα εμφανίζονται ως βιαστικές αποφάσεις που βασίζονται όχι στη λογική σκέψη αλλά στη φαντασία. Επομένως, η Zivka είναι σε θέση να καταλήξει σε αυτά τα συμπεράσματα ακόμα και αν οι υποθέσεις είναι λανθασμένες και αν αυτές οι υποθέσεις συμμορφώνονται, κατά την άποψή της, με τον νέο ρόλο της στην κοινωνία. Συγκεκριμένα, η Zivka απαλλάσσεται κατά ένα τρόπο από τις δυσκολίες αναδυόμενη από την ανωνυμία και, από την άλλη πλευρά, έχει αντιληφθεί τα φανταστικά και μη ρεαλιστικά γεγονότα του νέου της ρόλου, κάτι που της ήταν δύσκολο να πετύχει. Η σχέση της με το περιβάλλον της βασίζεται λιγότερα σε μια ρεαλιστική προσπάθεια της να πάρει ακριβείς πληροφορίες για κάτι και σε μεγάλο βαθμό βασίζεται σε φανταστικές σχέσεις. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι σίγουρα η συνάντησή της με τον κ. Ninkovic, στον οποίο η Zivka μιλάει με εντελώς διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τους δύο προηγούμενους χαρακτήρες, τον γραμματέα Pera και την υπηρέτριά της Anka. Έτσι τις επιθυμίες της και τις προσδοκίες της ότι ο κ.Ninkovic θα της μάθει καλούς τρόπους τις μετατρέπει σε δικές της επιθυμίες και ανάγκες ενώ στην σχέση της με τον γραμματέα Pera και την υπηρέτρια Anka μετατρέπει τις δικές της φιλοδοξίες και ανάγκες σε προσωπικές επιθυμίες. ZIVKA: “Pa, znate...kucu otmenost.”²¹¹ Αυτό που ενθαρρύνει την Zivka σε μεγάλο βαθμό είναι η μετατροπή των καθηκόντων της νέας της θέσης, στην οποία βρέθηκε, στις δικές της προσδοκίες, κάτι το

²⁰⁹ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 535.

²¹⁰ Ίδιο σ. 535.

²¹¹ Milenko Misailovic, *Znacjenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008, str. 535.

οποίο αργότερα θα πάρει μεγάλες προεκτάσεις και έπειτα με τόλμη θα μετατρέψει τις καινούργιες προσδοκίες σε πιο σημαντικά καθήκοντα, πρώτα από όλα ότι είναι “ministarsko”²¹² είναι υιοθετημένο από τη Ζίνκα και εν συνεχεία όλα όσα σχετίζονται με αυτήν θα γίνουν “ministarsko”²¹³. Αυτό που χαρακτηρίζει αυτή τη διαδικασία αλληλοσύνδεσης μεταξύ αυτών των δύο μορφών είναι το γεγονός ότι στην πραγματικότητα η εξέχουσα αυτοπεποίθησή της, σχετικά με την εγκυρότητα των πράξεών της, εκφράζεται στο βαθμό που η αυτοπεποίθησή της είναι παρούσα στις παραβατικές πράξεις, μη ελέγχοντας τον εαυτό της και τη στάση της απέναντι σε άλλους ανθρώπους από το περιβάλλον της. Βέβαια, η ξαφνική άνοδό της σε μια υψηλότερη κοινωνική θέση συνδέεται στενά με την ξαφνική αλλαγή της εικόνας του περιβάλλοντος και την έλλειψη «συνείδησης»²¹⁴ για τον εαυτό της, αλλά είναι και ο λόγος για την υποτονική της στάση απέναντι στον εαυτό της, καθώς και τη συμπεριφορά της προς το περιβάλλον. Ακριβώς από αυτό προκύπτει ότι το περιβάλλον την επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό σε αντίθεση με την ίδια.

Συγκεκριμένα, σε ολόκληρη την κωμωδιογραφία του Nusic, σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει η σύνδεση των χαρακτήρων με τον «νόμο»²¹⁵, ο οποίος προσεγγίζεται ως κάτι δικό τους από την άποψη του ατόμου, περνώντας σε άλλες διαστάσεις μέσα από μια κοινή συνείδηση η οποία είναι εμφανής με το παράδειγμα της άφιξης των συγγενών της Ζίνκα στο σπίτι της. Οι επιθυμίες των συγγενών τόσο ατομικά όσο και συλλογικά εκφράζονται με την πεποίθηση ότι τα προνόμια που περιμένουν δικαιολογούνται με το γεγονός ότι ανήκουν στην “ministarskoj familiji”²¹⁶. Η αφομοίωση αυτής της πίστης από τους συγγενείς προήλθε από το «φυσικό τους δικαίωμα»²¹⁷ που λόγω των οικογενειακών δεσμών με τη Ζίνκα πρέπει να απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα της υπουργικής θέσης. Η άφιξη του θείου Vasa, ως επισκέπτη στη Ζίνκα, προηγήθηκε της άφιξης ολόκληρης της οικογένειας και σε αυτή τη συνομιλία δίνει πληροφορίες στην ανυποψίαστη Ζίνκα σχετικά με τον «υπουργικό κώδικα»²¹⁸. VASA: “Zasto si postala...

²¹² Ίδιο σ. 535.

²¹³ Ίδιο σ. 535.

²¹⁴ Ίδιο σ. 536.

²¹⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 374.

²¹⁶ Ίδιο σ. 374.

²¹⁷ Ίδιο σ. 374.

²¹⁸ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 374.

zbrines.”²¹⁹ Δείχνει επίσης στη Ζίνκα την ιδιαιτερότητα και το μέγεθος της σε σχέση με όλη της την οικογένεια με διπλωματικό τρόπο, λέγοντας ότι είναι η μόνη από τους συγγενείς της που έχει αποκτήσει φήμη και έχει επιτύχει. Ο Nusic, με το παράδειγμα του θείου Vasa καταφέρνει να δείξει την πραγματική του φύση, με την πρώτη ματιά, δεν γίνεται αντιληπτό, βάζοντας στο προσκήνιο αυτό που είναι εμφανές και στην πραγματικότητα κρύβει ό, τι είναι αόρατο και που αργότερα θα αποδειχθεί. Η ίδια η διαδικασία της δημιουργίας χαρακτήρων στην κωμωδία περιορίζεται σε μια ειδική “komediografsku”²²⁰ σύνταξη ευκαιριών και ειδικών αλληλεπιδράσεων, ανεξάρτητα από τη φύση και τον τύπο τους. Λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση αυτών των γεγονότων στις «χαρακτηριστικές»²²¹ ιδιότητες, όπως τα πραγματικά χαρακτηριστικά των ίδιων των πρωταγωνιστών, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η έλλειψη ορισμού των «χαρακτηριστικών»²²² ιδιοτήτων εκφράζεται σημαντικά ως αστάθεια τους στη μορφή του σημερινού φαινομένου, που δείχνει σαφώς αυτό που κρύβεται. Επομένως, αυτές οι ιδιότητες «με κωμική σημασία»²²³ θα πρέπει να θεωρούνται αισθητές ή φαινομενικά αισθητές στιγμές μιας πολύπλοκης και έντονης κοινότητας όπου αυτό που εμφανίζεται στην πραγματικότητα είναι αφανές. Στο παράδειγμα VASA: “ Nemoj tako Zivka...od drzave.”²²⁴ , όπου ο Vasa απευθύνεται στη Ζίνκα, εμφανίζονται τα κύρια χαρακτηριστικά της «δομής του συγγραφέα»²²⁵ μέσα από μια σειρά διασυνδέσεων, αν και με την πρώτη ματιά φαίνεται ότι αναφέρεται ρητά στην απεικόνιση μεμονωμένων περιπτώσεων ή στην παρουσίαση της κατάστασης. Ωστόσο, σε αυτό το παράδειγμα, ορισμένες διασυνδέσεις περιγράφονται με πολύ σαφή και άμεσο τρόπο. Παρατηρώντας τες είναι φανερές οι σχέσεις πρώτα μεταξύ των συγγενών και έπειτα με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η διασύνδεσή τους είναι αρχικά συγκριτική και στη συνέχεια έρχεται σε αντίθεση μεταξύ τους. Στη συνέχεια ακολουθεί η σχέση μεταξύ συγγενών και κράτους, όπου πρώτα αυτά τα δύο συγκρούονται μεταξύ τους και στη συνέχεια συγκρίνονται μεταξύ τους. Εκτός από αυτές, υπάρχουν και σχέσεις που δεν είναι αισθητές, αλλά είναι εξίσου σημαντικές και σχετίζονται με τις σχέσεις “prema sebi”²²⁶ οι οποίες

²¹⁹ Ίδιο σ. 374.

²²⁰ Ίδιο σ. 430.

²²¹ Ίδιο σ. 430.

²²² Ίδιο σ. 430.

²²³ Ίδιο σ. 430.

²²⁴ Ίδιο σ. 430.

²²⁵ Ίδιο σ. 430.

²²⁶ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 430.

είναι χαρακτηριστικές μεταξύ της Zivka και του θείου Vasa. Βάσει αυτών, μπορεί κανείς να παρατηρήσει τον μοναδικό τρόπο επίτευξης του επιθυμητού στόχου του Vasa όπως και την προσωπική «στρατηγική»²²⁷ της Zivka. Ως παράδειγμα ο Vasa, εκφράζει πρώτα την σημασία και τη σκοπιμότητα της πρότασής τους, και στη συνέχεια της παρουσιάζει επίσης την “drzavnicki savet.”²²⁸ VASA: “Nemoj tako Zivka...upamti ovo...”²²⁹ Με την αφοσίωσή του και το ενδιαφέρον του για τη Zivka, ο Vasa αφήνει την εντύπωση ότι στη Zivka είναι πλήρως διαθέσιμος σε αυτήν στον νέο της ρόλο, εκφράζοντας παράλληλα την υπεροχή του, υποδεικνύοντας της κάποιες “drzavna iskustva”²³⁰ και δίνοντας της σημαντικές οδηγίες που θα την επηρεάσουν σημαντικά στην πρόοδο της στην υπουργική σταδιοδρομία. Επομένως, με αυτόν τον τρόπο έκφρασης του Vasa, η πολλαπλή έννοια της έκφρασης σχηματίζεται πρώτα σε αυτό που είναι ορατό και αυτό είναι η ανησυχία, η υπεράσπιση και η αγωνία για τη Zivka και για τη θέση της ως σύζυγος υπουργού. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και η δέσμευση του Vasa προς τους συγγενείς, η οποία με την πρώτη ματιά, φαίνεται να είναι βασική και σημαντική αλλά μόνο παρουσιάζεται με αυτό τον τρόπο κρύβοντας το ουσιαστικό της νόημα. Με τον τρόπο έκφρασης του Vasa, αυτός βασικά υποστηρίζει τα δικά του συμφέροντα, εκπροσωπώντας όλους τους συγγενείς, αναθέτει στον εαυτό του τον ρόλο του πραγματικού ηγέτη, και στην ουσία ταυτόχρονα αποκρύπτει την έννοια του τρόπου έκφρασής του. Στην ανάλυση αυτού του παραδείγματος, είναι φανερό η επανάληψη σαν χαρακτηριστικό στοιχείο στην κωμωδιογραφία του Nusic στον τρόπο έκφρασης, δείχνοντας σαφώς αυτό που είναι προφανές, ως ανεπαίσθητο, ενθαρρύνοντας με αυτό που έχει ειπωθεί ότι είναι ανείπωτο. Έτσι, όταν ο Vasa απευθύνεται στη Zivka, δεν γίνεται αντιληπτό ότι ο Vasa δίνει έμφαση στα δικά του συμφέροντα και δείχνει τις προσωπικές του προσδοκίες, καθώς δεν φαίνεται ότι ο Vasa αναφέρει τις σχέσεις του με τη Zivka καθώς και εκείνες που έχει αυτή προς αυτόν, επειδή είναι ανείπωτες. Κάτι ακόμα το οποίο είναι φανερό είναι ο τρόπος έκφρασης στην κωμωδιογραφία του Nusic όπου δεν φαίνεται ότι ο συγγραφέας μιλάει ανοιχτά για τα χαρακτηριστικά των πρωταγωνιστών, του Vasa και της Zivka, όπου άλλοτε τα φανερώνει και άλλοτε τα κρύβει.

Γενικά, η παρατήρηση που γίνεται για την κωμωδιογραφία του συγγραφέα, ως συνδυασμός διαφόρων μορφών μιας συγκεκριμένης κοινωνικής πραγματικότητας, περιλαμβάνει μια σειρά

²²⁷ Ίδιο σ. 430.

²²⁸ Ίδιο σ. 430.

²²⁹ Ίδιο σ. 430.

²³⁰ Ίδιο σ. 431.

από αφανείς διασυνδέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε αυτό που είναι “vidljivo”²³¹ και στην “sustina”²³² της πραγματικότητας, η οποία γίνεται φανερή κρύβοντας μέσα της την “sustina”²³³ όπως και η “sustina”²³⁴ η οποία αποκαλύπτεται. Προκειμένου να περιγραφεί με μοναδικό τρόπο η μοναδικότητα αυτού του συγγραφέα, χρησιμοποιείται ως παράδειγμα η συνάντηση της κυρίας υπουργού με τον κ. Ninkovic.

Συγκεκριμένα, όταν εμφανίζεται ο κ. Ninkovic στο σπίτι της κυρίας υπουργού, αυτό που φαίνεται είναι η πρόθεσή του να διδάξει στην κυρία υπουργού καλούς τρόπους συμπεριφοράς, αλλά στην ουσία πίσω από την διδασκαλία των καλών τρόπων κρύβονται άλλοι λόγοι. Η κρυφή πρόθεσή του είναι βέβαια να γίνει εραστής της κυρίας υπουργού και να την παραπλανήσει για να επιτύχει τους προσωπικούς του στόχους. Και η συμπάθειά του γι' αυτήν αποσκοπεί στο να κερδίσει τη Zinka για να του δώσει μια “novu klasu”²³⁵ κάνοντάς τον εραστή της. Ο απώτερος στόχος του, επιδέξια κρυμμένος, πίσω από τη διδασκαλία των καλών τρόπων συμπεριφοράς, είναι να μετατρέψει την κυρία υπουργού από “subjekat”²³⁶ σε αντικείμενο για την επίτευξη των προσωπικών και επιχειρηματικών φιλοδοξιών του.

Οι επιθυμίες της Zinka να γίνει μέρος της ανώτερης τάξης στην κοινωνία την αναγκάζει να προσλάβει έναν δάσκαλο ο οποίος θα της μάθει καλούς τρόπους συμπεριφοράς. Και ακριβώς αυτές οι επιθυμίες μιας συνηθισμένης νοικοκυράς με στοιχεία μικροαστικής συμπεριφοράς για να ανέβει στην κορυφή της κοινωνικής κλίμακας οδήγησαν τον Nusic να σχηματίσει «κωμικές καταστάσεις»²³⁷. Η αλλοτρίωση της από την πατριαρχική ανατροφή και η υιοθέτηση του νέου ρόλου της συζύγου υπουργού, ο οποίος είναι τελείως διαφορετικός από την ανατροφή που είχε λάβει ως τότε, προκύπτει “komika”²³⁸. Ακόμα εμφανίζεται και στην διχοτομία των “patrijarhalnosti”²³⁹ αντιλήψεων της Zinka, την οποία ο Nusic περιέγραψε με άψογο τρόπο και

²³¹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 281

²³² Ίδιο σ. 281.

²³³ Ίδιο σ. 281.

²³⁴ Ίδιο σ. 281.

²³⁵ Ίδιο σ. 281.

²³⁶ Ίδιο σ. 281.

²³⁷ <http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

²³⁸ <http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

²³⁹ Ίδιο.

τον τρόπο ζωής της, τον οποίο επιδιώκει να δεχτεί για να γίνει μια μεγάλη κυρία και το οποίο έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με τον πατριαρχικό τρόπο ζωής της. Αυτό που είναι προφανές είναι το γεγονός ότι η Zivka, την οποία ο Nusic παρουσιάζει σαν "tipicnu patrijarhalnu domacicu"²⁴⁰ που μόλις αναδύθηκε από την ανωνυμία, δεν της ταιριάζει να έχει "profesionalnog ljubavnika"²⁴¹ τον κ. Ninkovic, υπάλληλο του υπουργείου Εξωτερικών. Ο συγγραφέας περιγράφει την επίσκεψη του κ. Ninkovic, ο οποίος εξασφαλίζει μια θέση στο υπουργείο, προσφέροντας τις "ljubavnicke usluge"²⁴², στις κυρίες που για πρώτη φορά έγιναν σύζυγοι υπουργών, και έτσι ο Nusic πέρασε εντέχνως την σάτιρα η οποία προοριζόταν για τους τότε διπλωμάτες και τον τρόπο με τον οποίο κατέκτησαν μια θέση στην διπλωματία όπως και την πορεία τους σε αυτήν. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια αυτής της επίσκεψης παρουσιάστηκαν "komentarisanje"²⁴³ των απλών ανθρώπων και το ενδιαφέρον τους για τα σκάνδαλα τα οποία συνέβησαν σε διπλωματικούς κύκλους.

Μια από τις στιγμές που υπάρχει η μεγαλύτερη σάτιρα σε όλη την κωμωδία είναι τη στιγμή που εμφανίζονται πολλοί συγγενείς της Zivka για να την επισκεφθούν, μερικοί από τους οποίους σχετίζονται με οικογενειακές σχέσεις, μερικοί είναι κοντινοί συγγενείς και μερικοί μακρινοί και υπάρχουν και αυτοί που εμφανίστηκαν ως συγγενείς από τη στιγμή που η Zivka έγινε κυρία υπουργού. Όλοι αυτοί, επισκέφτηκαν την Zivka έχοντας έναν κοινό σκοπό, να της προωθήσουν τα αιτήματά τους για να λάβουν ορισμένα προνόμια. Τα προνόμια της κοινωνίας ανήκαν σε όλα τα μέλη της οικογένειας όταν ένα από αυτά καταλάμβανε δεσπόμενη θέση. Όταν ένας από αυτούς λάμβανε μια τέτοια θέση, ξαφνικά εμφανίζονταν διάφοροι συγγενείς ακόμα και αυτοί που δεν είχαν κάποια ιδιαίτερη σχέση με το πρόσωπο που έλαβε την εξουσία, σαν να ήταν κληρονόμοι που συγκεντρώνονταν όλη μαζί για να διαβάσουν την διαθήκη. Ο παραλογισμός των επιθυμιών τους, που εμφανίστηκαν στους οικογενειακούς κύκλους της άρχουσας τάξης, απεικονίζεται καλύτερα όταν άγνωστα μέλη της οικογένειας, που η Zivka δεν είχε δει ποτέ ή δεν είχε ακούσει πριν, εξέφρασαν τις προσδοκίες τους. Εκτός από αυτούς υπάρχει ένας ανώνυμος χαρακτήρας, ο οποίος παρουσιάζει τον εαυτό του να έχει οικογενειακές σχέσεις με τη Zivka,

²⁴⁰ Ίδιο.

²⁴¹ Ίδιο.

²⁴² Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 107.

²⁴³ <http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

υπενθυμίζοντας τον "onog nekog"²⁴⁴ στο "Ivkova slava"²⁴⁵, το ρεαλιστικό έργο του Stevan Sremac. Η επιθετική συμπεριφορά και η αλαζονική στάση του είναι στοιχεία τα οποία δημιουργούν κωμικές καταστάσεις σχετικά με την εμφάνισή του ως συγγενής.

Η συμπάθεια του Nusic για τους χαρακτήρες του δείχνει ότι δεν είναι σατυρικός ως προς αυτούς, όπως αναμενόταν από αυτόν. Το χιούμορ του Nusic "nije gorak, nije zucan, nije otrovan"²⁴⁶. Στην προσωπική του δήλωση, λέει ότι δεν είναι "satiricar"²⁴⁷ αλλά ότι είναι "humorista"²⁴⁸ και ότι η αγάπη για τους ανθρώπους που είναι πλησίον με όλες τις ατέλειές τους τον "sprecava da bude nemilostiv"²⁴⁹. Το χιούμορ του ανήκει στην κατηγορία του χιούμορ που "izazivajuci smeh na usnama ublazava surovost zivota"²⁵⁰, που δεν είναι διδακτικό και δεν κάνει τον κόπο να "vaspitavanju"²⁵¹ τον κόσμο, "a on ipak tome vaspitavanju cini jednu neocenjivu uslugu iznoseci u smesnom obliku ljudske slabosti"²⁵². Όπως και σε άλλα κωμικά έργα του Nusic, ακόμη και σε αυτό το χιούμορ δεν είναι το ίδιο, αλλά αλλάζει ήδη, έτσι σε κάποια σημεία απεικονίζεται ως χιούμορ, που περιέχει στοιχεία σάτιρας και κάπου αλλού ως αποκλειστικό χιούμορ με αστεία στοιχεία. Το χιούμορ του είναι εντυπωσιακό επειδή προέρχεται από την καθημερινότητα μιας κοινωνίας καθώς και από τις κρυμμένες πηγές της κοινότητας αυτής και από την σχέση "drustveno - familijarnih odnosa"²⁵³ των μελών της. Ο τρόπος που ο Nusic παρουσιάζει το χιούμορ του είναι καθημερινός και αυτό διαμορφώθηκε από την ικανότητα του να αναγνωρίζει τις χιουμοριστικές στιγμές στην καθημερινή ζωή, να παρατηρεί ότι συμβαίνει στην καθημερινότητα και από την περιέργειά του όπως και από την πλούσια "zivotnog iskustva"²⁵⁴. Συχνά στο χιούμορ του συνδέεται η καθημερινή ζωή και η σατιρική συμπύκνωση, τα οποία επικαλύπτουν το χιούμορ με το οποίο παρουσιάζει όλα τα σημαντικά γεγονότα στον κοινωνικό και πολιτικό τομέα. Το χιούμορ στην κωμωδία μεταφέρεται από το περιβάλλον της κοινωνίας στους χαρακτήρες της κωμωδίας, που τους δίνει την ευκαιρία να απεικονιστούν ως αυθόρμητοι και ενεργητικοί, μεταφέροντας ταυτόχρονα μια εικόνα του μέσου όρου της κοινότητας. Σε

²⁴⁴ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.252.

²⁴⁵ Ίδιο σ. 251.

²⁴⁶ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 26.

²⁴⁷ Ίδιο σ. 26.

²⁴⁸ Ίδιο σ. 26.

²⁴⁹ Ίδιο σ. 26.

²⁵⁰ Ίδιο σ. 26.

²⁵¹ Ίδιο σ. 26.

²⁵² Ίδιο σ. 26.

²⁵³ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd: Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.253.

²⁵⁴ Ίδιο σ. 253.

αρκετές περιπτώσεις το χιούμορ του συγγραφέα είναι ακραίο, αλλά με αυτή τη μορφή αντιστοιχεί στον πρωταγωνιστή ο οποίος κατέχει αυτό το χαρακτηριστικό, καθώς ταιριάζει με την κατάσταση από την οποία προέρχεται. Το κύριο χαρακτηριστικό του λογοτεχνικού έργου του Nusic είναι το γέλιο, ενώ η σάτιρα “retko kad prelazila znacaj sastojka smeha”²⁵⁵, που βρίσκεται κυρίως στο παρασκήνιο, ”u pozadini, katkad sasvim ponucena, ali u ogromnom rasponu.”²⁵⁶ Ο Nusic διευρύνει τη σάτιρα “kao kontrabandu pokrivajući je sadržajima za smejanje.”²⁵⁷ Ο Nusic γέλαγε ταυτόχρονα με τους φορείς του χιούμορ του δημόσια, άμεσα και αθώα, μη χρησιμοποιώντας μεταφορικές εκφράσεις “smejao politickim prilikama u obrenovicevskoj Srbiji”²⁵⁸ σατύριζε την μικροαστική αδιακρισία στην διοίκηση, την ραθυμία, την ανευθυνότητα στα καθήκοντα των κρατικών υπαλλήλων, την απο κοινού δράση εξουσίας και αστυνομίας, τον γυναικείο σνομπισμό, την βλακεία, την βιασύνη και την επιφανειακότητα

Επιστρέφοντας στην στιγμή στην οποία η σάτιρα υπερισχύει, η άφιξη των συγγενών που επισκέπτονται την σύζυγο του υπουργού, με τις επιθυμίες να κερδίσουν ορισμένα προνόμια βασισμένα στις οικογενειακές τους σχέσεις με τη Zinka, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι και σε άλλα σημεία του κειμένου υπάρχουν σατυρικά στοιχεία με θέμα την διεκδίκηση προνομίων. Συγκεκριμένα, και άλλοι χαρακτήρες στο έργο αναζητούν προνόμια όπως ο Ceda, ο οποίος επειδή είναι γαμπρός του υπουργού αναμένει να πάρει μια προνομιακή θέση, και ο γραμματέας του υπουργείου Εξωτερικών, ο κ. Ninkovic αναζητά θέση στην υπηρεσία επειδή προσφέρει “ljubavnicke usluge.”²⁵⁹ Ο “administrativni”²⁶⁰ υπάλληλος Pera περιμένει να πάρει μια καλύτερη θέση γιατί ενημέρωσε πρώτος τη Zinka για τη νέα θέση του συζύγου της. Οι προαναφερθείσες απαιτήσεις των χαρακτήρων προέρχονται από την κοινωνική και «πολιτική»²⁶¹ πραγματικότητα της προπολεμικής και μεταπολεμικής Σερβίας. Ωστόσο, η σάτιρα για την πραγματικότητα της τότε Σερβίας και των κοινωνικών και «πολιτικών»²⁶² της συνθηκών σε αυτό το λογοτεχνικό έργο του Nusic εμφανίζεται έμμεσα με χιουμοριστικό τρόπο, με

²⁵⁵ <http://www.avantartmagazin.com/dr-aleksandra-vranes-nusiceva-moralna-skola-1/>

²⁵⁶ Ίδιο.

²⁵⁷ Ίδιο.

²⁵⁸ Ίδιο.

²⁵⁹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd: Nolit, 1981, str. 107.

²⁶⁰ <http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

²⁶¹ <http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

²⁶² Ίδιο.

ευχαρίστηση, με «γέλιο»²⁶³ χωρίς αγνή στοιχεία από μόνο του. Οι ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις στο κοινωνικό σύνολο, αποκάλυπτα στο κόσμο, επιδεικνύονται στο έργο με ένα πράγματι συγγενικό, φροντισμένο και με εγγύτητα τρόπο σαν να πρόκειται για οικογενειακές σχέσεις, δίνοντας μια τέτοια εντύπωση.

Την άφιξη των συγγενών για να επισκεφτούν την Ζίνκα, ο Nusic την σχολιάζει: “Ulazi jedna citava galerija raznih komicnih tipova, obucenih starovremenski.”²⁶⁴ Περιγράφοντας τον τρόπο που ντύνονται οι συγγενείς όπως ο Nusic λέει “starovremenski”²⁶⁵, εμφανίζεται μια οπτική διαφορά και μια σημαντική διάκριση μεταξύ της μοντέρνας Ζίνκα με έναν “ονονremensko”²⁶⁶ τρόπο ντυσίματος και τον “starovremenski”²⁶⁷ των συγγενών της. Από την αρχή, είναι επίσης εμφανής η ψεύτικη τους καλοσύνη προς τη Ζίνκα καθώς και ο αμοιβαίος ανταγωνισμός όπου κάθε άτομο προσπαθεί να είναι πειστικό στις δηλώσεις του για την αγάπη και την αφοσίωση του στο πρόσωπο της Ζίνκα και ταυτόχρονα ο καθένας προσπαθεί να ξεπεράσει τον άλλον και να τους επισκιάσει με σκοπό να κερδίσει, λαμβάνοντας την πρώτη θέση στην Ζίνκα. Δια μέσου του τονισμού της σύνδεσης τους με την Ζίνκα οι συγγενείς της με ψεύτικες κολακείες την επαινούν, βασιζόμενοι στο συγγενικό τους δικαίωμα που την σύνδεε με αυτούς. Είναι η κολακεία και η ραθυμία τους που κάνουν την Ζίνκα να συνειδητοποιήσει ότι δεν είναι αληθινόι, αλλά αυτός ο τρόπος συμπεριφοράς τους την ανεβάζει ψυχολογικά. Έτσι, στους οικείους συγγενείς της, δείχνει την ανωτερότητα της, αλλά όχι άμεσα, αλλά με έμμεσο τρόπο, τονίζοντας πόσο «δύσκολο είναι να είσαι σύζυγος υπουργού»²⁶⁸ τόσο που δεν μπορούν να το φανταστούν, επειδή είναι άπιαστο για αυτούς, και ακόμη ότι κανένας από τους συγγενείς δεν είναι ικανός να βρεθεί σε υπουργική θέση, διότι μόνο αυτή είναι στην θέση να απολαμβάνει αυτή την ιδιαιτερότητα. Παρουσιάζοντας στους συγγενείς την πολυπλοκότητα και τη δυσκολία της θέσης στην οποία βρισκόταν ως σύζυγος υπουργού, η Ζίνκα θέλει πραγματικά να δείξει μια ιδιαίτερη και εξαιρετική «προσωπικότητα.»²⁶⁹ Στο πλαίσιο ενός μικροαστικού περιβάλλοντος, ως χαρακτηριστικά της ύπαρξής του, εμφανίζονται πολλές προσποιήσεις οι οποίες σε αυτό έχουν

²⁶³ Ίδιο.

²⁶⁴ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 292.

²⁶⁵ Ίδιο σ. 293.

²⁶⁶ Ίδιο σ. 293.

²⁶⁷ Ίδιο σ. 293.

²⁶⁸ Ίδιο σ. 295.

²⁶⁹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 295.

την μεγαλύτερη διάρκεια και επικρατούν στο μεγαλύτερο βαθμό. Αυτές οι προσποιήσεις περιγράφονται και στη συνάντηση της Zinka με τους συγγενείς της, μέσα από τις φιλοφρονήσεις των μελών της οικογένειας και της υπέρμετρης τους ευελιξίας και ανάγκης να την ικανοποιήσουν. Η ίδια η εξέλιξη και η ταυτότητα των μικροαστικών κέντρο (περιβαλλόντων) φαίνεται με τον καλύτερο τρόπο στην συνεχή επανάληψη των ανόητων προσποιήσεων. Σε τέτοια περιβάλλοντα η επιτυχία κάποιου συνδέεται με κάτι το μυστικό και αινιγματικό και εξαιρετικά άφταστο και σε αυτά τα μυστήρια είναι πιο αναγκαία από την πραγματικότητα. Η μικροαστική νοοτροπία έχει την ανάγκη να αποκαλύπτει τα μεγάλα μυστήρια των μεγάλων διαστάσεων και σημασίας.

Αυτό το φαινόμενο συχνά μετατρέπεται σε κοινωνικό σχολιασμό μιας συνηθισμένης μικροαστικής κοινωνίας. Παρουσιάζοντας τον εαυτό της ως ιδιαίτερη «προσωπικότητα»²⁷⁰ και τα υπουργικά της καθήκοντα ως πολύ απαιτητικά, στην πραγματικότητα σκοπίμως και αθέλητα κάνει ολόκληρο το μυστήριο του εαυτού της, επειδή είναι απαραίτητη η νοοτροπία του μικροαστικού “mitologija vlasti kao mitologija moci”²⁷¹ ως απαραίτητο μέσο της ζωής. Σε αυτήν την ίδια δημιουργία της «μυθολογίας»²⁷², για την προσωπικότητα της Zinka, οι συγγενείς της συμμετέχουν με τα «γλοιώδη»²⁷³ χαρακτηριστικά τους, λέγοντάς της κολακευτικά λόγια εξαιτίας της καινούριας της θέσης. Αυτό αποδεικνύεται σαφώς από το γεγονός ότι ακόμη και οι συγγενείς προσεγγίζουν τη Zinka, στη γνωστή και ανείπωτη έκφραση της ευτυχίας λόγω της επιτυχίας της. Είναι προφανές ότι οι συγγενείς, μέσω της συμπάθειάς τους και της εκφρασμένης ευτυχίας τους εξαιτίας της ξαφνικής ανόδου της Zinka σε μια νέα, ανώτερη θέση, θεωρούν ότι φέρουν και αυτή ευθύνη για το γεγονός ότι η Zinka έγινε κυρία υπουργού. Αυτό σημαίνει ότι η Zinka δεν θα μπορούσε να επιτύχει σε αυτό το εγχείρημα χωρίς την υποστήριξη όλων των συγγενών, που είχαν συμμετάσχει σε όλα και που την παρότρυναν και την υποστήριζαν σθεναρά, και χωρίς αυτά δεν θα μπορούσε να πραγματοποιήσει το ρόλο της κυρίας υπουργού. Έτσι, ο θείος Vasa υποστηρίζει ότι σίγουρα φέρει μερίδιο ευθύνης για την άνοδο της Zinka στη νέα θέση λέγοντας: ”Ama otkad ja cekam....da ode visoko.”²⁷⁴ Η ικανότητα των μελών της

²⁷⁰ Ίδιο σ. 295.

²⁷¹ Ίδιο σ. 295.

²⁷² Ίδιο σ. 295.

²⁷³ Ίδιο σ. 295.

²⁷⁴ Milenko Misailovic, *Komedijografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 295.

οικογένειας να δείξουν κάτι το οποίο δεν είναι και η ικανότητα τους να θέτουν τον εαυτό τους στο επίκεντρο χωρίς να αποκαλύψουν τις αληθινές τους επιθυμίες και φιλοδοξίες, οι συγγενείς δείχνουν ότι τα προνόμια τους ανήκουν λόγω της συγγένειας τους με τη Zivka τόσο σε ατομικό όσο και συλλογικό επίπεδο, έχοντας ανταγωνιστική στάση μεταξύ τους. Την ίδια στιγμή, ζητούν από τη Zivka και υποβάλλουν σε αυτήν “moli”²⁷⁵ και παρουσιάζουν τις επιθυμίες τους. Γι’ αυτό οι συγγενείς λειτουργούν ως σαγηνευτική και ψεύτικη “jedinstven skup”²⁷⁶ ή αποκλειστικά ως “prividno kolektivno lice”²⁷⁷, το οποίο έχει τη δική του ψεύτικη “kolektivnu svest”²⁷⁸ η οποία ενεργεί σε επίπεδο συλλογικό αλλά και ατομικό ως “razlicitih interesa”²⁷⁹. Η συνειδητοποίησή τους για τις χωροχρονικές διαστάσεις από τις οποίες προέρχονται και αυτές τις οποίες θέλουν να φτάσουν είναι τα χαρακτηριστικά της «φιλοσοφίας ζωής»²⁸⁰ όλων των συγγενών. Είναι σίγουρα ενδιαφέρον και ο τρόπος που ο συγγενής δείχνει τις παραλείψεις, τις αδυναμίες και τα ελαττώματά του τόσο από τη δική του μεριά όσο και από κάποιου άλλου. Αποφεύγοντας την αποδοχή της ενοχής για τα δικά τους λάθη, οδηγούνται στην πεποίθηση ότι εξαιτίας των συνθηκών βρίσκονται σε μια δύσκολη θέση από την οποία βγήκαν φθαρμένοι και ότι όλα αυτά είναι παράπλευρες απώλειες. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται ο ρόλος του «θύματος»²⁸¹ στα μέλη της οικογένειας, είτε λόγω ορισμένων περιστάσεων, ή για κάποιο άλλο λόγο, ότι βρίσκονται σε δυσμενή κατάσταση και όχι από τη δική τους ευθύνη. Οι εμπειρίες ζωής τους, απεικονίζονται καλύτερα στα μέλη των συγγενών, συμπεριλαμβανομένης της Daca και της κόρη της Hristina και στη συνέχεια του Jova pop-Arsin. Έτσι η Daca πείθεται παρακαλώντας τη Zivka να κάνει έκκληση για την κόρη της, να της επιτραπεί η επιστροφή στο σχολείο, διότι δεν κατάφερε να το τελειώσει γιατί λίγο πριν το τέλος έμεινε έγκυος. Δικαιολογεί τη δράση αυτή της κόρης από το γεγονός ότι το «λάθος»²⁸² αυτό έγινε λόγω ανωτέρας βίας. Για την ίδια κατανόηση της έννοιας του «ένοχου»²⁸³ και του κακού, συναντάμε σε ένα άλλο μέλος των συγγενών της Zivka, τον Jovom popa-Arse. Jova pop-Arsin: ”I verujte, tetka...kasacioni

²⁷⁵ Ίδιο σ. 296.

²⁷⁶ Ίδιο σ. 296.

²⁷⁷ Ίδιο σ. 296.

²⁷⁸ Ίδιο σ. 296.

²⁷⁹ Ίδιο σ. 296.

²⁸⁰ Ίδιο σ. 296.

²⁸¹ Ίδιο σ. 305.

²⁸² Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 305.

²⁸³ Ίδιο σ. 305.

sudija.”²⁸⁴ Στο παραπάνω παράδειγμα, η εικόνα του Jove pop-Arse είχε περιγραφεί με τέλειο τρόπο όχι μόνο για να τονίσει τον εαυτό του, αλλά για να διπλασιάσει το μέγεθός του με βάση τα υπάρχοντα ελαττώματα που μεταμφιέζονται με τη μορφή ψευδών θετικών χαρακτηριστικών. Προσπαθεί να αντικαταστήσει τα πραγματικά γεγονότα τα οποία μειώνουν την αξία του και είναι σε σχέση με “inferiornosti”²⁸⁵ στην οποία κατάσταση βρέθηκε αναγκαστικά και να τις αντικαταστήσει με “prividnim”²⁸⁶ χαρακτηριστικά και έτσι η “inferiornost”²⁸⁷, το γεγονός ότι βρέθηκε στη φυλακή αντισταθμίζει την «κατωτερότητα»²⁸⁸ του, υπογραμμίζοντας την απόκτηση της “iskustva”²⁸⁹, sazrevanje, “znanje i pamet”²⁹⁰. Ακριβώς αυτά τα χαρακτηριστικά δεν διέθετε ο Jova pop-Arsin και εξαιτίας αυτών φυλακίστηκε. Η μετατροπή της «κατωτερότητας»²⁹¹ σε αρετή ή η δικαιολόγηση προσωπικών λαθών είναι χαρακτηριστικό «πολλών χαρακτήρων του Νούσιτς.»²⁹² Πρέπει να επισημανθεί ότι η «φιλοσοφία της ζωής»²⁹³ χρησιμοποιείται κυρίως από εκείνους τους «χαρακτήρες»²⁹⁴ που θέλουν να μετατρέψουν τα λάθη τους σε θετικά χαρακτηριστικά. Έχοντας κατά νου τη “zivotnu filozofiju”²⁹⁵ του Jove pop-Arsinog, στην οποία εκφράζει τις ιδέες του, δηλώνοντας ότι απέκτησε την «ηθική»²⁹⁶ αξία σε τόσο μεγάλο βαθμό επειδή με την παραμονή του στη φυλακή όχι μόνο “vratio dug drzavi”²⁹⁷ αλλά το κράτος πρέπει να του επιστρέψει ότι του χρωστάει. Ο Jova δεν αναφέρεται απλώς στην «ηθική»²⁹⁸ υπεροχή της φυλάκισης, όπως επιβεβαιώνει, αλλά ολοκληρώνει το μέγεθος της με «επαγγελματική»²⁹⁹ εξύψωση, που επιτεύχθηκε μέσα στη φυλακή γιατί “sad zna bolje krivicni zakon nego ma koji kasacioni sudija.”³⁰⁰ Η ποινή φυλάκισης αποτελεί πλεονέκτημα για τον Jova και μια μοναδική μορφή εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία δεν υπάρχει καν σε «καθηγητές στο

²⁸⁴ Ίδιο σ. 50.

²⁸⁵ Ίδιο σ. 50.

²⁸⁶ Ίδιο σ. 50.

²⁸⁷ Ίδιο σ. 50.

²⁸⁸ Ίδιο σ. 50.

²⁸⁹ Ίδιο σ. 296.

²⁹⁰ Ίδιο σ. 296.

²⁹¹ Ίδιο σ. 289.

²⁹² Ίδιο σ. 305.

²⁹³ Ίδιο σ. 305.

²⁹⁴ Ίδιο σ. 306.

²⁹⁵ Ίδιο σ. 306.

²⁹⁶ Ίδιο σ. 306.

²⁹⁷ Ίδιο σ. 306.

²⁹⁸ Ίδιο σ. 306.

²⁹⁹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 306.

³⁰⁰ Ίδιο σ. 306.

πανεπιστήμιο»³⁰¹. Είναι πεπεισμένος ότι μετά την εκτέλεση της ποινής φυλάκισης δεν έχει φτάσει μόνο στην τεχνογνωσία που απαιτείται για την απασχόληση στον «κρατικό»³⁰² τομέα, αλλά και ότι είναι ικανός να αλλάξει και να περάσει το νόμο, και ειδικότερα ότι «έχει την ικανότητα όχι μόνο να κρίνει, αλλά να αποφασίζει και να κυβερνά»³⁰³. Με αυτή την πεποίθηση, ο Jona δίνει στη Zinka τη γνώση και την εμπειρία που απαιτεί η κρατική λειτουργία σε σχέση με αυτήν και θεωρεί ότι είναι αμόρφωτη και ανίκανη για τα καθήκοντα της «νομοθετικής»³⁰⁴ κυβέρνησης. Βεβαίως, αυτό δεν αποκαλύπτεται δημοσίως από την προσωπική πεποίθηση του Jona, καθώς δεν δηλώνεται από αυτόν ούτε από άλλα μέλη των συγγενών που συμμερίζονται την ίδια γνώμη μαζί του για το πόσο η Zinka είναι ανίκανη να εκτελέσει τα νέα της καθήκοντα και πόσο αυτοί είναι πιο ικανοί σε σχέση με την Zinka. Θεωρούν ότι όλα τα ανύπαρκτα χαρακτηριστικά και τα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για μια θέση όπως η δική της, τα «κατέχουν»³⁰⁵ στην πραγματικότητα. Αλλά είναι επίσης προφανές ότι όλοι οι συγγενείς εντυπωσιάζονται με τη θέση της Zinka, για την οποία είναι υπερήφανοι και ξεχωρίζουν από τους άλλους.

Είναι σίγουρα σημαντικό να αναφερθεί ο ρόλος των συγγενών σε αυτό το κωμικό επίτευγμα. Πρώτα απ' όλα, ο όρος "familija"³⁰⁶ δεν αναφέρεται μόνο στους πολυάριθμους συγγενείς της Zinka, αλλά θεωρείται επίσης "karakteroloska sinteza male sredine I njene zivotne filozofije"³⁰⁷. Η "familija"³⁰⁸ είναι κατά κάποιον τρόπο μια ελαχιστοποιημένη μορφή κοινωνικής κοινότητας ή χώρας, στην οποία παρουσιάζονται τα «προβλήματα»³⁰⁹ διαφορετικής φύσης, όπως υπαρξιακά, οικονομικά, ηθικά, οικογένειακά, προσωπικά και πολλά άλλα. Η στιγμή στην οποία βρίσκονται οι συγγενείς μπροστά στη Zinka και η ελπίδα ότι θα ικανοποιήσει τις απαιτήσεις τους, είναι στην πραγματικότητα κάτι το οποίο δεν πρόκειται να συμβεί. Δηλαδή, κάθε μέλος των συγγενών αντιπροσωπεύει ξεχωριστά τα αιτήματά του με την ελπίδα ότι η Zinka θα τον βοηθήσει πρωτίστως. Ωστόσο, η προσέγγιση της Zinka για τα αιτήματά τους δείχνει την αδιαφορία της να τους βοηθήσει πραγματικά. Αυτό που η Zinka βρίσκει ενδιαφέρον στις εκθέσεις των επιθυμιών

³⁰¹ Ίδιο σ. 306.

³⁰² Ίδιο σ, 306.

³⁰³ Ίδιο σ. 306.

³⁰⁴ Ίδιο σ. 306.

³⁰⁵ Ίδιο σ. 306.

³⁰⁶ Ίδιο σ. 296.

³⁰⁷ Ίδιο σ, 296.

³⁰⁸ Ίδιο σ. 296.

³⁰⁹ Ίδιο σ. 296.

τους είναι η επιρροή της και η υπεροχή της σε σχέση με αυτούς. Η Zivka εντυπωσιάζεται από το γεγονός ότι βρίσκεται μπροστά από ένα πλήθος ανθρώπων που ήρθαν να την παρακαλέσουν, για να εκπληρώσει τα αιτήματά τους, κάτι το οποίο την διαβεβαιώνει για το θαυμασμό τους προς το πρόσωπό της και επιβεβαιώνει τη μεγαλοπρέπεια, τη φήμη και την ανωτερότητα της σε σχέση με αυτούς. Γι' αυτόν τον λόγο, η παρουσίαση όλων αυτών των απαιτήσεων στη Zivka είναι μια ευχαρίστηση και όχι μια υποχρέωτική δέσμευση. Η Zivka εξαιτίας του γεγονότος ότι οι συγγενείς της με τις απαιτήσεις και την εκτίμησή τους έδειξαν ότι η κυριαρχία της είναι μια εντυπωσιακή αίσθηση προσωπικής ικανοποίησης, παρόλο που όλες οι απαιτήσεις που της έφεραν οι συγγενείς της με την ελπίδα να τους επιλύσουν τις επιθυμίες στην πραγματική ζωή παραμένουν αναξιοποίητες. Όλες οι απαιτήσεις που έχουν οι συγγενείς είναι κάτι το οποίο η Zivka δεν πρόκειται να το ικανοποιήσει ποτέ. Αυτό δεν είναι μόνο το χαρακτηριστικό της Zivka, αλλά και όλων των συγγενών που με περιέργεια παρακολουθούν προσεκτικά τις παρουσιάσεις άλλων μελών, αφήνοντας την εντύπωση ότι βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση από αυτούς και ότι δεν είναι πραγματικά έτοιμοι και πρόθυμοι να συμμετάσχουν στη λύση των προβλημάτων. Η από κοινού λειτουργία των συγγενών ως "jedinstven skup"³¹⁰ συνέβαλε σημαντικά στην «πραγματική αίσθηση της κυρίας υπουργού»³¹¹ της Zivka και στην ικανοποίηση του νέου ρόλου της, περισσότερο από ότι θα υποχρεωθεί να συμβάλει στην επίλυση των δυσκολιών τους μέσω της επιρροής και της νέας της θέσης. Η Zivka δείχνοντας στους συγγενείς ότι είναι «δύσκολο να είναι υπουργός»³¹² σημαίνει στην πραγματικότητα ότι έπρεπε να ικανοποιηθούν από το γεγονός ότι βρήκε χρόνο για την επίσκεψή τους, γιατί εξαιτίας του αυστηρού χρονοδιαγράμματός της δεν είναι σε θέση να κάνει τίποτα γι' αυτούς. Ωστόσο, η πρόθεσή της δεν τελειώνει εδώ, υπογραμμίζοντας ότι η στάση της για την ικανοποίηση των επιθυμιών τους θα αλλάξει σε κάποια μελλοντική περίοδο. ZIVKA: "Ali zdravlja Boze... I opet."³¹³ Κατά μια έννοια η Zivka δείχνει τη γενναιοδωρία της εξαιτίας του γεγονότος ότι συμφώνησε να έρθουν οι συγγενείς της σπίτι της. Και αν δεν ανταποκριθεί στα αιτήματα και τις επιθυμίες τους, δεν είναι το τέλος του κόσμου, γιατί σίγουρα θα την επισκεφτούν ξανά. Στην πρόθεσή των συγγενών να προβάλλουν τα αιτήματά τους για κάποια προνόμια, η Zivka δεν εκφράζει ρητά τη γνώμη της και δεν μιλάει

³¹⁰ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 296.

³¹¹ Ίδιο σ. 297.

³¹² Ίδιο σ. 297.

³¹³ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 297.

ανοιχτά γι 'αυτό, αλλά τους αφήνει να έχουν ψεύτικες ελπίδες. Ανακύπτει το ερώτημα: πώς είναι δυνατόν «μια καλή γυναίκα και μια καλή νοικοκυρά»³¹⁴, όπως περιγράφεται από τον Nusic η Zivka, να διαθέτει ένα τέτοιο ταλέντο για «δημαγωγία»³¹⁵; Και από την άλλη πλευρά, πώς είναι δυνατόν όλοι οι συγγενείς, με όλες τις «εμπειρίες της ζωής»³¹⁶, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, να έχουν μια τέτοια αφέλεια ή τάσεις προς εξαπάτηση; Μεταξύ της Zivka και των συγγενών της υπάρχουν ανυπέρβλητες διαφορές που δεν αντικατοπτρίζονται μόνο στον τρόπο της «παλιομοδίτικης»³¹⁷ ένδυσης των μελών της οικογένειας, αλλά και στην κοινωνική θέση. Οι συγγενείς της ανήκουν στην προηγούμενη περίοδο της ζωής της την οποία εγκατέλειψε και «αναπήδησε»³¹⁸ όταν βρέθηκε στην καινούρια θέση της κυρίας υπουργού, η οποία για τους συγγενείς της ήταν ένα αδιανόητο γεγονός σε οποιοδήποτε χρονικό διάστημα, είτε τώρα είτε στο μέλλον. Έτσι, η σχέση που υπάρχει μεταξύ της Zivka και των συγγενών της είναι ασυμβίβαστη, διότι για τους συγγενείς της η Zivka είναι "neuhvatljiva sadasnijost I nedostizna buducnost"³¹⁹ ενώ οι συγγενείς για την Zivka είναι "suvisna proslost"³²⁰. Ανάμεσά τους υπάρχει μια αμοιβαία διαφωνία και απόκλιση της κοινωνικής κατάστασης, αλλά όχι μια «χαρακτηριστική»³²¹ διάκριση, καθώς υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ της Zivka και των συγγενών της, αλλά είναι ανεπαίσθητες και ανάρμοστες και η σχέση ανάμεσα σε κάτι κρυμμένο και κάτι που αποκαλύπτεται είναι πανομοιότυπο χαρακτηριστικό στη "tragicnog prema komickom"³²². Στην αρχή, η Zivka δεν διέφερε πολύ από τους άλλους ως άτομο, αλλά ανήκε σε ένα σύνολο στο οποίο όλοι ήταν όμοιοι μεταξύ τους, αλλά με την κατάκτηση μιας αριστοκρατικής θέσης, η ισότητα με τους άλλους χάθηκε και εξαφανίστηκε δίνοντας προτεραιότητα στην ανισότητα. Δηλαδή, η όλη σχέση των συγγενών προς τη Zivka, δείχνει σαφώς και το δέος που δείχνουν κυρίως οι συγγενείς σε αυτήν, δηλαδή, αναφέρεται και στην όλη την «εξουσία»³²³. Το δέος τους είναι ενδεικτικό του γεγονότος ότι ορισμένοι από τους συγγενείς φοβούνται την ίδια την

³¹⁴ Ίδιο σ. 297.

³¹⁵ Ίδιο σ. 297.

³¹⁶ Ίδιο σ. 297.

³¹⁷ Ίδιο σ. 298.

³¹⁸ Ίδιο σ. 298.

³¹⁹ Ίδιο σ. 298.

³²⁰ Ίδιο σ. 298.

³²¹ Ίδιο σ. 298.

³²² Ίδιο σ. 298.

³²³ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 309..

«εξουσία»³²⁴. Σε αυτή τη βάση, μπορεί να ειπωθεί ότι στις προηγούμενες ανησυχίες για τη Zivka υπάρχουν επίσης ενδείξεις για “nesvesnog straha od vlasti”³²⁵ γενικά, που είναι επίσης ένα στοιχείο που δείχνει ότι υπάρχει τεράστια απόσταση μεταξύ της Zivka και των συγγενών της. Ανεξάρτητα από την συγγενική τους συνάφεια, η Zivka, παρολ’ αυτά, “odskocila”³²⁶ από τους συγγενείς της, και ως εκ τούτου και εκείνοι είναι απομακρυσμένοι από αυτήν, και εκείνο που η συγγενική σχέση τείνει να φέρει κοντά και να επιτύχει, η «εξουσία»³²⁷ το καταστρέφει. «Από ένα μικρό περιβάλλον»³²⁸ που οι άνθρωποι δεν διαφέρουν πολύ και που όλα σε γενικές γραμμές μοιάζουν, ο Nusic “uzima za ruku jednu dobru zenu I dobru domacicu – gospodju Zivku Popovic - I izneo je naglo, neocekivano I iznenadno, iznad njene normalne linije zivota”³²⁹. Η προσωπικότητα της επίσης είναι αναγκασμένη να αναβαθμιστεί “iznad normalne linije zivota”³³⁰ Αυτό είναι και το σημείο εκκίνησης της πλούσιας «κωμικότητας»³³¹ του Nusic.

Κατά συνέπεια, η ιδιαιτερότητα της Zivka είναι και η αριστοκρατική της θέση, αλλά και η προσωπικότητά της, παρόλο που φαίνεται ότι ανήκει σε έναν κύκλο συγγενών, επειδή αναγκάζεται να το πράξει και αυτή η βραχυπρόθεσμη υποχρέωσή της, έχει γίνει πράγματι αυτό που κανείς από την οικογένεια δεν κατάφερε να επιτύχει, δηλαδή να πάρει τον τίτλο της «κυρίας υπουργού»³³², κάτι το οποίο κατάφερε μόνο αυτή. Η Zivka αγωνίζεται με όλες τις δυνάμεις της και προσπαθεί να είναι πάνω από τους συγγενείς της και να είναι διαφορετική από αυτούς, έχουν σίγουρα το μερίδιό της και οι ίδιοι οι συγγενείς της που υποστηρίζουν τις προθέσεις της, οπότε η Zivka δεν προσπαθεί άμεσα να αντιταχθεί στους συγγενείς, επειδή με το γεγονός ότι φέρει έναν τόσο ισχυρό τίτλο, είναι ήδη ανώτερή τους. Εξαιτίας του γεγονότος της άφιξης των συγγενών στο σπίτι της Zivka μοιάζει με ένα “viseznacno komponovana igra”³³³, όχι μόνο ως ένα «παιχνίδι»³³⁴ των ιερών και «κωμικών»³³⁵ διαφορετικών ατόμων που λειτουργούν μαζί ως

³²⁴ Ίδιο σ. 309.

³²⁵ Ίδιο σ. 309.

³²⁶ Ίδιο σ. 309.

³²⁷ Ίδιο σ. 309.

³²⁸ Ίδιο σ. 299.

³²⁹ Ίδιο σ. 299.

³³⁰ Ίδιο σ. 299.

³³¹ Ίδιο σ. 299.

³³² Ίδιο σ. 299.

³³³ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 299.

³³⁴ Ίδιο σ. 299.

³³⁵ Ίδιο σ. 299.

σύνολο, εκφράζοντας με χιουμοριστικό τρόπο την διαφορά μεταξύ τους, αλλά αυτό που είναι εξαιρετικά σημαντικό είναι το «παιχνίδι»³³⁶ που συμβαίνει μεταξύ του «φαίνεσθαι»³³⁷ και του είναι, ως «παιχνίδι»³³⁸ ανάμεσα σε κάτι που είναι αντικειμενικό και κάτι φανταστικό. Αυτό το «παιχνίδι»³³⁹ εκτείνεται σε περισσότερα πεδία, συνεπώς, μεταξύ άλλων, η επέκτασή του στο πεδίο που συνιστά τους συγγενείς ως μέρος του μοντέλου "jednog akciono komičnog"³⁴⁰, και στο δεύτερο πεδίο, όπου η Zivka είναι απέναντι από τους συγγενείς και επεκτείνεται σε ολόκληρο το γεγονός μια ενοποιημένη κίνηση «ζωής»³⁴¹ που συνδέει τα προηγούμενα δύο πεδία.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλο το έργο της κωμωδίας του Nusic, καμία στιγμή δεν έχει παρουσιαστεί τόσο καλά με μια τέτοια τέχνη της ανακάλυψης, αλλά και με τα στοιχεία του κρυμμένου κωμικού, με διαφορετικό τρόπο και ταυτόχρονα με χιουμοριστικό, σε ένα άψογο «παιχνίδι»³⁴² μεταξύ της φαντασίας και της πραγματικότητας, δηλαδή «του παιχνιδιού μεταξύ φαίνεσθαι και είναι»³⁴³, όπως έχει παρουσιαστεί στη σκηνή όταν έρχονται οι συγγενείς να επισκεφτούν την κυρία υπουργό, Zivka. Επομένως, συμπεραίνεται ότι η παραπάνω στιγμή είναι μια τέλεια απεικόνιση της αμοιβαίας αλληλεπίδρασης της «κωμωδίας»³⁴⁴ και της αντίθεσης των διάφορων «ροών χρόνου»³⁴⁵ καθώς και των «κωμικών»³⁴⁶ περιεχομένων που περιέχονται σε αυτά. Μετά την παραπάνω παρουσίαση, πρέπει να σημειωθεί ότι από την οπτική γωνία του Josip Kulundzic, ολόκληρη η σκηνή με τους συγγενείς και τη Zivka ως ηγέτη, υπενθυμίζει την "komediografski"³⁴⁷ έκφραση των "principa akcionih grupa"³⁴⁸. Σημειώνει τα εξής: "Ustvari, Zivka ministarka nije poseban karakter, nego samo jedan izdvojen iz skupa srodnih, ona nije, kao u komedijama karaktera, suprotstavljena jednom skupu suprotnih karaktera, nego je samosamostalna varijanta jedne jedinice iz skupa, izdvojena samo povremeno I samo relativno

³³⁶ Ίδιο σ. 299.

³³⁷ Ίδιο σ. 299.

³³⁸ Ίδιο σ. 299.

³³⁹ Ίδιο σ. 299.

³⁴⁰ Ίδιο σ. 299.

³⁴¹ Ίδιο σ. 299.

³⁴² Ίδιο σ. 299.

³⁴³ Ίδιο σ. 299.

³⁴⁴ Ίδιο σ. 299.

³⁴⁵ Ίδιο σ. 299.

³⁴⁶ Ίδιο σ. 299.

³⁴⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 299.

³⁴⁸ Ίδιο σ. 299.

samostalna. To se najbolje vidi iz najsnaznije scene komada, u kojoj se ministarka nadje sa celom porodicom: ona tu nije protivstavljena porodicnom skupu, nego je pasivni predtekst istosmernog reagovanja toga skupa.»³⁴⁹ Ο Josip Kulundzic είναι ένας από τους πρώτους συγγραφείς που επεξηγούν τις λεπτομέρειες και τη «δομή της κωμωδίας του Nusic»³⁵⁰ και με αυτόν τον τρόπο ήθελε να δει τις «ομάδες δράσης»³⁵¹ στα έργα της κωμωδίας του Nusic, αναθέτοντας αυτή τη γνώση στην εφαρμογή της «αρχής»³⁵². Η «αρχή της ομάδας δράσης»³⁵³ σημαίνει μια γενίκευση εναρμόνισης ή «δράσης»³⁵⁴ που περιλαμβάνει όλους εκείνους που, με τον όρο «σύνολο προσώπων»³⁵⁵, ανήκουν στην ίδια «ομάδα»³⁵⁶ έχοντας κατά νου ότι αποτελούν ένα «μονόδρομο σύνολο»³⁵⁷ και ότι έχουν «εσκεμμένες προθέσεις»³⁵⁸ και μαζί «αντιδρούν συλλογικά ως ένα πρόσωπο.»³⁵⁹ Αυτή η γνώση των «ομάδων δράσης»³⁶⁰ φαινόταν υποσχόμενη, ωστόσο, απεικονίζει ουσιαστικά το «κομικό»³⁶¹ στα έργα του Nusic. Έτσι, η «αρχή των ομάδων δράσης»³⁶² επηρεάζει τον προσδιορισμό των «προσώπων»³⁶³ παρά την ατομική τους διαφορετικότητα, έχοντας κατά νου ότι όλοι έχουν «εσκεμμένες προθέσεις»³⁶⁴, οι οποίες τους οδηγούν να ενεργούν μαζί και να «ανταποκριθούν συλλογικά ως ένα άτομο.»³⁶⁵ Εντούτοις, όλα αυτά μεμονωμένα, αν και αποτελούνται από ένα σύνολο που ονομάζεται «ομάδα δράσης»³⁶⁶ και την ίδια στιγμή συνδέονται με τον ίδιο «στόχο»³⁶⁷, δεν συνδέουν οι ίδιες προσωπικές φιλοδοξίες και επιθυμίες, έτσι μέσα στην «ομάδα δράσης»³⁶⁸ υπάρχει πολύ μεγαλύτερος αριθμός αμοιβαίων

³⁴⁹ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁰ Ίδιο σ. 300.

³⁵¹ Ίδιο σ. 300.

³⁵² Ίδιο σ. 300.

³⁵³ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁴ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁵ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁶ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁷ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁸ Ίδιο σ. 300.

³⁵⁹ Ίδιο σ. 300.

³⁶⁰ Ίδιο σ. 300.

³⁶¹ Ίδιο σ. 300.

³⁶² Ίδιο σ. 300.

³⁶³ Ίδιο σ. 300.

³⁶⁴ Ίδιο σ. 300.

³⁶⁵ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 300.

³⁶⁶ Ίδιο σ. 300.

³⁶⁷ Ίδιο σ. 300.

³⁶⁸ Ίδιο σ. 300.

αντιφάσεων από τον αριθμό των μελών της και για αυτό το λόγο, η «ομάδα δράσης»³⁶⁹ είναι μια έκφραση της “prividne sjedinjenosti I stvarne razjedinjenosti.”³⁷⁰ Αυτό το ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός γενικά, αλλά και στα έργα κωμωδίας του Nusic, ο Kulundzic αγνοεί την απλοποιημένη μορφή της κωμωδίας του Nusic. Με άλλα λόγια, διαπιστώνεται μια υπάρχουσα κατεύθυνση που είναι ίδια για όλα τα μέλη της «ομάδας»³⁷¹, αλλά αυτό που είναι διαφορετικό για όλα τα μέλη δεν παρουσιάζεται και ως εκ τούτου η ενοποίηση της «ομάδας δράσης»³⁷² είναι ψευδής και επί του παρόντος, και αυτό που είναι πραγματικό και υπάρχον είναι τα «προσωπικά συμφέροντα»³⁷³ κάθε ατόμου. Και έτσι η ένωση τους για τους ίδιους λόγους φαίνεται να συνδέεται με την «ομάδα δράσης»³⁷⁴. Δηλαδή, αυτό που υπάρχει, και αυτές είναι οι μεμονωμένες επιθυμίες και οι προσωπικές φιλοδοξίες τους, στην πραγματικότητα «απομακρύνουν την ομάδα δράσης.»³⁷⁵ Αξίζει να αναφερθούν οι “unutrasnje suprotnosti lika”³⁷⁶ εκείνες που τον οδηγούν σε κόντρα «με τον εαυτό του»³⁷⁷, καθώς και οι αμοιβαίες συγκρούσεις μεταξύ των χαρακτήρων, προκειμένου να εξετάσει αυτή η απλή “komediografska”³⁷⁸ κατάσταση περισσότερο ως “komicni spreg suprotnosti”³⁷⁹ και λιγότερο ως “kolektivno reagovanje akcione grupe.”³⁸⁰ Έτσι, για ένα «σύνολο συγγενών»³⁸¹, η αναπόφευκτη αντικατάσταση μιας απλής αξίωσης σε «ομάδες δράσης»³⁸² με μια ολοκληρωμένη σε “komicnim spregama suprotnosti medju likovima”³⁸³ καθώς και όπως φαίνεται σαφέστερα η “komediografska priroda akcionih grupa”³⁸⁴ καθώς και άλλοι χαρακτήρες μεμονωμένα.

Η σχέση της πραγματικότητας με το φανταστικό, δηλαδή κάτι το οποίο εμφανίζεται σαν πραγματικότητα με κάτι το οποίο είναι αόρατο, αλλά αποτελεί την αληθινή πραγματικότητα,

³⁶⁹ Ίδιο σ. 300.

³⁷⁰ Ίδιο σ. 300.

³⁷¹ Ίδιο σ. 300.

³⁷² Ίδιο σ. 300.

³⁷³ Ίδιο σ. 300.

³⁷⁴ Ίδιο σ. 300.

³⁷⁵ Ίδιο σ. 300.

³⁷⁶ Ίδιο σ. 301.

³⁷⁷ Ίδιο σ. 301.

³⁷⁸ Ίδιο σ. 301.

³⁷⁹ Ίδιο σ. 301.

³⁸⁰ Ίδιο σ. 301.

³⁸¹ Ίδιο σ. 301.

³⁸² Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 301.

³⁸³ Ίδιο σ. 301.

³⁸⁴ Ίδιο σ. 301.

αφορά και τη σχέση με τις «χρονικές αντιθέσεις»,³⁸⁵ οι οποίες αποτελούνται από δύο χρονικές υποστάσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «ο φανταστικός και ο πραγματικός χρόνος»³⁸⁶. Η σχέση ανάμεσα σε αυτές τις δύο υποστάσεις δεν είναι συνεχώς σε σύγκρουση, διότι αυτές μπορεί να ξεδιπλώνονται ταυτόχρονα. Σχετική με αυτό είναι και η εμφάνιση του μακρινού συγγενή της Zivka, τον Pera Kalentic, μαζί με τους άλλους συγγενείς, διότι αυτός ως χαρακτήρας διαθέτει και τη φανταστική ή την ανύπαρκτη «χρονική»³⁸⁷ υπόσταση. Δηλαδή, ο Pera είναι ο χαρακτήρας ο οποίος βρέθηκε μαζί με τους συγγενείς της Zivka να της κάνουν επίσκεψη, διότι αυτός με αυτή την ταυτότητα όντως υπάρχει, αλλά ταυτόχρονα, αυτός, ως συγγενής, είναι «φανταστικό»³⁸⁸ πρόσωπο, επειδή δεν έχει καμία συγγενική σχέση ούτε με τη Zivka, ούτε με το υπόλοιπο σόι. Όπως και τα άλλα μέλη της οικογένειας, έτσι και ο Pera προσπαθεί να εκφράσει με όσο το δυνατό πιο συμβολικό τρόπο την αφοσίωσή του και την οικειότητά του με τη Zivka και ως σημάδι της μακροχρόνιας ύπαρξής τους, στρέφεται προς το μακρινό παρελθόν, μεταφέροντας την τελευταία «επιθυμία της μητέρας του»³⁸⁹ και ως γνωστόν η «μητέρα»³⁹⁰ είναι συνειρμός για την αφοσίωση και την διατήρηση των συγγενικών σχέσεων.

PERA KALENIC: “Moja majka...ona ti je rod!”³⁹¹ Το παράδειγμα αυτό είναι διπλής σημασίας. Πρώτον, αφορά την πρόβλεψη της μητέρας του ότι κάποια στιγμή στο μέλλον η Zivka θα βρεθεί όντως στη θέση γυναίκας υπουργού, και δεύτερον, αφορά την απόδειξη η οποία επιβεβαιώνει την συγγενική τους σχέση. Η τάση του κάθε συγγενικού προσώπου είναι να πείσει την Zivka στην συμπάθεια και την αφοσίωση του προς την οικογένεια, αλλά η προσπάθεια του Pera διπλασιάζεται ως προς αυτό, διότι αυτός όχι μόνο πρέπει να πείσει την Zivka, αλλά και όλους τους συγγενείς. Δηλαδή, ο Pera, από το φανταστικό συγγενή πρέπει να μετατραπεί σε αληθινό συγγενή. Με στόχο να επιβεβαιώσει την φανταστική και ανύπαρκτη συγγενική σχέση με τους υπόλοιπους, αλλά κυρίως με τη Zivka, και να επαληθεύσει τον ισχυρισμό του, επιχειρηματολογεί για τον επινοημένο του ρόλο του συγγενή με κατάλληλες πλασματικές αποδείξεις. Επιδέξια καταφέρνει να δικαιολογήσει τον κάθε αναληθή του ισχυρισμό με κάποιο

³⁸⁵ Ίδιο σ. 302.

³⁸⁶ Ίδιο σ. 302.

³⁸⁷ Ίδιο σ. 302.

³⁸⁸ Ίδιο σ. 302.

³⁸⁹ Ίδιο σ. 302.

³⁹⁰ Ίδιο σ. 302.

³⁹¹ Ίδιο σ. 302.

άλλο αναληθή ισχυρισμό, χρησιμοποιώντας και την ανύπαρκτη «χρονική»³⁹² απόσταση των «είκοσι χρόνια πριν»³⁹³, και το «παρελθόν»³⁹⁴ αυτό που επικαλείται ο Pera στην πραγματικότητα δεν συνέβη ποτέ, ωστόσο υπάρχει δυνατότητα μέσω αυτού να επιτευχθούν οι επιθυμητοί στόχοι στο «παρόν»³⁹⁵. Και ακριβώς αυτή η δημιουργία των συνθηκών στην πραγματικότητα από τον Pera για τα προσωπικά του «συμφέροντα»³⁹⁶ υποστηρίζεται και εγκρίνεται, μεταξύ άλλων, και με βοήθεια του «παρελθόντος»³⁹⁷ το οποίο είναι πλασματικό. Η ύπαρξή του είναι φανερή στο τώρα και αυτό σημαίνει ότι εάν μέσω του ανύπαρκτου «παρελθόντος»³⁹⁸ βρέθηκε στο «παρόν»³⁹⁹, δεν είναι αδύνατο με βάση την ύπαρξή του στο «παρόν»⁴⁰⁰ να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τη δημιουργία του «μέλλοντος»⁴⁰¹. Ο Pera είναι ένα παράδειγμα «ζωτικής»⁴⁰² ικανότητας, η δεξιότητά του είναι στο να μετατρέπει τα ανυπόστατα γεγονότα σε αληθινά, να δημιουργεί την ψευδαίσθηση η οποία είναι απαραίτητη στην αβοήθητη και φθαρμένη πραγματικότητα. Όταν στην πραγματικότητα αποδεικνύονται ανεπαρκή τα όσα πειστήρια έχει παραθέσει, την ίδια στιγμή παρουσιάζει και την πιο αποτελεσματική του απόδειξη ότι είναι αποφασισμένος να δώσει και τη ζωή του γι' αυτούς. Αυτό φαίνεται στο εξής παράδειγμα: “Radije bih...odrekao.”⁴⁰³ Δηλαδή, όλοι οι συγγενείς στηριζόμενοι στα γεγονότα του «παρελθόντος»⁴⁰⁴ που όντως υπάρχουν, εκφράζουν τις δικές τους απαιτήσεις και, επίσης, μέσα στην οικογένεια υπάρχει και το ανύπαρκτο «παρελθόν»⁴⁰⁵ το οποίο αφορά τον Pera. Ωστόσο, σύσσωμοι οι συγγενείς, και το κάθε μέλος του ξεχωριστά, χρησιμοποιούν τόσο τα αληθινά όσο και τα πλασματικά επιχειρήματα. Για το λόγο αυτό και το υπαρκτό και το ανύπαρκτο «παρελθόν»⁴⁰⁶ ενώνονται στους κύκλους της «υπουργικής»⁴⁰⁷ οικογένειας, εν είδει

³⁹² Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 302.

³⁹³ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁴ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁵ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁶ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁷ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁸ Ίδιο σ. 303.

³⁹⁹ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰⁰ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰¹ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰² Ίδιο σ. 303.

⁴⁰³ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰⁴ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 303.

⁴⁰⁵ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰⁶ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰⁷ Ίδιο σ. 303.

ασυνήθιστου, επιτηδευμένου και συγγενικά συνδεδεμένου «παρόντος»⁴⁰⁸. Με την «κωμωδιογραφική»⁴⁰⁹ έννοια, ο Pera αποτελεί συγκεκριμένο «χαρακτηρολογικό»⁴¹⁰ γνώρισμα συγγενή, αν λάβουμε υπόψη ότι στην κορυφή της συγγενικής κλίμακας βρίσκεται η Zinka ως γυναίκα υπουργού, και κατ' επέκταση στην πιο χαμηλή βαθμίδα της κλίμακας αυτής βρίσκεται ο Pera ως συγγενής. Συνεπώς, μπορεί να ειπωθεί ότι και το σόι αποτελεί το κοινό στοιχείο των δύο αυτών χαρακτήρων. Αυτό που είναι κοινό για τον Pera και την Zinka συζύγου υπουργού είναι το “uskakanje”⁴¹¹ που κάνουν για να βρεθούν απρόσμενα στις θέσεις τους. Όσο παράλογο, αλλά και πάλι κατανοητό είναι το “uskakanje”⁴¹² του Pera για να μπει στην οικογένεια, τόσο παράλογο αλλά και εξίσου κατανοητό είναι το “uskakanje”⁴¹³ που κάνει η Zinka για να βρεθεί στη θέση της γυναίκας υπουργού. Πέραν τούτου, ο Pera συνδέεται και άμεσα με το “uskakanje”⁴¹⁴ της Zinka στην θέση της κυρίας υπουργού, επειδή της δίνεται με αυτό τον τρόπο η ευκαιρία να προοδεύσει σε όλους τους τομείς της ζωής, ακόμα και στην κοινωνική βαθμίδα, ενώ στον Pera δίνεται η ίδια αυτή η ευκαιρία, με το “uskakanje” να αποτελεί είσοδο στην οικογένεια μιας γυναίκας υπουργού. Έχοντας την επίγνωση της δυνατότητας για την προσωπική του ανέλιξη, ο Pera φέρεται στην Zinka με έναν χαρακτηριστικό τρόπο, ο οποίος απεικονίζεται στο εξής παράδειγμα, όταν η Zinka απευθύνεται άμεσα στον Pera, ρωτώντας τον: “Pa kako ste?”⁴¹⁵ Ενώ αυτός της απαντάει θριαμβευτικά: “Hvala tetka...drzite!”⁴¹⁶ Η απάντησή του κρύβει μέσα της και την άλλη σημασία πέρα από την φιλοφρόνηση και την «ευγνωμοσύνη»⁴¹⁷ οι οποίες είναι φανερές. Ο Pera, δηλαδή, με τα μελίρρυτα λόγια του στη Zinka, δείχνει και την υποταγή του απέναντί της και την ζηλευτή της θέση, ενώ από την άλλη πλευρά με τα κομπλιμέντα που της κάνει, αναδεικνύει την προσωπικότητά της και ικανοποιεί τον «γυναικείο εγωισμό»⁴¹⁸ της. Επιδέξια χρησιμοποιεί την ευστροφία του και την ικανότητα να χειρίζεται καλά τα λόγια, αποφεύγοντας αυτό που είναι περιττό και το οποίο δεν έχει κανένα αποτέλεσμα, όπως για

⁴⁰⁸ Ίδιο σ. 303.

⁴⁰⁹ Ίδιο σ. 303.

⁴¹⁰ Ίδιο σ. 303.

⁴¹¹ Ίδιο σ. 303.

⁴¹² Ίδιο σ. 303.

⁴¹³ Ίδιο σ. 303.

⁴¹⁴ Ίδιο σ. 303.

⁴¹⁵ Ίδιο σ. 303.

⁴¹⁶ Ίδιο σ. 303.

⁴¹⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 304.

⁴¹⁸ Ίδιο σ. 304

παράδειγμα η διαπίστωση: “Milo mi je sto Vas vidim kao ministarku.”⁴¹⁹ Η ικανότητά του αντανακλάται και στο γεγονός ότι γνωρίζει πως η Zivka έχει υπεροχή και προνομιούχα «κοινωνική»⁴²⁰ θέση, και για το λόγο αυτό, ο ίδιος εστιάζει και τονίζει αυτό που η ίδια υπολείπεται και το εκφράζει λέγοντας: “Milo mi je sto Vas vidim tako svezu.”⁴²¹ Συμπληρώνει τα λόγια αυτά με επιβεβαίωση, κάνοντάς της κομπλιμέντα για την εξωτερική της εμφάνιση. Η συμπάθειά του για τη Zivka και η χρήση της «διφορούμενης τακτικής»⁴²² στα λεγόμενά του αναμφίβολα θυμίζουν τα λόγια του θείου Vasa, επειδή κι αυτός χρησιμοποιεί την ικανότητά του να εκφράζεται «διφορούμενα.»⁴²³ Κι έτσι, ο Pera στις συζητήσεις του με τη Zivka υπονοεί το «υπουργικό πεδίο δράσης»⁴²⁴, αλλά εστιάζει και τονίζει το «γυναικείο πεδίο δράσης»⁴²⁵ ως προτεραιότητα. Γι’ αυτό δεν φαίνεται παράξενη και η αντίδραση του θείου Vasa στα λεγόμενα του Pera, διότι ο θείος Vasa τον βλέπει ανταγωνιστικά. Ο θείος Vasa για τον λόγο αυτό αντιδρά σβέλτα, απότομα σταματώντας τη ροή του λόγου του Pera, χρησιμοποιώντας και πάλι την «διφορούμενη τακτική»⁴²⁶ του, αυτή τη φορά εφαρμόζοντάς την έτσι ώστε να εκφράσει την υποτιθέμενη ανησυχία του για την Zivka, δίνοντας στον εαυτό του μια πλασματική σημασία στη συνδρομή του στα καθήκοντά της, ενώ στην πραγματικότητα ο θείος Vasa ανησυχεί μόνο για το προσωπικό του συμφέρον. Αυτό αναδεικνύεται πολύ γραφικά στο εξής παράδειγμα: “Nego znas sta Zivka...za koga uciniti”⁴²⁷. Εδώ, ο θείος Vasa διακόπτει μόνο για μια στιγμή τον Pera που απευθύνεται στην Zivka, διότι ο Pera στη συνέχεια αρχίζει και «χώνεται»⁴²⁸ στους διαλόγους μεταξύ των συγγενών, και με τις θέσεις του και την άμεση εμπλοκή θέτει σε κίνδυνο τον ρόλο του καπάτσου και γραφικού θείου Vasa.

Σε όλα τα είδη των κωμωδιογραφικών έργων, για να επιτευχθεί η τέλεια κωμωδιογραφική δομή στην ανάπτυξη της «κωμικής κατάστασης»⁴²⁹ και της «κωμικής πλοκής»⁴³⁰ συνήθως

⁴¹⁹ Ίδιο σ. 304

⁴²⁰ Ίδιο σ. 304.

⁴²¹ Ίδιο σ. 304.

⁴²² Ίδιο σ. 304.

⁴²³ Ίδιο σ. 304.

⁴²⁴ Ίδιο σ. 304.

⁴²⁵ Ίδιο σ. 304.

⁴²⁶ Ίδιο σ. 304.

⁴²⁷ Ίδιο σ. 304.

⁴²⁸ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 304.

⁴²⁹ Josip Ilesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.194.

⁴³⁰ Ίδιο σ. 194.

χρησιμοποιούνται ανατροπές που συνδέονται με την «αλλαγή της προσωπικότητας»⁴³¹ και το «μπέρδεμα της προσωπικότητας»⁴³². Και τα δύο είδη χρησιμοποιούσαν σε μεγάλο βαθμό οι κωμωδιογράφοι, μεταξύ άλλων και ο Nusic στις κωμωδίες του, ξεκινώντας από το “Narodni poslanik”, “Protেকcija”, “Običan čovek“, “Dr“. Η αλλαγή ταυτότητας ως τρόπος διαμόρφωσης μοτίβου «αλλαγής ονόματος»⁴³³ είναι παρούσα και στην κωμωδία “Gospođa ministarka“. Δηλαδή, στην απρόσμενη συνάντηση του Rista Todorovic, ο οποίος προορίζεται για καινούριο γαμπρό, με τον πραγματικό γαμπρό Ceda, συμβαίνει η «αλλαγή του ονόματος»⁴³⁴, όπου ο Ceda συστήνοντας τον εαυτό του στον Rista λέει ότι είναι ο θεός Vasa. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο θεός Vasa συμμετέχει στο σχέδιο που αφορά το γάμο του με την Dara, ο Rista είναι χαλαρός απέναντι στον Ceda, αποκαλύπτοντάς του την πορεία των γεγονότων η οποία θα ακολουθήσει αφού τον δελεάσει να μπει στο δωμάτιό της η Anka. Με αυτό τον τρόπο η αλλαγή ταυτότητας βοηθάει πολύ τον εύστροφο Ceda για να «αποκαλύψει την συνωμοσία»⁴³⁵ την οποία εναντίον του έχει σκαρφιστεί η Zivka, και έτσι αυτός πολύ επιδέξια αλλάζει την όλη πορεία των γεγονότων και αντιστρέφει τις συνθήκες, με αποτέλεσμα αντί γι’ αυτόν στην παγίδα, την οποία του έχει στήσει η Zivka, να πιαστεί πρώτος ο Rista Todorovic, και έπειτα και η ίδια η Zivka. Δηλαδή, η διαδικασία της «αλλαγής ταυτότητας»⁴³⁶ σε αυτό το έργο συντελεί σημαντικά στην ανάπτυξη της «κωμικής πλοκής»⁴³⁷ όπως και της κλιμάκωσης «τύπου θεατρικού βοντβίλ»⁴³⁸, και η όλη προσπάθεια της Zivka και η πρόθεσή της να διώξει τον γαμπρό της και στη θέση του να φέρει έναν «ευπόληπτο και κατάλληλο άνθρωπο»⁴³⁹ παραμένει ανεκπλήρωτη και χαμένη. Η «πλοκή»⁴⁴⁰ ξεκινάει από την παράλογη πρόθεση της Zivka να παντρέψει εκ νέου την κόρη της την Dara με τον επίτιμο πρόξενο της Νικαράγουα, στήνοντας στον γαμπρό της τον Ceda την μοιχεία, ως απόδειξη της απιστίας του και ως λόγο να τον εγκαταλείψει η Dara. Και εδώ

⁴³¹ Ίδιο σ. 194.

⁴³² Ίδιο σ. 194.

⁴³³ Ίδιο σ. 200.

⁴³⁴ Ίδιο σ. 200.

⁴³⁵ Ίδιο σ. 200.

⁴³⁶ Ίδιο σ. 201.

⁴³⁷ Ίδιο σ. 201.

⁴³⁸ Ίδιο σ. 201.

⁴³⁹ Josip Ilesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.201.

⁴⁴⁰ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd : Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.253.

ακριβώς η σύγκρουση ανάμεσα στον Ceda και τη Zinka αποκτά μεγαλύτερες διαστάσεις και γύρω της ακριβώς δημιουργούνται οι ευτράπελες «καταστάσεις τύπου θεατρικού βοντβίλ»⁴⁴¹.

Ο χαρακτήρας της Zinka στο ρόλο της γυναίκας υπουργού είναι αναμφίβολα ο πιο σημαντικός χαρακτήρας σε όλη την κωμωδία και οι υπόλοιποι χαρακτήρες, σε σχέση με αυτήν, είναι στη δεύτερη μοίρα. Παρόλο που όλοι τους ανήκουν στο ίδιο αναπόσπαστο σύνολο, η Zinka ξεχωρίζει με το «δυναμικό του χαρακτήρα»⁴⁴² της. Οι υπόλοιποι δευτερεύοντες χαρακτήρες στην κωμωδία σχηματίζουν ένα «ενιαίο χαρακτηρισολογικό σύστημα»⁴⁴³, διαφορετικό σε κλίμακα αλλά όχι και σε σύσταση, επειδή ο καθένας τους ξεχωριστά έχει προδιαγραφές να παρουσιάζει ψευδώς τον εαυτό του και διαθέτει μεγάλη κρυφή επιθυμία για εξουσία, κάτι το οποίο τους κάνει να είναι εξαιρετικά οικείοι με την Zinka, επειδή αυτό που τους φέρνει σε υποταγμένη θέση σε σχέση με αυτή είναι το ότι είναι αδύναμοι και αβοήθητοι. Όλοι τους, συμπεριλαμβανομένης και της Zinka, διαθέτουν μια σχετική απερισκεψία και τάση για ασυνείδητο τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς. Έτσι, αγνοώντας τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονται και παρουσιάζουν τον εαυτό τους και έχοντας υπόψη τις ιδιότητες του χαρακτήρα τους οι οποίες δεν φαίνονται και είναι κρυμμένες, μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι όλοι τους, κατά κάποιο τρόπο, «έχουν χάσει την ισορροπία τους»⁴⁴⁴ και «δεν μπορούν να κρατηθούν στα πόδια τους»⁴⁴⁵. Ο Nusic την ιδιότητα αυτή την καταλογίζει μόνο στην Zinka, μην αναφέροντας στο ίδιο πλαίσιο και τους υπόλοιπους χαρακτήρες. Για όλους αυτούς είναι επίσης κοινή και η απόκλιση από την συνηθισμένη τους «κανονική πορεία ζωής»⁴⁴⁶. Όλοι οι χαρακτήρες είναι φορείς κωμικών στοιχείων λόγω της αυθόρμητης ή εσκεμμένης θέσης τους στον «αυτοματισμό»⁴⁴⁷, όπως ο Pera στο ρόλο του υπηρεσιακού «αυτοματισμού»⁴⁴⁸ ή ο κύριος Ninkovic και ο δικός του «αυτοματισμός κομψότητας»⁴⁴⁹. Υπάρχουν, σίγουρα, και άλλες ιδιότητες που τις διαθέτουν όλοι οι χαρακτήρες στην κωμωδία και σχετίζονται με την πολύ έντονη μετατροπή των φανταστικών γεγονότων σε υλοποιημένες ιδέες τους υπό την επήρεια της πλούσιας φαντασίας, όπως και η

⁴⁴¹ Ίδιο σ. 253.

⁴⁴² Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 311.

⁴⁴³ Ίδιο σ. 311.

⁴⁴⁴ Ίδιο σ. 310.

⁴⁴⁵ Ίδιο σ. 310.

⁴⁴⁶ Ίδιο σ. 310.

⁴⁴⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 310.

⁴⁴⁸ Ίδιο σ. 310.

⁴⁴⁹ Ίδιο σ. 310.

άποψη για τις απαιτήσεις τους που θεωρούν ότι δικαιούνται πλήρως. Όλοι τους ξαφνικά κυριεύονται από μια επιθυμία ή φιλοδοξία σε τέτοιο βαθμό που επικεντρώνονται μόνο σε αυτήν και αυτή αντανακλάται και στην συμπεριφορά τους η οποία προκύπτει από τον «αυτοματισμό»⁴⁵⁰ επιθυμίας και φιλοδοξίας. Όσον αφορά την Ζίνκα και τη συμπεριφορά της και τον τρόπο σκέψης στον ρόλο της γυναίκας υπουργού, και αυτά προέρχονται από τον «υπουργικό αυτοματισμό»⁴⁵¹, επειδή εκτίθεται στην επιρροή των «υψηλών κοινωνικών κύκλων»⁴⁵² στους οποίους υποτάσσεται, από τη δική της οπτική γωνία. Ωστόσο, μιας και η οπτική της γωνία δεν θεμελιώνεται σε εμπειρία και είναι αρκετά ανόητη, είναι αναμενόμενο η συμπεριφορά της και ο τρόπος σκέψης της να είναι εξίσου «αφελείς»⁴⁵³ και «ανόητοι»⁴⁵⁴. Η Ζίνκα είναι αναμφισβήτητα η υψηλότερη βαθμίδα του «χαρακτηρολογικού»⁴⁵⁵ ατόμου ενός τέτοιου συνόλου, στο οποίο όλοι σκέφτονται για την προσωπικότητά της με τον τρόπο που σκέφτεται η Ζίνκα, μόνο που λόγω συγκυριών δεν είναι σε θέση να εκφράσουν αυτόν τον τρόπο σκέψης και να τον μετατρέψουν σε εξουσία. Εκεί έγκειται το προτέρημα της Ζίνκα σε σχέση με τους άλλους. Ωστόσο είναι αυτό το προτέρημα υπό την «εξωτερική»⁴⁵⁶ επιρροή που την φέρνει σε αυτή τη θέση και την κυριαρχεί πλήρως, αλλάζοντας την προσωπικότητά της και ταυτόχρονα απωθώντας την αληθινή της «φύση»⁴⁵⁷. «Η υπουργική φύση»⁴⁵⁸ κυριάρχησε εντελώς την προσωπικότητα της Ζίνκα και επισκίασε το ρόλο της απλής οικογενειακής γυναίκας, της Ζίνκα Ρορονίτς. Η ίδια χωρίς λόγο πνίγει τον πρωτεύοντα ρόλο της ως νοικοκυρά με διάφορες ανοησίες που τις είναι άγνωστες και δεν την χαρακτηρίζουν και παρασύρεται και καμαρώνει τα «υπουργικά της κατορθώματα»⁴⁵⁹, όπως τη βόλτα με την άμαξα στην πόλη, τα μαθήματα κομψότητας, την παραγγελία εξακοσίων επαγγελματικών καρτών και την πρόθεσή της να απαλλαγεί από τον γαμπρό της και να παντρέψει την κόρη της τη Dara με τον πρόξενο της Νικαράγουα. Όμως, αφού έγινε γυναίκα υπουργού, η Ζίνκα βγαίνει από την αφάνεια και αλλάζει αρκετά και μεταμορφώνεται, και όλα αυτά σίγουρα επηρεάζονται κυρίως από τις αντιλήψεις

⁴⁵⁰ Ίδιο σ. 310.

⁴⁵¹ Ίδιο σ. 308.

⁴⁵² Ίδιο σ. 308.

⁴⁵³ Ίδιο σ. 308.

⁴⁵⁴ Ίδιο σ. 308.

⁴⁵⁵ Ίδιο σ. 311.

⁴⁵⁶ Ίδιο σ. 311.

⁴⁵⁷ Ίδιο σ. 311.

⁴⁵⁸ Ίδιο σ. 311.

⁴⁵⁹ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 308.

μιας μικρής κοινωνίας, στην οποία το οτιδήποτε πραγματικό θεωρείται απλησίαστο και ακατόρθωτο, και από την άλλη, όλα όσα είναι ακατανόητα και παράλογα, θεωρούνται κάτι το εφικτό, κατ' επέκταση και το γεγονός ότι η Ζίνκα μπορεί να πετύχει στον ρόλο της γυναίκας υπουργού. Οπότε, η Ζίνκα δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει το εικονικό σύστημα αξιών το οποίο της επιβάλλεται από μια κλειστή ή «μικρή κοινωνία»⁴⁶⁰, επειδή τέτοιες «κοινωνίες»⁴⁶¹ δεν είναι αμερόληπτες ούτε στην κρίση τους, και επομένως δεν μπορούν να αποδεχτούν κάτι το οποίο τους ξεπερνάει. Για τον λόγο αυτό οι κοινωνίες αυτές διακατέχονται από προκαταλήψεις οι οποίες αφορούν την υπερβολική προσήλωση και εξιδανίκευση, αλλά και την έντονη «υποτίμηση»⁴⁶². Τα χαρακτηριστικά αυτά μιας «μικρής κοινωνίας»⁴⁶³ είναι χαρακτηριστικά και για την Ζίνκα, επειδή κι αυτή είναι επιρρεπής σε προκαταλήψεις και στην μεγαλοποίηση των πράξεών της, υπερβάλλοντας στο να αναδείξει τη σημασία τους. Οι υπερβολές της είναι φανερές σε πολλές καταστάσεις στην κωμωδία, όπως όταν φωτογραφίζεται για ξένα περιοδικά, στη σημασία του να επιβάλει στον γιο της τον Ράκα την συναναστροφή με τα παιδιά διπλωματών, και επίσης υπάρχουν και στον τρόπο που η ίδια βλέπει τον εαυτό της στο ρόλο της γυναίκας υπουργού. Η ικανότητά της να παραμελήσει και να παραβλέψει με «κωμικό τρόπο»⁴⁶⁴ τα πράγματα μεγάλης σημασίας και να τονίσει αυτό που είναι ασήμαντο, αποτελεί ταυτόχρονα πηγή «κωμικών στοιχείων»⁴⁶⁵ στο έργο. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την μεταμόρφωση της Ζίνκα είναι σίγουρα η πηγή της «δυναμής της»⁴⁶⁶, η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στην έννοια, και επομένως και στην εφαρμογή της «δύναμης»⁴⁶⁷ αυτής, όπως και στην συμπεριφορά της, άσχετα από τη φύση της. Η πηγή της «δύναμης»⁴⁶⁸ της Ζίνκα βρίσκεται στην «παραμορφωμένη εξουσία»⁴⁶⁹ η οποία την περιβάλλει και με βάση την οποία αυτή χτίζει την δική της εξουσία, στην καινούρια θέση στην οποία βρέθηκε.

Η χρήση του γραπτού λόγου ως φορέα πλοκής έχει τις ρίζες της στις παλιές εποχές. Την τεχνική αυτή την εφαρμόζει ο Nusic στα κωμωδιογραφικά του έργα, και επομένως ο γραπτός τρόπος

⁴⁶⁰ Ίδιο σ. 309.

⁴⁶¹ Ίδιο σ. 309.

⁴⁶² Ίδιο σ. 309.

⁴⁶³ Ίδιο σ. 309.

⁴⁶⁴ Ίδιο σ. 310.

⁴⁶⁵ Ίδιο σ. 310.

⁴⁶⁶ Ίδιο σ. 307.

⁴⁶⁷ Milenko Misailovic, *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983, str. 307..

⁴⁶⁸ Ίδιο σ. 307.

⁴⁶⁹ Ίδιο σ. 307.

έκφρασης υπάρχει σε σχεδόν όλες τις κωμωδίες του, συμπεριλαμβανομένης και της "Gospođa ministarka". Χρησιμοποιώντας τον ως μέθοδο δημιουργίας του «κωμικού στοιχείου»⁴⁷⁰ με βάση το οποίο καταφέρνει να αρχίσει, να διευρύνει και να ολοκληρώσει μια «κωμική»⁴⁷¹ κατάσταση. Σε αυτή την κωμωδία σημαντικό ρόλο στην μετάδοση της πληροφορίας, η οποία συμπληρώνει την κωμωδία, έχει και η «χρήση τηλεφώνου»⁴⁷², αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό, διότι αυτό δεν παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας διαλόγου την οποία διαθέτει «το γράμμα»⁴⁷³. Γι' αυτό ο Nusic προτιμά γραπτά μηνύματα τα οποία προορίζονται για ένα άτομο, το οποίο τα διαβάζει φωναχτά δημιουργώντας μια αίσθηση διαλόγου. Με λεπτομερή παρατήρηση του τρόπου με τον οποίο τα χρησιμοποιεί και του ρόλου που έχουν στην δημιουργία της «κωμικής»⁴⁷⁴ κατάστασης, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι τα γράμματα είναι πολυσήμαντα, είναι «θεματικά και δραματουργικά»⁴⁷⁵, και έχουν δύο τρόπους χρήσης, τον «απλουστευμένο και τον περίπλοκο»⁴⁷⁶. Σίγουρα ένας από τους τρόπους χρήσης είναι η ανάγνωση «γράμματος»⁴⁷⁷ από τον παραλήπτη του, ο οποίος με τον τρόπο αυτό ειδοποιεί για μια πληροφορία σχετική με κάποια κατάσταση. Όσον αφορά τη χρήση του «γράμματος»⁴⁷⁸ σε «απλουστευμένη μορφή»⁴⁷⁹, αυτό χρησιμεύει σαν μέσο γνωστοποίησης μιας πληροφορίας ή κάποιου νέου, ενώ στην περίπλοκή του μορφή ο ρόλος του είναι πολύπλευρος και εκτός από την «πληροφορία»⁴⁸⁰ χρησιμεύει και ως υλικό για να χτιστεί μια «κωμική κατάσταση»⁴⁸¹, στην οποία ξεχωρίζουν οι ήρωες και τα χαρακτηριστικά τους, και στην οποία δημιουργούνται πολλά ευτράπελα μηνύματα και κάποια διφορούμενα πειράγματα που προκύπτουν από το «διάλογο»⁴⁸². Ύστερα από τα γεγονότα που ακολούθησαν αφού βρήκαν τον Rista Todorovic στο δωμάτιο της καμαριέρας, αντί για τον Ceda, γαμπρό της Zinka, και μετά την γνωστοποίηση του γεγονότος αυτού μέσω της δημοσίευσης του στις εφημερίδες, ο ίδιος ο Rista Todorovic στέλνει γράμμα στη Zinka με το οποίο την ενημερώνει πως παραιτείται από την πρόθεση να υποστηρίξει την ιδέα της περί γάμου του με την κόρη της

⁴⁷⁰ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.210.

⁴⁷¹ Ίδιο σ. 210.

⁴⁷² Ίδιο σ. 209.

⁴⁷³ Ίδιο σ. 210.

⁴⁷⁴ Ίδιο σ. 210.

⁴⁷⁵ Ίδιο σ. 210,

⁴⁷⁶ Ίδιο σ. 210.

⁴⁷⁷ Ίδιο σ. 210.

⁴⁷⁸ Ίδιο σ. 211.

⁴⁷⁹ Ίδιο σ. 211.

⁴⁸⁰ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.210.

⁴⁸¹ Ίδιο σ. 211.

⁴⁸² Ίδιο σ. 211.

την Dara. Και ακριβώς αυτό το γράμμα του Rista Todorovic αποτελεί ένα καλό παράδειγμα «μιας περίπλοκης μορφής γράμματος»⁴⁸³, στην οποία με έμμεσο τρόπο αποκαλύπτεται ο συγγραφέας του άρθρου που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα, και έτσι ο συγγραφέας χτίζει μια ιδιαίτερα δυναμική και «κωμική»⁴⁸⁴ κατάσταση στην οποία η αρχική πληροφορία χρησιμεύει κυρίως ως κίνητρο για διεύρυνση της συνολικής κατάστασης, όπως και για την ανάδειξη των πρωταγωνιστών και των χαρακτήρων τους. Δηλαδή, πέρα από την κατηγοριοποίηση σύμφωνα με την οποία χρησιμοποιούνται οι «γραπτές πληροφορίες»⁴⁸⁵, υπάρχει και η κατηγοριοποίηση σύμφωνα με τον τρόπο δράσης τους, ανάλογα με το σε ποιο σημείο δημιουργίας της «κωμικής»⁴⁸⁶ κατάστασης βρίσκονται. Πρόκειται για τις «πληροφορίες»⁴⁸⁷ οι οποίες αφορούν την παρουσίαση, προτροπή, κλιμάκωση και κατάληξη και οι οποίες έχουν στόχο να ερμηνεύσουν αναλυτικά την «κωμική»⁴⁸⁸ κατάσταση, να την αναστατώσουν, να την κινήσουν, διευκρινίσουν και επιλύσουν. Έτσι, όλες οι γραπτές μορφές «πληροφοριών»⁴⁸⁹ όταν παρουσιάζονται, δείχνουν δηλαδή τον βασικό τους λόγο και κυρίως τοποθετούνται σε κεντρικό μέρος της κωμωδίας, όπου λαμβάνει χώρα κάποιο αναπάντεχο συμβάν, το οποίο προκαλεί την «παρέκκλιση από την κανονική πορεία»⁴⁹⁰ και το οποίο παραχωρεί τη θέση του στην δυσαρμονία «της σταθερής τάξης των πραγμάτων»⁴⁹¹, και αφορούν σε πολλά κωμωδιογραφικά έργα ακριβώς «κάποιο απρόσμενο γράμμα»⁴⁹². Έτσι «το γράμμα»⁴⁹³ σε σημείο της κωμωδίας όπου διαφαίνεται η εξέλιξή της και η κλιμάκωσή της, έχει στόχο να χτίσει άλλα κίνητρα τα οποία θα κάνουν την κατάσταση πιο περίπλοκη, και με τον τρόπο αυτό ρυθμίζει και αλλάζει την κατεύθυνσή της. Ο Nusic, δηλαδή, στις κωμωδίες του, τις περισσότερες «γραπτές πληροφορίες»⁴⁹⁴ χρησιμοποιεί για να προτρέψει τις καταστάσεις που ήδη διαδραματίζονται, δηλαδή να «ρίξει λάδι στη φωτιά»⁴⁹⁵, για να γίνουν με αυτό τον τρόπο οι «κωμικές

⁴⁸³ Ίδιο σ. 211.

⁴⁸⁴ Ίδιο σ. 212.

⁴⁸⁵ Ίδιο σ. 213.

⁴⁸⁶ Ίδιο σ. 213.

⁴⁸⁷ Ίδιο σ. 213.

⁴⁸⁸ Ίδιο σ. 213.

⁴⁸⁹ Ίδιο σ. 214.

⁴⁹⁰ Ίδιο σ. 214.

⁴⁹¹ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.214.

⁴⁹² Ίδιο σ. 214.

⁴⁹³ Ίδιο σ. 215.

⁴⁹⁴ Ίδιο σ. 215.

⁴⁹⁵ Ίδιο σ. 213.

καταστάσεις»⁴⁹⁶ ακόμα πιο θερμές και δυναμικές έτσι ώστε να οδηγήσουν στην κλιμάκωση της κωμωδίας. Παρομοίως, η αποδοχή των «υπηρεσιών εραστή»⁴⁹⁷ του κυρίου Ninkovic από την γυναίκα υπουργού θεωρούνται μια κατάσταση που ήδη έχει ξεκινήσει, η οποία αναζωπυρώνεται με την αποστολή του «ερωτικού γράμματος»⁴⁹⁸ από τον κύριο Ninkovic στην γυναίκα υπουργού, το οποίο από συγκυρία αντί σε αυτή φτάνει στα χέρια του γαμπρού της τον Ceda, και έτσι αυτός αποκαλύπτει ότι η πεθερά του έχει για εραστή τον γραμματέα υπουργείου Εξωτερικών. Αυτή η αποκάλυψη του Ceda θα προκαλέσει ένα ολόκληρο σύνολο από καινούριες «κωμικές»⁴⁹⁹ καταστάσεις, οι οποίες όχι μόνο θα επηρεάσουν αρνητικά την ήδη κλονισμένη «σχέση ανάμεσα στον γαμπρό και την πεθερά»⁵⁰⁰, αλλά θα επηρεάσουν και την αλλαγή του είδους της κωμωδίας, η οποία από εκείνη τη στιγμή αρχίζει να χτίζεται και να ξεδιπλώνεται στην κατεύθυνση της «κωμωδίας καταστάσεων»⁵⁰¹. «Οι γραπτές πληροφορίες»⁵⁰² επίσης εμφανίζονται και στο τέλος των κωμωδιογραφικών έργων του Nusic, όχι τόσο συχνά, αλλά παρόλα αυτά εμφανίζονται, και συγκεκριμένα ως γέφυρα η οποία συνδέει την κλιμάκωση και την κατάληξη της κατάστασης, με στόχο να φτάσει την «κωμική»⁵⁰³ κατάσταση στο τελευταίο μέρος ή στην επίλυση, δηλαδή μέχρι τον ολοκληρωτικό της «κωμικό αλογισμό»⁵⁰⁴. Αυτή η διαδικασία όπου η «γραπτή πληροφορία»⁵⁰⁵ σε διαφορετικές μορφές τοποθετείται στο τέλος της κωμωδίας, είναι χαρακτηριστική για το κωμωδιογραφικό έργο του Nusic “Gospođa ministarka“. Δηλαδή, στο τελευταίο μέρος της κωμωδίας, όλες οι πληροφορίες που έρχονται από τον εξωτερικό κόσμο συνεισφέρουν σταδιακά στην κάθοδο της Zivka από τα «υπουργικά ύψη»⁵⁰⁶ στην «κανονική πορεία»⁵⁰⁷. Δηλαδή, αρχικά η δημοσίευση του άρθρου εν είδει «υπαινιγμού»⁵⁰⁸ για τα συμβάντα που έλαβαν χώρα σε ένα υπουργικό σπίτι, στον ευυπόληπτο «μανδαρίνο Σι-πο-πο»⁵⁰⁹,

⁴⁹⁶ Ίδιο σ. 215.

⁴⁹⁷ Ίδιο σ. 107.

⁴⁹⁸ Ίδιο σ. 216.

⁴⁹⁹ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁰ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰¹ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰² Ίδιο σ. 216.

⁵⁰³ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁴ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁵ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.213.

⁵⁰⁶ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁷ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁸ Ίδιο σ. 216.

⁵⁰⁹ Ίδιο σ. 217.

προκαλούν την δημιουργία «ενός δημοσίου κοινωνικού σκανδάλου»⁵¹⁰. Αμέσως μετά τα συμβάντα αυτά, στα οποία ήταν παρών και ο Rista Todorovic και επομένως αναφέρεται το όνομά του στο άρθρο, ο ίδιος στέλνει «γράμμα»⁵¹¹ στην Zinka με το οποίο την ειδοποιεί ότι παραιτείται την πρόθεση να παντρευτεί την κόρη της την Dara, λόγω των «δυσάρεστων γεγονότων που του συνέβησαν»⁵¹² και λόγω της «ντροπής που αποκαλύφθηκε στις εφημερίδες»⁵¹³. Ωστόσο, αυτή δεν είναι η μοναδική πληροφορία την οποία ανακοινώνει ο Rista Todorovic σε γραπτή μορφή στην Zinka, διότι στη συνέχεια αποκαλύπτει και ότι ο δημιουργός του «υπαινιγμού»⁵¹⁴ που δημοσιεύεται στις εφημερίδες είναι ο «ο δικός της γαμπρός Ceda»⁵¹⁵. Λόγω μεγάλων διαστάσεων που στην δημοσιότητα παίρνει αυτή η «τρομερή ντροπή»⁵¹⁶, κατόπιν της δημοσίευσής της, γίνεται προβληματική και η «υπουργική»⁵¹⁷ θέση του Sima Porovic. Εδώ εμφανίζεται η «χρήση τηλεφώνου»⁵¹⁸ ως μέσου για τη μετάδοση πληροφορίας, το οποίο χρησιμοποιεί η Zinka αφού καταλάβει ότι κινδυνεύει η θέση του συζύγου της και ότι υπάρχει η πιθανότητα ο ίδιος να αποχωρήσει από τη θέση του υπουργού. Με φόβο μην συμβεί κάτι τέτοιο, η ίδια καλεί τον Sima Porovic και τον προειδοποιεί ότι εάν παραιτηθεί από την υπουργική θέση, «καλύτερα να μην έρθει σπίτι»⁵¹⁹. Τελευταίο στη σειρά, αλλά όχι και στη σημασία, είναι το «γράμμα»⁵²⁰ του εραστή της Zinka, του κυρίου Ninkovic, στο οποίο αυτός προμηνύει ότι «παραιτείται»⁵²¹, που είναι κακό σημάδι, μιας και κάθε φορά που αυτό το «διπλωματικό γουρούνι παραιτείται»⁵²² είναι αυτονόητο ότι και «ο εν λόγω υπουργός έχει παραιτηθεί»⁵²³. Και έτσι όντως συμβαίνει, διότι όλα τα «υπουργικά»⁵²⁴ σχέδια της Zinka, οι ιδέες και οι επιθυμίες εξαφανίζονται σε ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτό που ο Nusic καταφέρνει στο τελευταίο μέρος της κωμωδίας, όπου η ένταση είναι πλέον σε χαμηλό επίπεδο,

⁵¹⁰ Ίδιο σ. 217.

⁵¹¹ Ίδιο σ. 217.

⁵¹² Ίδιο σ. 217.

⁵¹³ Ίδιο σ. 217.

⁵¹⁴ Ίδιο σ. 217.

⁵¹⁵ Ίδιο σ. 217.

⁵¹⁶ Ίδιο σ. 217.

⁵¹⁷ Ίδιο σ. 217.

⁵¹⁸ Ίδιο σ. 209.

⁵¹⁹ Ίδιο σ. 217.

⁵²⁰ Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981, str.217.

⁵²¹ Ίδιο σ. 217.

⁵²² Ίδιο σ. 217.

⁵²³ Ίδιο σ. 217.

⁵²⁴ Ίδιο σ. 217

είναι να δημιουργήσει μια «τεχνητή κωμική ένταση»⁵²⁵ με την οποία επιλύεται και η κατάσταση. Αυτό που δεν διαθέτουν οι πολυάριθμες «γραπτές πληροφορίες»⁵²⁶ που χρησιμοποιεί ο Nusic στις κωμωδίες του, είναι το γεγονός ότι δεν δείχνουν να έχουν μια σχετική δόση χιούμορ και αφήνουν την εντύπωση ότι είναι αρκετά αδιάφορες. Οι κωμικές καταστάσεις που περιέχουν είναι σχεδόν απαρατήρητες, και εξαρτώνται κυρίως από τη στιγμή στην οποία δημιουργούνται, αλλά επίσης και από την έκπληξη και την παρεξήγηση την οποία προκαλούν, και στο μεγαλύτερο βαθμό από τα «χιουμοριστικά σχόλια»⁵²⁷ και παρατηρήσεις με τα οποία ο συγγραφέας χρησιμοποιώντας έναν ευτράπελο τρόπο έκφρασης, διαμορφώνει τους «χαρακτήρες»⁵²⁸ των πρωταγωνιστών του στο κωμωδιογραφικό του έργο.

ΜΕΡΟΣ Ε΄: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο Branislav Nusic είναι ο πιο διάσημος σέρβος κωμικός του οποίου το λογοτεχνικό έργο είναι εξαιρετικά εντυπωσιακό και μεταξύ άλλων έχει δημιουργήσει διάφορα λογοτεχνικά είδη: κωμωδίες, δράματα, σύγχρονο και ιστορικό δράμα, μυθιστορήματα, ιστορίες, αυτοβιογραφικά βιβλία, ταξιδιωτικά βιβλία, εθνογραφικά συγγράμματα, τραγωδίες, άρθρα εφημερίδων και άλλα λογοτεχνικά είδη. Έχοντας συγγράψει πολλά βιβλία ο Nusic είναι σίγουρα ένας από τους πιο παραγωγικούς και δημοφιλής Σέρβους συγγραφείς. Ξεπερνώντας τον εαυτό του σε κάθε νέα μορφή του δικού του λογοτεχνικού έργου, ο Nusic εξέφρασε την ευελιξία του εγγράφως, αγνοώντας την αρνητική κριτική, επειδή τα έργα του βρήκαν ανταπόκριση από τους αναγνώστες με εξαιρετικά υψηλές κριτικές και, δεδομένου του πάθους του για την δημιουργία θεατρικών επιτευγμάτων, το ίδιο συνέβη και από την πλευρά του κοινού. Ένα από τα μεγαλύτερα κωμικά έργα του είναι σίγουρα η “Gospodja ministarka”, το θέμα αυτής της εργασίας, η οποία βρίσκεται στα ρεπερτόρια πολλών θεάτρων μέχρι σήμερα. Όπως και ο “feniks”⁵²⁹, συνεχίζει να κατακτά τη σκηνή πολλών θεάτρων και τα σύγχρονα λογοτεχνικά του έργα λόγω της διαχρονικότητάς τους,

⁵²⁵ Ίδιο σ. 217.

⁵²⁶ Ίδιο σ. 217.

⁵²⁷ Ίδιο σ. 218.

⁵²⁸ Ίδιο σ. 218.

⁵²⁹ Rasko V. Jovanovic, *Branislav Dj.Nusic, Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 8.

ακόμα και μετά από τόσα χρόνια, έχουν γίνει “svedocanstvo izuzetne vrednosti”⁵³⁰ στη σερβική λογοτεχνία.

Η πλούσια διπλωματική σταδιοδρομία του Nusic ξεκίνησε από το γραφείο του υπουργείου Εξωτερικών προκειμένου να συνεχιστεί στο Σερβικό προξενείο στα Σκόπια ως διοικητικός υπάλληλος και στη συνέχεια στην Πρίστινα και έπειτα ως αντιπρόεδρος στη Μπίτολα και πίσω στην Πρίστινα. Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η διπλωματική αποστολή του στην Ελλάδα, πρώτα στο προξενείο της Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια ως ο ιδρυτής του σερβικού προξενείου στην πόλη των Σερρών. Κατά τη διάρκεια της διπλωματικής του θητείας στο Βασίλειο της Σερβίας, υποστήριξε τη θέση και τα δικαιώματα του σερβικού πληθυσμού στις «μη απελευθερωμένες σερβικές περιοχές»⁵³¹ και άφησε ένα σημαντικό σημάδι στην ιστορία της σερβικής διπλωματίας.

Η κωμωδία “Gospodja ministarka” παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο θέατρο το 1929 και από τότε μέχρι σήμερα κατέχει σημαντική θέση στο σερβικό θέατρο. Σε αυτό το έργο, ο Nusic παρουσίασε το «φαινόμενο της εξουσίας»⁵³² με έναν χιουμοριστικό τρόπο, δηλαδή με ποιο τρόπο η εξουσία επηρεάζει ένα άτομο που βρισκόταν σε δεσπόζουσα θέση και κατέκτησε προνόμια. Έτσι, όλα αυτά απεικονίστηκαν στον κύριο χαρακτήρα της κωμωδίας, την Zivka Popovic, μια “patriarhalne I primitivne zene”⁵³³ η οποία, ερχόμενη στη θέση της συζύγου του υπουργού, «έχασε την ισορροπία της»⁵³⁴, μέσα από τις προθέσεις της και τις φιλοδοξίες της να γίνει μέρος μιας ανώτερης τάξης. Λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες των συζύγων των τότε υπουργών και το ρόλο τους στην οικογένεια και στο κοινωνικό περιβάλλον, ο Nusic περιέγραψε τα χαρακτηριστικά τους μέσω της εικόνας της κυρίας υπουργού Zivka. Περιγράφοντας τα γεγονότα σε μια «υπουργική οικογένεια»⁵³⁵, ο Nusic δείχνει στην πραγματικότητα την πολιτική

⁵³⁰ Ίδιο σ. 8.

⁵³¹ Rasko V. Jovanovic, *Branislav Dj.Nusic, Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014, str. 21.

⁵³² Rasko V. Jovanovic, *Branisla Nusic, Izabrane komedije I drame*, Beograd : Nolit, 1987, str. 42.

⁵³³ Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd : Zavod za izdavanje udzbenika SR Srbije, 1965, str.251.

⁵³⁴ Ίδιο σ. 250.

⁵³⁵

http://www.academia.edu/10082534/Analiza_likova_u_Nu%C5%A1i%C4%87evoj_komediji_Gospo%C4%91a_mini_starka

πραγματικότητα και τις κοινωνικές συνθήκες στη Σερβία στην προπολεμική και μεταπολεμική περίοδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Josip Lesic, *Nusicev smijeh*, Beograd : Nolit, 1981.

Milenko Misailovic *Komediografija Branislava Nusica*, Beograd : Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1983.

Dragana Colic-Biljanovski, *Dela Branislava Nusica na beogradskim scenama*, Beograd : MPUS, 1998.

Branislav Dj Nusic, *Alfa I Omega. – Listici. Male price. Konferencije*, Beograd, Sabrana dela Branislava Nusica, 1932.

Vojislav Djuric, *Branislav Nusic*, Beograd : Zavod za izdavanje udzbenika Socialisticke Republike Srbije, 1965.

Sava V. Cvetkovic, *Repertoar Narodnog pozorista u Beogradu 1868 – 1965*, Beograd : Muzej pozorisne umetnosti SR Srbije, 1968.

Rasko V.Jovanovic, *Branislav Nusic, Izabrane komedije I drame*, Beograd: Nolit, 1987.

Milenko Misailovic, *Znacenja srpske komediografije*, Novi sad: Pozorisni muzej Vojvodine, 2008.

Hugo Klajn, *O Nusicevoj ozbiljnoj komici (u : Zbornik Branislav Nusic 1864-1964)* Beograd: Muzej pozorisne umetnosti, 1965.

Bora Glisic, *Nusic – njim samim*, Beograd: Vuk Karadzic, 1966.

Rasko V. Jovanovic, *Branislav Dj.Nusic, Zivot I delo*, Beograd : Sluzbeni glasnik, 2014.

Branislav Nusic, *Gospodja ministarka*, Beograd : Akia M.Princ, 2015.

Radoslav Lazic, *Nusicev teatar komike*, Beograd : Konras, 2002.

Pavle Popovic, *Srpska komedija u XIX veku*, Pancevo : Mali Nemo, 2001.

Jovan Skerlic, *Kritike*, Novi sad : Buducnost, 1971.

Vasilj Popović, *Istočno pitanje: istorijski pregled borbe oko opstanka Osmanlike carevine u levantu i na Balkanu*, Beograd, 2007.

Vasilj Popović, *Evropa i srpsko pitanje u periodu oslobođenja 1804-1918*, Beograd, 2008.

Slobodan Jovanović, *Vlada Aleksandra Obrenovića*, I-III, Beograd, 1934-1936.

Aleks Dragnić, *Razvoj parlamentarizma u Srbiji u XIX veku*, Gornji Milanovac : Decije novine, 1989.

Vladimir Ćorović, *Istorija srpskog naroda*, I-IV, Beograd, 2009.

Aleksandar Andrić, *Istorija Srba: novi vek do 1918*, Beograd : Utopija, 2014.

Mira Radojević, Tibor Živković, Marko Šujica, *Kratka istorija Srba*, Beograd : Mladinska knjiga, 2011.

Stevan Pavlović, *Istorija Balkana 1804-1945*, Beograd : Clio, 2004.

Milić Milićević, *Balkanski ratovi*, Beograd, 2014.

Andrej Mitrović, *Srbija u prvom svetskom ratu*, Beograd, 2014.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.pismenica.rs/tag/gospodja-ministarka/>

<http://www.avantartmagazin.com/dr-aleksandra-vranes-nusiceva-moralna-skola-1/>

<http://vlahofonoi.blogspot.gr/2014/05/branslav-nusic-1864-1938.html>

<http://opusteno.rs/biografije-poznatih-f151/biografija-pisac-branslav-nusic-t15665.html>

<http://www.rastko.rs/drama/delo/11230>

http://www.academia.edu/10082534/Analiza_likova_u_Nu%C5%A1%C4%87evoj_komediji_Gospo%C4%91a_ministarka

<https://www.google.gr/search?q=analiza+likova+u+gospodji+ministarki&oq=analiza+liko&aqs=chrome.2.69i57j69i60j69i59.5197j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Borka Golubovic Trebjesanin, “ Posle zenidbe covek I nema autobiografiju”, *Politika*, 37412, (Januar 2018), 14-15.